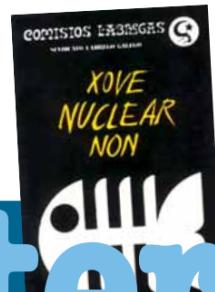


CULTURA. ARTE SOCIAL, A EXPLOSIÓN DOS SETENTA. 24-25
POLÍTICA. TRECE POLÍTICOS QUE NON QUEREN FALAR DAS ELECCIÓNNS. 4-5
DEPORTES. DESEXA VOSTEDE SER DIRECTIVO DO C.D. LUGO? 22-23



2 EUROS
(CON LIBRO 4,90)
12.FEBREIRO.09

Periódico semanal
Fundado en 1907
Nº1.346

anosaterra

...e a Feixó o aínda lle parece moito

Na universidade da Coruña só empregan o galego o 10% dos profesores

Ningunha universidade acada máis do 20% do ensino en galego e algunhas carreiras exclúeno ao 100%

O profesorado de infantil utiliza só ou más o castelán no 86,7% dos casos

O galego ocupa o 9% dos medios de comunicación escritos

Só un dos sete canais de televisión xeneralista está en galego

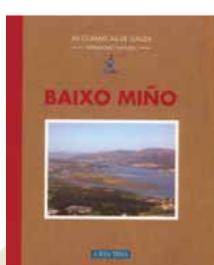
Só o 8% das actuacións xudiciais, orais ou escritas, é en galego

A oferta editorial en galego nas librarias non supera o 15%

O galego non pasa do 1% na documentación dos corpos de seguridade do Estado



O galego non pasa do 1% nas estreas de cine das salas comerciais, nos DVD ou nos videoxogos



BAIXO MIÑO, UN NOVO LIBRO DAS COMARCAS DE GALIZA

CON ESTE NÚMERO Á VENDA

2.



APOLÉMICA DARINGUA

sumario

AALDEA GLOBAL.

-PRENSA



PACO VILABARRIOS

Xosé Luís Gómez.

A plena maior do partido acode a unha manifestación que non conseguiu reunir a máis de tres mil persoas. O sector galeguista mostrou o seu enfado non asistindo

M.M. / H.V.

Destacados líderes do Partido Popular de Galicia venían a participar na manifestación de Galicia Bilingüe (GB) en compañía de representantes de entidades como o Foro de Ermua ou a Asociación de Víctimas do Terrorismo. Mientras algunos dirigentes asumían las tesis de GB, otros amaban un perfil más discreto e algunos, los galeguistas, mostraban su descontento no asistiendo.

A presencia na manifestación del secretario xeral do PP de Galicia, Afonso Rueda, e dos candidatos número dos por Pontevedra, Corina Porro, e primeiro pola Coruña, Carlos Negreira, así como da ex ministra de Sanidade, Ana Pastor, contrastaba coa ausencia do sector galeguista do partido. Que na marcha no figura personajes como Manuel Ruiz Rivas, Xosé Luis Baltar o Xosé Manuel Barreiro coincidía cunha análise realizada por Anxo Quintana: "O que fixo [Feijóo] foi enterrar calquera vestígio de galeguismo no PP".

O galeguismo como sinal de identidade remarcábase nos estatutos do PP de Galicia. Durante o goberno de Fraga, mesmo figurou co apelido da autoidentificación. Erradicar o galeguismo da súa práctica política implicaría incumprir os acordos congresuais dos populares galegos, mais trátase dun paso que deu este partido por decisión de Feijóo, sen atopar ca-



Carlos Negreira, cabeza de lista da Coruña, e Afonso Rueda, secretario xeral do PP.

MANUEL VILAS

paciadade de resistencia por parte dos galeguistas que ainda quedan na dirección. O impeto é unha das características de Núñez Feijóo, o que o leva a tomar decisiones polémicas como as fichajes de Luis Carrera e Pedro Arias ou a apartarse do galeguismo para procurar os votos de certa clase media urbana de Vigo, Ferrol e A Coruña.

O abandono do galeguismo

coincide coa adscrición ás tesis de Madrid por parte do PP galego, circunstancia que chegou por partida dobre. Mientras Corina Porro, decidida pero sin convicción, optaba por alinhar con Esperanza Aguirre ante unha eventual decapitación de Raxoi e Feijóo, este último asumió a camiño que respecto á lingua lle trazaron a Raxoi medios da dereita española como

El Mundo e *Cope*.

Ainda que a deriva centralista comezara ao longo da legislatura que remata, a acta de defunción do galeguismo interno rubricouna o PP na manifestación de GB celebrada o 8 de febreiro en Santiago. O secretario xeral do partido, Afonso Rueda, e outros líderes populares participaron activamente no acto aínda que non foron quen de mobilizar a >>>

Condena unánime da violencia

Ademais do PP, líderes de todas as forzas políticas do Parlamento pronunciaron frases de rexeitamento das agresións violentas das que foron vítimas os asistentes á manifestación de GB. A Mesa pola Normalización, a través da voz de Carlos Callón, afirmou que condena "todo acto de violencia" que se produciu na mobi-

lización, ainda que tamén lembrou a chamada á participación, xunto a GB, de Falanxe Española. "Vainos dicir o PP que a Falanxe defende o bilíngüismo?", preguntou Callón.

O vicesecretario xeral do PSOE, Xosé Blanco, na celebración dun mitín en Silleda sumouse "ao rexeitamento e condena das agresións radicais". O

líder do BNG, Anxo Quintana, sinalou que "condeno todo tipo de acto violento", en referencia ao acontecido en Santiago. Ademais, Quintana preguntou "ao señor Feijóo se lle merece a pena, se está satisfeito do labor feito, de fomentar o odio contra o galego e que o resultado sexa o que onte se veu, se se sente orgulloso". ●

1.346

12 DE FEBRERO DO 2009



XEA

Xurxo Borrazás.

-ENTREVISTA

O mundo apocalíptico de Xurxo Borrazás xa está aquí >31

Burla, con humor. Unha comparsa de españolísimos e folclóricas formada por grupos culturais de Santiago, acompañou, a certa distancia, a manifestación.



MANUEL VILAS

Afalta de liderado no PP
permítelle a Galicia
Bilingüe situar ‘a imposición do galego’ no centro da política do partido”

Se na actualidade
o galeguismo conserva certo peso institucional no PP, perderao de forma significativa cando se elixa o novo Parlamento, pois esta opción queda moi diminuída nas listas”

>>> militancia para conseguir unha asistencia masiva. Entre as tres mil persoas que acudiron a Compostela figuraban membros do Foro de Ermua procedentes do País Vasco e representantes da Asociación de Víctimas do Terrorismo vidos de Madrid, pero poucos afiliados ao PP.

A pesar dunha asistencia minguada á manifestación do domingo, o PP sinalou o decreto do galego no ensino como principal problema de Galiza. Núñez Feijóo insistiu en que unha das primeiras medidas que tomará en caso de alcanzar a presidencia da Xunta será derogar esa disposición. Corina Porro subscritu as súas palabras.

No obstante, o divorcio entre a tradición galeguista e a dirección dos populares non chegou de momento a todos os ámbitos do partido e ainda hoxe expresións públicas como a súa páxina web figuran principalmente en galego. Con todo, os galeguistas séntense acostados e xa só poden cantar vitoria ao sair á luz algúns dos errores de Núñez Feijóo, como cando tivo que apartar da cabeza da lista en Ourense a Luís Carrera, despois de transcender as irregularidades fiscais que cometera nas Illas Caimán. Baltar foi o primeiro en felicitarse pola súa separación.



Gloria Lago, no centro, e Corina Porro, detrás, na pancarta.

MANUEL VILAS

Gloria Lago enuncia o ‘Queremos’

Parafraseando o *We can* [Nós podemos] que levou a Obama á presidencia dos EUU, a presidenta de Galicia Bilingüe, Gloria Lago, proclamou o “Queremos” para enunciar as demandas deste colectivo. “Queremos que cese o adoutrinamento no ensino a través dos libros de texto e das actividades culturais”, dixo. Entre as súas exixencias figura que “queremos que os libros de lingua e literatura galega sexan

só libros de lingua e literatura, sen bandeiras con estrelas vermellas, sen ideoloxía nacionalista” ou que “non aceptaremos porcentaxes [de materias en galego] se non son libremente elixidas por nós”.

Lago advertiuelles “aos que non coinciden con nós” que “cando se loita por algo xusto nunca se para a loita, así que a nosa loita non acabará até que se respeten os nosos dereitos lingüísticos”. ●

PERDA DE PESO. Se na actualidade o galeguismo conserva certo peso institucional no PP, perderao significativamente cando se elixa o novo Parlamento, xa que nas listas electorais as persoas aliadas con esta tendencia é escaso. Proba da debilidade desta corrente é que non foron quen de deter a participación de líderes na manifestación de GB, aínda que considera que a nova adscrición do partido é contra-

pectivamente. Só esta falta de liderado permitiulle a GB situar “a imposición do galego” no centro da política do PP e levalo a unha manifestación da man de posicións situadas na ultradreta.

Mais o PP non só abandonou o galeguismo. A participación en actos conxuntamente con entidades como o Foro de Ermua ou a AVT reedita a política do partido no Estado durante a pasada legislatura do Congreso dos Deputados, tras a derrota electoral do 14 de marzo de 2004. Existe unha diferenza entre o caso galego e madrileño. Mentres as manifestacións organizadas contra as vidas de homossexuais ou contra a introdución da materia de *Educación para a cidadanía* foron masivas, o acto de GB contou cunha magra presenza de asistentes.

Por outra banda, no PP existe un denominador común entre a vía galega e a madrileña. Antes da marcha de Santiago, Corina Porro declarábase ao diario *El País* que existe unha “falta de liberdades total e absoluta”, aínda que só era quen de citar unha: “A imposición do galego”. ●

producente mesmo nas cidades porque, aseguran, as bases evitan facer da lingua un motivo de confrontación.

Descebezados os galeguistas, quedan dominando o partido dous sectores más pendentes de marcarse as distancias que de exercer unha dirección que impida os bandazos ideolóxicos. Trátase de Feijóo e Porro, con senllas alianzas con Raxoi e Esperanza Aguirre res-

IL CAVALIERE EAVIDA

Manuel Cidrás

A iatrás falabamos do caso de Eluana Englaro, cando axustiza permitira poñerlle fin á sua vida mantida artificialmente 17 anos. Criticabamos o vitalismo bioloxicista obstinado en manter aquel asañoamento cruel. Dende entón o presidente do Consello de Ministros italiano, que por ser incapaz de reconocer límites ao seu propio poder está en permanente desafío co dos xuices, vén argallando todo tipo de obstáculos e presións para impedir que aquela decisión se cumprise. Cando por fin apareceu un centro médico capaz de resistir ao poder de *Il Cavaliere*, o afrentado desata unha desbocada carreira normativa, na que tanto teñen leis como decretos, co único propósito de manter a vida vexetativa de Eluana. Pode que o Todopoderoso dos ceos lle pague este empeño persoal ao seu homólogo italiano compensándolle algúns dos pecados que naturalmente aparecen na alegre existencia dun gran vividor.

O vitalismo de *Il Cavaliere* é dun cinismo estarredor. Coa mesma man coa que asina un decreto para impedir a morte digna de Eluana asina seguidamente outro máis abominábel que consagra a delación médica dos inmigrantes ilegais que precisen de asistencia sanitaria. Resulta repugnante este desprezo pola vida do vitalista vividor, pero chove sobre mollado porque o seu integrismo pro-vida non lle impidiu apoiar activamente guerras que causaron a morte de miles de vivos.

A forza de negarles dereitos aos sen-papeis *Il Cavaliere* remata por recoñecerelles un: o que lle nega a Eluana: o de decidir onde e como morrer no caso de enfermar ou accidentarse: en Italia privados de asistencia, ou no seu país de orixe deportadas. ●



Il Cavaliere reconécelles aos sen-papeis o dereito que lle nega a Eluana”



COMICIOS AUTONÓMICOS



Francisco Xosé Fernández Montes, alcalde de Rábade.



Ramón Vigo, alcalde de Cee.

A.G.N.

Os políticos aos que non lles gusta falar

Son os alcaldes menos tensos diante do un de marzo. Hai trece rexidores independentes. Aínda que con anterioridade pertenceron os partidos tradicionais, na mayoría dos casos non se mollaran ante as vindeiras eleccións. Contodo, boa parte deles desexan a continuidade do bipartito

Alberte Rivero

Dos trecentos quince rexidores galegos, trece gobernan a marxe dos partidos tradicionais. Moitos deles con pactos tripartitos. Tan só a alcaldesa de Carballeda de Valdeorras, Mari Carme González, dispoñen de maioría absoluta. Na Coruña son independentes os alcaldes de Cee, Santa Comba, Abegondo, Oleiros, Ordes e Santiso; en Ourense as alcaldesas de Carballeda de Valdeorras e Gomesende, convxuntamente co alcalde da Rúa, Jose Vicente Solarat, que deixará a alcaldía en breve mediante un pacto co PSdeG. En Pontevedra tanto o alcalde de Rodeiro coma a alcaldesa de Pontecesures mantén a súa independencia; o mesmo ca en Lugo os alcaldes de Begonte e Rabade.

É difícil que algún destes rexidores pida o voto para algúns das formacións políticas tradicionais; a maioria si mostran, contodo, os deseños de continuidade do bipartito, aínda que a indefinición é a aposta maioritaria para “estar a cuberto no futuro” como asegura un deles.

Son ex socialistas o alcalde de Rodeiro, o de Santiso ou a alcaldesa de Carballeda. Con anterioridade militaron no Partido Popular as alcaldesas de Gomendio e Pontecesures e os alcaldes de Ordes, Abegondo e Beade, nestes últimos os casos gobernan na actualidade en pactos co PSdeG e co BNG.

O Partido Popular si apoiou mediante unha moción de censura a chegada á alcaldía de Santa Comba do actual alcalde independente. O caso máis curioso é o de M^a Isabel Castro, alcaldesa de Pontecesures, que ace-



Manuel Salgado, alcalde de Rodeiro.

A indefinición é a aposta maioritaria para ‘estar a cuberto no futuro’

Non fago campaña, pero tampouco a fago nas municipais

Mari Carme González
Alcaldesa de Carballeda.

deu a alcaldía mediante un pacto con populares e socialistas para apartar dela ao candidato nacionalista, que estaba a un concelleiro da maioría absoluta.

Dada a complexa situación da maioría, publicamente non se mollarán ante o un de marzo, non pedirán o voto para ningunha formación de maneira pública e o máximo que chegan é a expresar os deseños de vitoria, na mayoría dos casos, do bipartito.

ELES NON FAN CAMPAÑA. O caso máis elocuente é o de Mari Carme González, alcaldesa de Carballeda. Toda a conversa das eleccións deriva en esta rexidora valdeorresa á crise na lousa, sustento económico do seu concello. Reconoce que non lle gusta nada falar das eleccións.

Con evasivas responde a todo o que teña que ver co que poida

pasar o un de marzo. Non fará campaña a prol de ningunha pero tampouco fai campaña ao seu favor nas eleccións municipais: “non pego ningún cartel, non fago mitins, dubido da eficacia do mercadotecnia por que o que de verdade valora o votante é o traballo de toda unha lexislatura”. A campaña é personalizada con visitas a todos os veciños do concello porta a porta. Ante as elec-

cións autonómicas teno claro: “non me mollo, non pedirei o voto para ningún partido, nin farei campaña, nin enviarei ningún tipo de información, cada ciudadán que faga en conciencia o que mellor lle apeteza”.

Hai unha decada fora elegida rexidora baixo o amparo das siglas do PSOE, agora non asemella desexar ningún tipo de resultado. Habitualmente nas eleccións, tanto autonómicas como xerais ou europeas, en Carballeda o Partido Popular é a formación máis votada.

En Rodeiro, tamén é alcalde un ex socialista, mediante un pacto co seu ex partido. Manuel Salgado reconoce que se foi do Partido Socialista por desavenencias cos responsábeis locais, pero que se sinte más próximo as teses da esquerda que as do Partido Popular. Segundo o rexedor dezano, sería mellor para Galiza a continuidade do bipartito e agarda que os resultados o confirmen.

Non fará campaña de maneira directa, pero enviarálle a todos os veciños un boletín informativo onde aparezan de maneira detallada as contribucións das distintas consellarías e organismos públicos, nos case dous anos que leva á fronte da alcaldía”. As que mellor me trataron foron as consellarías do BNG, tanto Medio Rural coma Industria fixeron investimentos >>>



Mª Carme González, alcaldesa de Carballo. O.S.I.



Anxel García Seoane, alcalde de Oleiros.

PURPURADA

Maria Xosé Quelzán

A pesar da miña incapacidade para a militancia política, son unha adicta á res pública. Isto lévame a recoñecer o doado que é a crítica desde fóra (incluída a miña), e o complicado que resulta o exercicio político, combinar as forzas, tan diversas, e seguir adiante. Un dos temas discrepantes coa política do goberno é como o noso Estado laico continúa mantendo acordos co Vaticano. Mentre Obama pretende separar a Igrexa da política, tan unida por Bush, aquí seguimos sen romper o cordón umbilical orixinado no nacionalcatolicismo da ditadura de Franco. Axente fundamental neste tema é o principal partido da oposición, aliado cos bispos para manter eses principios e alentar a masa católica a manifestarse e adoptar condutas activas contra a normativa laica. Mesmo se persoalmente me repugna, podo comprender que o goberno, sabendo a forza que ten a Igrexa sobre moita da cidadanía, estea obrigado a un *ten con ten*. Considero máis importante a permanencia dun goberno que lexise como o vén facendo, que saque adiante leis progresistas, que impoña nas escolas a materia da Cidadanía e que agora aborde a Lei do Aborto. Vale. Pero era necesario esta profusión de honras a Bertrand? Era necesario que a nosa admirada vicepresidenta Fernández de la Vega, purpurada para a ocasión, revoase arredor do prelado, dándolle pé, incluso, para o agasallo masculino e a fachenda pola concesión na cor e o modelo? Lamentable. Pero tamén o é moita cidadanía "laica" que, polo que dirán, continúa facendo funerais e vodas religiosas, mentres lle esixe ao goberno unha radicalidade que non practica.●

das eleccións

importantes en Rodeiro e os veciños terán que saberlo". A parte de loubar o traballo dos nacionais na Xunta, tamén piorea o labor da Deputación no seu concello. O seu prognóstico ante o un de marzo, non difire nada,

dos resultados obtidos polas tres grandes formacións hai catro anos: "teño o palpito de que pouco vai cambiar, será mellor para Galiza que repita o bipartito, pero se che digo a verdade non sei aínda eu a quen votarei".

Unha mayoría absoluta de calquera dos tres grandes partidos sería o mellor para Galiza, segundo Ovidio Leyva, alcalde de Santiso e tamén ex socialista, aínda que para este rexidor coruñés "non fixo nada mal o

bipartito e igual siguen as cosas tal cal". Tampouco pediría o voto para ningunha formación de maneira pública, pero non vería con malos ollos unha repetición dos resultados das autonómicas de 2005.●

Unha illa sen política



Pura Vázquez, alcaldesa de Gomesende.



En Gomesende non existe ningunha referencia externa a Feixó, Touriño ou Quintana"



En moitos lugares do campo, a campaña segue sendo de cociñas, sobre todo o dia antes dos comicios"

agora, a un mes das autonómicas, non hai vestixios de eleccións por ningures.

Cando boa parte das farolas serven de soporte electoral ou os valos de avances de programas ante o un de marzo, en Gomesende non hai ningún cartel en todo o concello, ningunha convocatoria de acto de maneira pública e non están presentes en ningún lugar Alberte Núñez Feixó, Emilio Pérez Touriño e Anxo Quintana.

En Sobrado, un dos poucos veciños que pasan a carón dunha desanxelada Casa do Concello, asegura que a campaña en moitos lugares do rural "segue sendo de cociñas, todo o demais, carteis e mitins, non serve para nada. Iso si, as ceas que están tan de moda nesta campaña tamén poden cambiar o voto, pero especialmente é importante a visita ás casas, a poder ser o día antes das eleccións".●

O concello de Gomesende é un dos menos poboados da Terra de Celanova. Dende hai dous anos é alcaldesa Pura Vázquez, independente mediante un pacto con socialistas e nacionais. A actual rexidora forantemente de alcaldesa con anterior-

ridade, co eterno rexidor *popular* Radigundo López.

As promesas continuas do exalcalde de abandono da cadeira de mando e cesión non se cumpliron nas pasadas municipais e Pura Vázquez encabezou unha candidatura inde-

pendente. A obtención de dous concelleiros permitiuille establecer un pacto co BNG e PSdeG e obter o bastón de mando. Foron tempos de moi ta actividad de política en Gomesende, os meses de xuño e xullo de 2007, non embargante

Mientras Obama a pretende separar a Igrexa da política, aquí seguimos sen romper o cordón umbilical orixinado no nacionalcatolicismo"





ONOME

Rosa Anelros

A pequena *vulcanoctopus hydrothermalis* retorce os seus tentáculos primeiro lentamente, logo con algo de violencia. Enrosca e desenrosca como se fose un tirarro-las e sorri. Alba, digolle. E sorri máis ainda. Penso entón nunha investigación da universidade de Newcastle que asegura que as vacas felices dan más leite e, entre as couzas que lle producen más felicidade ao gando vacún, está o feito de dirlles nome e tratarlas como persoas. Segundo publicou a revista *Anthrozoos* e recolleu *Vieiros*, os labregos que nomeaban os animais, o 46 por cento, conseguía unha produción máis alta ca os que non bautizaran as vacas. A diminuta exemplar de polbo branco móvese con delicadeza nesta penumbra abisal. Alba, digolle. E Alba sorri porque sabe que é alguén. Posúir un nome e unha maneira de nomear o mundo é ter identidade. E identidade é *voir ensemble*. Como defendeu Margarita Ledo Andión no seu discurso de entrada na RAG: "...sei que non podo sentar na vosa cadeira nin confundirme convosco. Nin é ese o meu de-sexo. Quero ocupar o meu lugar, e ver convosco o que nos interesa. Somos persoas con experiencias e cun modo de incardinación vital labrado de diferente maneira, e entre nós sempre terá que haber, mesmo no discurso amoroso, certa distancia. Mais é a palabra, é a expresión, é o aceno o que recobre esta distancia imposible de anular, e que non queremos disimular máis; é ese ritual de entrada na Academia o que vai dende ela, Rosalía, dende el, Otero, dende Velo, ata nós, con ocos que debemos comezar a transitar". O noso nome, o mundo. Alba, digolle. E Alba sorri porque se sabe alguén. ●

Posuir un nome e unha maneira de nomear o mundo, é ter identidade”



La Luna, unha discoteca para veteranos

Nin temporal, nin crise, nin a costa de xaneiro. Os incondicionais desta coñecida sala de festas da parroquia pontevedresa de Cerponzóns non fallan á cita dominical co baile

Eva Estévez

Máis dun pensa que moitos médicos de cabecera deberían incluir no receitario sesións de baile neste local, onde a media de idade na primeira sesión, a que transcurre entre as 17h e 24h, está nos 65-70 anos. Este público, lonxe de amosar achaques, demostra, cada tarde de domingo, que se atopa en plena forma e que estas sesións de baile rexivenecen e son tan boas para as articulacións coma as mans dun fisioterapeuta”



Estas sesións de baile

rexivenecen e son tan boas para as articulacións coma as mans dun fisioterapeuta. Nesta primeira hora de apertura abunda a xente maior

que acode para bailar a ritmo de orquestra coma se estivese nunha verbena. A principal diferenza é que o lugar é pechado, con pouca luz e ten todas as comodidades. Previo pago de 3 euros na entrada, *La Luna* dispón de tres barras, unha bocatería e baños (algo que agradecen, sobre todo elas); e moitos sofás e asentos con mesa e mantel nos que poder descansar, ollar ao persoal ou ser ollada, segundo se mire.

PARELLAS. O caso é que esta sala de festas, de estilo sesenteiro no ambiente e setentero na distribución e decoración, ten fama de ser un lugar de peregrinaxe para 'pescar' parella. Basta unha ollada para com-

probar que *La Luna* é escenario de moitos cortexos e empallamentos con ou sen alianza, e que moita da xente visita o local para ir a portadas e sen ningún tipo de complexos.

A estudiada indumentaria coa que as donas acoden ao baile é o sinal externo de estar ou non en veda. Traxes con brillos, abelorios, encaixes e escotes marcan territorio e estilo entre elas con toques xoiería e bikiniaria rechamante e dourada.

Eles, menos preparados, visten pantalóns de pinzas de vestir, e camisa. Os menos, gabardatas.

A salsa, o pasodoble e éxitos de 'La última estación' ou 'Bau-te marcan o ritmo das sesións nas que o corpo a corpo é unha constante.'

FÚTBOL. En medio deste *mare-magnum* que é *La Luna*, esta mestura de discoteca de masas, bar de cabecera, romaría, mentineiro e axencia de contactos, destaca o deporte rei. O fútbol reina cada sesión de *La Luna* a través das pantallas de televisión que, lonxe de emitir vídeos musicais, retransmiten algúns dos partidos da xornada de Liga.

Aquí o cliente manda e todo está pensado para satisfacelo. Elas poden bailar agarradas ás súas parellas e eles ver o fútbol sen deixar de atender ás acompañantes. ●

‘Un nome que dá moito xogo’

Luis López Basalo é o artífice de *La Luna*. Rexenta esta sala de festas dende hai 19 anos. "Bauticeina así porque é un nome que dá moito xogo", confesa este hostaleiro que capitanea un equipo de 35 persoas para que todo este a punto cada domingo.

Basalo explica que o seu local ten un aforo para 1.500 persoas e servizo de autobús dende Ribeira, Santiago, Vigo, O Grove e O Morrazo.

O segredo do éxito está, se-

gundo este empresario, "en darlle áxente o que pide e respeitar ao cliente". A lista de prezos, 3 euros a entrada, consumicións entre 1,80 euros dos refrescos a 3,50 dos combinados, e o gardarroupas a 1 euro por percha, é un bo gancho.

O sorteo de 15 ceas para dúas persoas cada fin de semana nun coñecido restaurante tamén auxdan a fidelizar a clientela coa que Luis López Basalo ten unha estrei-

ta relación. De feito, sinala que a maioría dos clientes son amigos e teñen a súa zona e mesa reservada.

XACOBEO. En agradecemento á súa fidelidade o propietario de *La Lunalevará gratis á clientela a gañar o Xubileu o ano que vén. "Tal e como xa fixen no último Ano Santo, contrataréi a 40 autobuses para ir a Santiago dende Pontevedra e, á volta, darei churrasco para todos na *Luna*", adianta.●*



PACO VILABARROS

Xosé Luís Gómez, director do Xornal de Galicia

‘Os xornais son produtos singulares de crecemento lento’

Xan Carballa

O xornalista Xosé Luís Gómez, fai unha primeira análise da andaina na máis recente cabeceira diaria nos quiosques galegos.

O nacemento de Xornal de Galicia sorprende por producirse en plena crise económica e mesmo dos medios en papel.

É un proxecto do que levo falando con Jacinto Rey desde 1999, período no que debullamos pros e contras e mesmo co partímos ese debate con outras persoas. No 2004 tomamos unha decisión de poñer en marcha un proxecto moi parecido, pero xurdiron diferenzas entre os dous que fixemos públicas de xeito conxunto e alí mesmo anunciamos que algún día poderíamos retomalo. Agora fixémolo con máis determinación sabendo que a crise da prensa estaba aí, no meu caso porque levo toda a vida na profesión e no del porque áinda que sexa cofundido por outras actividades do seu grupo empresarial, leva moitos anos vencellado a diferentes medios de comunicación, tanto en Galiza como en Madrid. Decidimos poñelo en marcha cos riscos que supón, e non é o mo-

mento ainda do balance. Desta crise poden xurdir moitas oportunidades, non só para nós, para todos os medios de comunicación. O que está a suceder nos medios, nos EEUU ou en España, tamén se vai dar en Galicia. Vai haber cambios, non seicais, pero a empresa na que estamos estará atenta ao que pase.

Xornalística é un momento tamén especial?

A prensa escrita e impresa está en crise en todo o mundo desenvolvido. Nas nosas sociedades a xente nova non quere consumir xornais impresos, porque se consideran informados na Internet, e influen outros factores como o atractivo físico dos medios en papel. Hai que entender eses novos gostos e adaptarse ás demandas dun público diferente. A iso súmalle a crise derivada da baixa da publicidade. Esta empresa nace con vocación de continuidade e sabemos que non podemos traballar pensando só no corto prazo.

Que público busca Xornal?

Buscamos un público amplio. Un xornal recente en España, Público, fundouse nun país que pasou nun período curto de 40 a

45 millóns de habitantes basicamente pola inmigración formada porxente moi nova. En Galicia estamos ancorados nos 2,7 millóns e sería suicida facer un produto moi escoradío a un público específico. Nacemos pensando en que a xente que le a prensa non ten 17 anos e facemos un medio para ler sentados, con análises e en clave galega. Temos moita opinión, investigación e unha mirada galega. A información local témtola pero non é o noso centro de atención principal. Por iso o noso público non é masivo e chegamos a unha élite do país, ao *establishment* que toda sociedade ten. Vainos levar tempo penetrar noutros campos, pero non renunciamos a iso. Os periódicos tardan anos, mesmo xeracións en desenvolverse. Xornais hoxe líderes en Galiza tiveron etapas quasi marxinas e outros que nos 70 eran líderes teñen unha posición delicada. Os xornais son produtos singulares de crecemento lento.

Xornal naceu, e vostede mesmo teno defendido, cunha posición crítica sobre as relacións do poder e os medios.



En Galicia non vexo
desenvolvida a prensa de tendencia pero si moita prensa oficialista.”

Se examinamos o que pasa nos EEUU, Canadá e Europa Occidental veremos o que pasa coa prensa de calidad no mundo. Os grandes rotativos poden ter unha cidade de referencia detrás pero destan por ter tendencia de fondo. Iso non significa ser partidario senón compartir cos lectores determinadas causas da vida non só da política. En Galicia non vexo desenvolvida esa prensa de tendencia pero si moita prensa oficialista. É unha éra da democracia galega e melloraremos cando teñamos medios de comunicación asentados que se definan pola súa tendencia sen complexos, pero non como froito de acordos económicos perversos co poder senón por unha liña editorial compartida cos seus lectores. E que non cambia segundo estean uns ou outros no poder.

Xornal de Galicia como aborda cuestión idiomática? Vai ir mudando co tempo?

Debo confesar que é unha das cuestións que más me preocupa e menos sei resolver. A situación do galego e a prensa escrita dá pé a un debate moi complejo. Hoxe temos se cada axeracións novas mellor formadas no dominio lecto-escrito do galego pero non as más ávidas de ler prensa. A inmensa mayoría dos lectores de xornais pertence a sectores que teñen dificultades colectiva en galego e nós non o podemos cambiar unilateralmente. Facemos unha das apostas polo galego más importantes nos diarios e intentamos chegará onde nos parece razoñable en termos de mercado. Tentamos buscar un equilibrio porque cando cambiámos para un lado ou outro chéganos voces reclamando. Recóñeo que eu, que fago a arbitraxe dia a dia, teño dúbidas. Das situacións que coñezo que más me gustan está a de *El Periódico* en Cataluña, que fai edicións completas en catalán e castelán. Pero iso precisa unha masa crítica de lectores que nós non temos, e unha política lingüística que propicie estas medidas. Ademais a catalá é unha sociedade cun maior grao de normalización lingüística, cunha área metropolitana moi potente como Barcelona, e sendo *El Periódico* de circulación masiva un 60% escolle a versión castelán. Se extrapolásemos iso a Galicia intuí que a porcentaxe nosa sería dun 80%-20% e velaría nosa escolla, acertada ou non. Asumo posibles contradicións co que me gustaría facer.

Un diario sempre está en transformación, teremos un Xornal de Galicia más acorde co que quiere fazer dentro duns meses?

Seguro que estará moito más feito. Fixemos un periódico desde cero, con xornalistas moi novos dos que estou moi orgulloso e teño que falar moi ben da xente que se forma na Universidade de Santiago. Pero a ese equipo hai que darlle cohesión, e traballando xuntos farémonos mellorres co tempo. Ademais dese factor humano están os contidos, que irán mudando porque un xornal dialoga continuamente coa sociedade, directamente cos xornalistas e hoxe tamén co poderoso instrumento da rede coa que antes non contabamos. Moitos dos cambios que se van percibindo, a maiores dos nosos criterios xerais como empresa, intentarán colmar as demandas razoadas dos lectores que son as que temos que satisfacer. Estou convencido que o periódico vai mudar moiito.●

PROMOCIONES CULTURAIS GALEGAS S.A. Presidente: Miguel Barros Puente. Vicepresidente e conselleiro delegado: Alfonso Eiré. Vicepresidente económico: Ramón Barral. Vogaos: Xosé Fernández Puga, Xosé María Fonseca Moretón, Xavier Rei, Ana Miranda, Cefenio Díaz, Fernando Filgueira, Victorino Núñez e Bieito Alonso. Secretaria: Paloma Vázquez. Director: Manuel Veiga. Subdirector: Xan Carballa. Coordinador Diario Digital: César Lorenzo Gil. Redactores: Horacio Vizcaino, Mar Barros, Manuel Xestoso, Manuel Vilas, María Obelleiro, Lara Rozados, Eva Estévez, Xurxo González, Charina Giraldez, Antonio Cendán, Paco Vila Barros (fotografía), Xosé Boixca (tv). Maquetación e preimpresión: Xoselo Taboada. Fotografía: Axencia Galega de Noticias, Reuters. Xefe de publicidade: Carlos Martínez (publicidade@anosaterra.com) ● Redacción: Rúa do Príncipe 24, 1º - 36202 Vigo. Teléfono 986 222 405. Fax 986 223 101. Delegación Santiago: Laverde Ruiz 6, baixo - Teléfono 981 569 229. Correo electrónico: info@anosaterra.com. Administración: Rúa do Príncipe 22, baixo - 36202 Vigo. Teléfono 986 433 830. Subscriptions: subsciptions@anosaterra.com Imprime: Norprint. Depósito Legal: C-963-1977. ISSN: 0213-3105.

CRÓNICA DE PRECAMPANA

Titulares que amargan o inicio da campaña

Este xoves remata unha precampaña gris sen que ningún sacase vantaxe. Por riba, PP, PSOE e BNG viron como os medios desgastaban a súa imaxe no sprint final

Manuel Vilas

Na sede do PP non se lembra un día tan longo como o vernes, seis de febreiro. A detención por corrupción de Pablo Crespo, ex-secretario de organización, ameaza con fornecer á prensa con novas dabondo para estopearles a campaña. Crespo era un colaborador próximo a Xosé Cuíña e ningún pode asegurar que, malia a renovación das listas, a investigación non toque as candidaturas de Pontevedra e Coruña. Mais, visto o precedente de Luis Carrera, defenestrado horas antes de que a Ser convertease a súa comisión a través das Illas Caimán en carne de portada.

Os titulares que preocupan no BNG son os de *La Voz de Galicia*. O diario segue a criticar a labor dos conselleiros nacionalistas e, en especial, da Vicepresidencia. O Bloque botouse ao contrataxeira esta semana cunha durísima circular. "As noticias aparecidas no xornal *La Voz de Galicia* sobre os procesos de selección do persoal do Consorcio Galego de Servizos non responden en ningún caso á realidade dos feitos e constitúen un claro exemplo de manipulación informativa e de vulneración de todos os principios da ética xornalistica", despáchase nunha misiva á militancia titulada 'A realidade de fronte á manipulación'. Ne-



Anxo Quintana e Teresa Táboas nun mitin do BNG en Lalín.

PEPE FERRIN / A.G.N.

la, o BNG desfa algunas das acusacións pero defende que "a condición de militante dunha forza política non inhabilita

a ningún para exercer unha función dentro da Administración pública".

A boa nova para o BNG é

que, malia os fortes incidentes, nin PP ni UPyD poden exhibir mártir algunha da suposta discriminación contra os castelán

falantes. O único manifestante ferido, dos contrarios á promoción do galego, ocupou a capa de varios xornais; pero un vídeo de *ANTDiario* mostra como el mesmo insulta e comeza a liortar.

Tampouco o PSOE logrou zafarse da polémica. A tradicional rolda de prensa tras o Consello da Xunta viviu un dos seus intres más tensos en anos cuando Touriño despachou cun "siguiente pregunta" varias preguntas do *ABC* sobre a millonaria reforma das salas da Presidencia. Os socialistas ocultan datos alegando motivos de seguridade e neganse a dar explicacións no Parlamento. Iso si, unha das súas primeiras propostas no novo documento *100 medidas de governo* é "continuar coa política de contencción do gasto corrente na administración". ●

CARTAS

U-LA POLÍTICA AMBIENTAL DO BNG?

Cando a crise do *Prestige* o BNG asumiou a hexemonía no heteroxéneo movemento de contestación ambientalista chamado *Nunca Máis*. Non é algo estranho pois o nacionalismo esquerdo estivo presente dende o franquismo nas diversas mobilizacións fronte ao capitalismo de predador, chámense Castrode Miño, As Encrugas, a construcción da AP-9 ou Baldaio. Mesmo, ainda hoxe en moitos Concellos é a voz do BNG (fundamentalmente como partido de oposición) a que se ergue fronte a desfeitas urbanísticas ou contaminantes (o caso máis paradigmático, Nigrán).

Mais, que ocorre cando o BNG asume tarefas de goberno? Aí aparece a "realpolitik". Nestes últimos anos a Terra Chá, un dos

escasos focos de biodiversidade no país, vén sufrindo auténticos atentados ambientais. As concentracións parcelarias e os novos regadíos así como as repoboadas forestais están a erradicar os derradeiros espazos de campiña de secano e matogueira. As concesións mineiras afectarán a espazos importantes como Caqué, a Veiga de Pumar, o Arneiro ou Matodoso. Estas actuacións gardan relación coas consellarías de Medio Rural e Industria.

No avogamos por un rural despoboados e naturalizado, pero si pedimos coherencia e sobre todo coordinación entre as diversas instancias da Administración. Éridículo que Medio Rural subvencione o uso de pesticidas e fertilizantes onde Medio Ambiente desenvolve plans de protección de especies como o sisón ou as rapinas e onde Industria autoriza plans mineiros. A des-

coordinación non só se dá entre consellarías BNG-PSOE senón entre as do propio BNG. Úrxelle ao movemento ecologista fiscalizar a acción de goberno, chámese PP, PSOE ou BNG. Os pes-

ticidas e as minas a ceo aberto son pan para hoxe pero fame para mañá. Demasiados exemplos temos diso. ●

Antonio Bernárdez
(Curtis)





www.Feijoo.tv



Alberto Núñez Feijóo e o cesado Luis Carrera Pásaro, na presentación dos cabezas de lista para o 1-M.

JESSICA BARCALA / A.G.N.

Os expertos económicos eran ananos

A semana negra do PP, coa marcha de Carrera, e o sumario de Garzón, detén as expectativas de Feijóo

Xan Carballa

Os quince días de campaña electoral ábreñse este venres coa dúbida de como lle van caer as noticias chegadas de Madrid e dos xulgados a un PP galego acusado pola incerteza e polo fracaso das súas fichaxes estrela. O fulgurante paso pola política de Luis Carrera Pásaro acabou cando, a preguntas insistentes dun xornalista da Cadena Ser, debeu admitir que tiña un pago descontrolado –“esquecérão”, chegou a reconecer– de 240.000 euros realizado no paraíso fiscal das Illas Caimán, polo Banco Privado Portugués, e que non o declarara en tempo e forma a Facenda. Cun pé na escalaña do avión que

olevaba a Buenos Aires, o presidente do PP galego anuncia ba que o cesaba como candidato.

As risas de Baltar deberónse escotiar por todo Ourense, por máis que o presidente provincial sabe que non é o momento para cobrallá as contas a Feijóo, que ten na súa outra fichaxe da equipa económica, Pedro Arias, outro problema. Na mesma intervención na que cualificou de “subnormal” ao ministro Miguel Sebastián, propuxo que se establecese o despido libre na empresa privada e un expediente de regulación de emprego dos funcionarios da Xunta.

Feijóo marchou con problemas a América e regresou coas diligencias de Garzón, que entre os imputados principais mantién ao antigo secretario de organización do PPdeG en Pontevedra, Pablo Crespo, estreito colaborador de Xosé Cíñiga, ao que se lle adxudica a organización do Congreso do partido no que Mariano Raxoi e Romay Becca-



En Madrid consideran que calquera resultado que non supere a marca de Fraga en 2005 faría caer como froita madura a Raxoi?

ria foron humillados mandándoo ao poleiro da mesa presidencial. Tanto Feijóo como o número un pola Coruña, Carlos Negreira, negan que Crespo formase parte do consello de administración de Portos de Galicia. Acusan a Mar Barcón de lanzar cortinas de fume, pero os militantes veteranos tentan a roupa respecto da declaración a Crespo ante Garzón.

ASUCIÓN DE RAXOI E INTERESE ELECTORAL DE MADRID. Ningún se atreve a vaticinar quién está detrás de cada unha das múltiples tramas nas que se ve implicado desde o

1 de xaneiro o PP. Por unha banda está a película dos espías, nas que parecían cruzarse os intereses de Ruiz Gallardón e Esperanza Aguirre, con algún transfundo económico do vicepresidente Ignacio González, e que pasou a segundo plano coa tramada investigada por Garzón.

Os medios afins á presidenta madrileña xa definitivamente desataron todas as armas contra Raxoi, de quien esixen que dea paso a un congreso extraordinario e manteña a unidade do partido. Nesa estratexia de desprenderse de Raxoi, dan por descontada as sucesivas derrotas en Euskadi e Galicia. Calquera resultado que non fose igualar a María San Gil e superar a marca de Fraga en 2005 consideran que faría caer como froita madura ao presidente dos populares.

No PSOE frótanse as mans, e algúns dos seus fontaneiros auguran quince días de revelacións que farán tremer o PP en Galicia.●

OBAMA E 009

Damian Villalain

Núñez Feijóo debía de ser o único galego ben informado que descoñecía os aspectos escuros do currículo de Luis Carrera, cabeza de lista do PP por Ourense, en cuxas mans quería poñer Feijóo a xestión do erario público. O candidato 009, quizais por empatía partidaria co que está ocorrendo entre os seus amigos madrileños, amelouse máis nesta ocasión ao Superaxente 86 que a James Bond. A rápida reacción anunciando o afastamento de Carrera conseguiu que algún columnista obsequiase a Feijóo cunha desas superficiais analoxías obámicas que constitúen a última moda entre os comentaristas da actualidade. Pero, polo que se sabe, a fulminante destitución do candidato sospeitoso foi só produto dunha carreira contra un cronómetro accionado por outros. A celeridade de Feijóo pode compararse con esas situaciones nas que un se vai dun sitio, con moito orgullo e coa cabeza moi alta, un par de minutos antes de que o boten fóra a empurróns ou de que chegue o coche da policía.

Atrapado entre mangantes de gama alta, espionxs, alcaldes condenados a prisión, candidatos caímáns, tramas de corrupción e overbooking de porteiros, Feijóo trata de contrarrestar tan cruel conxunción de contrariidades co prezo excesivo das cadeiras nas que tanto lle gustaría sentar, co ruborizante uso electoral da súa familia, co apoio acovardado á segregación lingüística demandada por Rosa Díez. Tanta soberbia só transmite insecuridade e desconcerto. Como aspirante a Obama galego, Feijóo é tan pouco verosímil como o outro pretendente a este estrafalarío título. De momento a cousa vai quedando nun 009 malinformado.●



Como aspirante a Obama galego, Feijóo é tan pouco verosímil como o outro pretendente a este estrafalarío título.”



Ramón Máiz, politicólogo

'Madrid recada os impostos e as autonomías gástanos, iso ten que mudar'

H. Vixande
Paco Villabarrus (FOTOGRAFÍA)

Ramón Máiz (Santa Cruz de Tenerife, 1953), catedrático de Ciencia Política na Universidade de Santiago, especialista nos campos do nacionalismo e o federalismo comparado, vén de publicar o libro *La frontera interior* (Tres Fronteras Ediciones, 2008). Nesta entrevista, promove unha visión federal e assimétrica do Estado e admite que non todos os socialistas coma el comparten o seu punto de vista.

O seu libro aborda unha revisión do federalismo para poder construílo debido á insuficiencia teórica actual, iso se existe esa vontade federal.

O libro trata de esculcar cal é o lugar que ocupa a nación na teoría da democracia e, polo tanto, que hai que mudar da teoría clásica para acoller a realidade da nación e o pluralismo nacional. Tamén se interroga sobre que hai que modificar na idea da nación e no nacionalismo para incluílos na teoría da democracia. O federalismo xoga un papel superador da soberanía e do Estado para establecer a idea da nación e tender pontes co nacionalismo.

Con todo, o libro non entra directamente no problema español, ainda que é obvio que dalgunha forma está na xénesis do seu traballo.

É un libro de teoría política que reflexiona sobre conceitos, mais que ten como transfundo a realidade española. Non se trata dunha análise histórica, mais aspira a fornecer instrumentos útiles ante unha idea de federalismo que presenta algunhas eivas. Aquí hai certa confusión entre federalismo e autonomías. Son as autonomías unha forma federal de organización do Estado?

Algo así. Propoño que se no seu día, cando a Constitución de 1978, foi a indefinición do modelo o que permitiu desbloquear a cuestión nacional

e abordar a descentralización do Estado, hoxe esa falta de definición representa un obstáculo. Cómprale lembrar que a Carta reconoce a autonomía como posibilidade, nin sequera como obxectivo para todas as partes do Estado. O Estado foi federalizándose polo comportamento das propias autonomías, polo desenvolvemento político xeral e por algunas sentencias decisivas. Mais é un federalismo sen díclo e o que dicimos os socialistas é que hai que assumir a cuestión federal, o contrario sería quedarnos na indeterminación que propugnan os seus detractores.

Detractores?

O PP considera que as cousas teñen que quedar como están. Nós propomos unha reforma federal, superar o déficit actual. Federalismo implica autogoberno e governo compartido. No capítulo do autogoberno cómprale reforzalo e evitar a erosión das competencias como habitualmente fai o Estado. No governo compartido o déficit é extraordinario, non hai senado federal que recolla a asimetría cultural e que sexa o escenario multilateral. No Tribunal Constitucional, as Comunidades non participan.

Supoño que a complexidade do modelo que propón é grande.

Hai outros aspectos; federalismo, tal e como o concibimos nós, é unidade e diversidade, o recoñecemento da asimetría ou a pluralidade nacional. Hoxe, todo depende do Goberno central e é mellor un instrumento normativo que defina o papel de cada quen. O federalismo non se basea na soberanía nin na xerarquía, senón na pluralidade de centros e un axuste entre os actores que participan.

TRADICIÓN POLÍTICA DOS PARTIDOS.

A realidade indica que despois de 30 anos seguimos como antes.



O federalismo americano aplicado en España estaria abocado ao fracaso, é mellor o modelo do Canadá"



En España o federalismo significa balcanización e hai que dar a batalla por situar o federalismo dentro do debate con normalidade"



O Estado dá cartos e impón como gastos, ainda que non sexa da súa competencia"



O federalismo non se basea na soberanía nin na xerarquía, senón na pluralidade de centros"



No Tribunal Constitucional, as comunidades non participan"



Cómprale reforzar o autogoberno e evitar a erosión de competencias que habitualmente practica o Estado"

Temos un problema grave. No Estado hai unha lóxica descentralizadora e outra recentralizadora, unha tensión. Ademais, hai un obstáculo na tradición política dos partidos. O PP non cre no federalismo e no PSOE conviven unha alma xacobina con outra federalista, e o federalismo precisa de xerar confianza entre todos os actores.

Os nacionalistas prefieren o bilateralismo, negociar directamente co Estado e non meterse na cuestión federal.

Olló que federalismo implica tamén bilateralismo, ademais doutras relacions multilaterais e multinivel, con varios niveis de goberno implicados na toma de decisiones. Porque o noso federalismo non é unha nación como o americano ou o alemán. O noso é máis como o do Canadá, que reconoce as diferencias nacionais e implica unha asimetría. O federalismo americano aplicado en España estaria abocado ao fracaso.

Está a cuestión da simetría ou asimetría do modelo. En calquera caso, tal vez conviña aclarar: somos catro actores ou dezasete?

Hai dezasete Comunidades autónomas, está o poder central e está o conxunto duns e outro. Mais hai unha asimetría básica entre as nacións e as rexións. Houbo unha trampa co café para todos que procuraba diluir o papel das nacións.

Algunxs sectores mesmo discuten aspectos como a responsabilidade fiscal, mais vostede e algunxs sectores do PSOE defenden que é imprescindible para que a poboación visibilice a xestión dos recursos e poda avaliala.

Hai un déficit de federalismo fiscal. Quen cobra os impostos é Madrid e quen os gastan son as Comunidades. Temos que avanzar nese sentido. Un mecanismo que se emprega para baleirar de contido as competencias das autonomías son as subvencións. O Estado dá os

cartos e impón como gastos, ainda que non sexa da súa competencia. Iso hai que cambialo.

MODELO EUROPEO.

Mecanismos de xestión multinivel son os que vén aplicando a UE, con éxito para Galiza e para España no seu conxunto, non era bo verse nese espello?

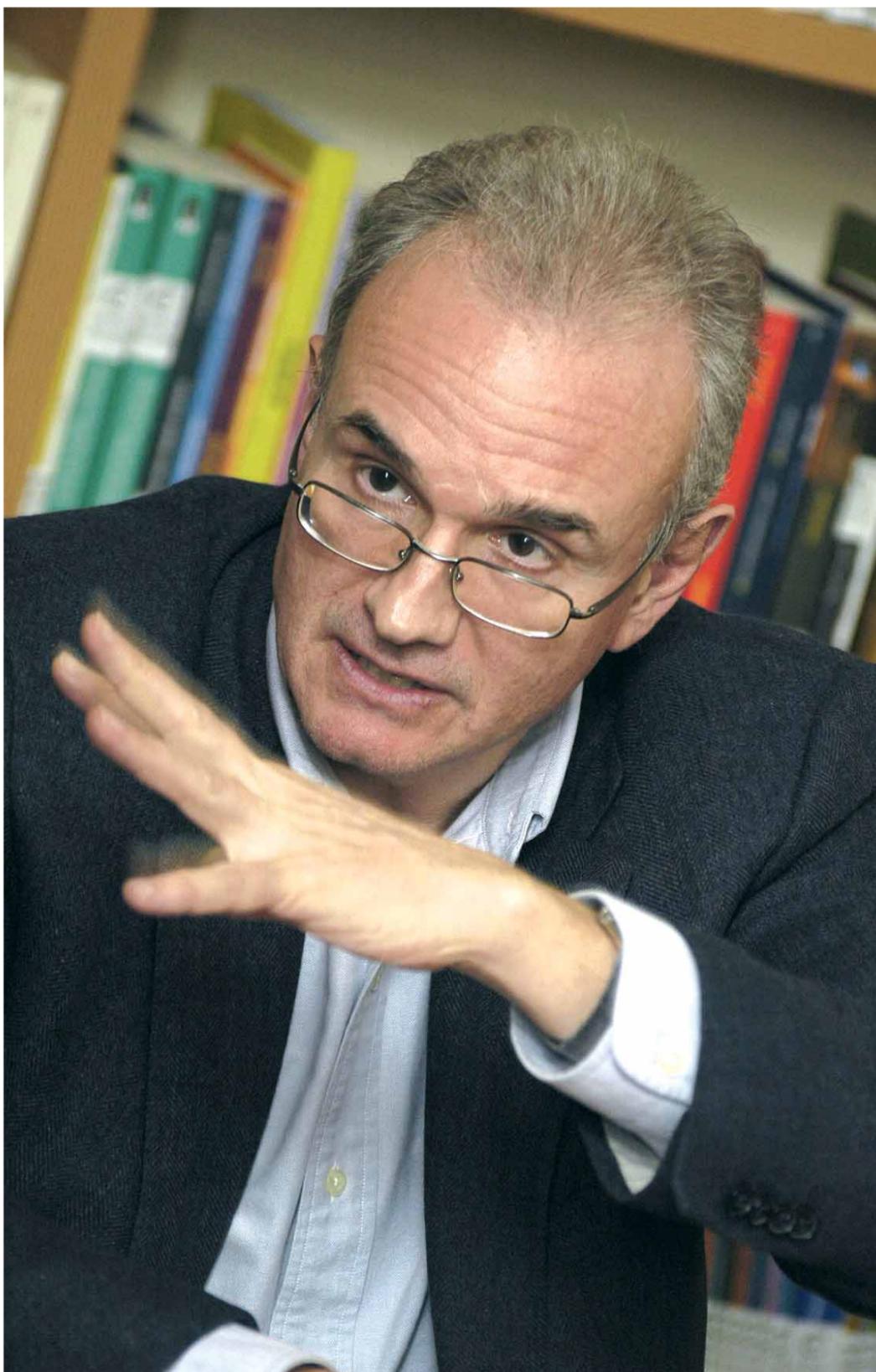
Unha das características do sistema federal é que é europeista porque permite entender a interlocución entre todos ao mesmo nivel. É un modelo que erosiona a soberanía do Estado, que obriga a negociar en niveis distintos. Aínda hoxe temos problemas neste campo. Por exemplo, a pesca negócials Madrid en Bruxelas en lugar de participar Galiza neses acordos.

Pretenden que os nacionalistas se sumen a ese federalismo a construir, pero a práctica demuestra que ao Estado hai que arrincarle as competencias e non agardar a que haxa un novo modelo de Estado.

Outro camiño, o de darlle as costas a España, non leva a ningures. En lugar de facer grandes declaracions, temos que ter o federalismo como horizonte. Os Estatutos reformados son unha mellora cuantitativa, por iso é importante reformar o noso. É un paso, mais en España federalismo significa balcanización e hai que dar a batalla por situar o federalismo dentro do debate con normalidade e dicir que xa hai un federalismo non proclamado.

Se Galiza agarda por un impulso federal que non deseja case ninguén en Madrid, renunciaria a prácticas bilaterais que permitan incrementar o autogoberno?

A política é conseguir maiores e aproveitar os avances que se dan paulatinamente. Se temos o federalismo como horizonte, teremos un camiño polo que dirixirnos. As melloras que consigamos deben fixarse nese camiño. ●



O CAMBIO

Carlos Aymerich

En tempos de Carlos Menem as cousas íanlle ben ao PP na Arxentina. Bastaba encargar os votos que, en cada circunscripción, fosen precisos para asegurar os deputados *populares* ou mesmo, como aconteceu en 1989 e 1997, roubarlle algúñ ao BNG. Feita a comanda, o resto do traballo xa era cousa dos Correos arxentinos. Os votos, como as ameixas, ábreñense ao vapor. Frente a este estado de cousas, a Xunta Electoral Central ditou unha Instrucción en 1998 para dificultar, mesmo que fose minimamente, a manipulación do voto obligando a adxuntar no envelope exterior unha certificación de inscrición no censo.

Semella que agora as cousas mudaron. No canto de Menem son os Kirchner quen ocupan a Casa Rosada. Xa non é o PP quen realiza o encargo. É o PSOE. E o número de votos encomendado é substancialmente máis elevado que antes. Os Correos arxentinos seguense a encargar da última fase. A Xunta Electoral vén de ditar unha Instrucción que obriga a adxuntar no envelope exterior unha fotocopia dalgún documento de identidade.

Mais o PSOE quere que os emigrantes e os seus descendentes voten sen identificación ningunha. Din que é para non limitar os seus dereitos e asegurar unha ampla participación. Trátase, en realidade, de facilitar a última fase do proceso de manipulación que PSOE e PP practicaron todo este tempo. Os votos pódense abrir. O que require máis traballo é recadar a identificación do votante. Mais non se preocupen: osxantares con fotocopia, a rede de axentes electorais e, en último extremo os consulados e as embaixadas, encargáranse de que todo esté a punto para o puchero. Eis o cambio. ●

Agora os Kirchner gobernan na Casa Rosada. E non é o PP quen realiza o encargo. É o PSOE”



ENPOLEIRO ALLEO

FEIXÓ ASUSTADO CON PEDRO ARIAS

El País lembra que "apenas unha semana despois de ser presentado [polo PP], economista Pedro Arias rexitou nun acto na Coruña a proposta do ministro de Economía, Miguel Sebastián, de fomentar o consumo de produtos nacionais para combatir a crise, que cualificou como "autarquía de subnormalidade mental". "O insulto acaparou os titulares de prensa, sinala *El País*, mais algúns dos seus compañeiros de partido presentes respiraron aliviados. O exabrupto eclipsou unha batería de polémicas propostas que Arias desmiuzou no mitín. Propuxo, por exemplo, un expediente de regulación de emprego entre os funcionarios da Xunta e avogou tamén polo despedimento libre na empresa privada. Desde entón, o PP limitou a súa presenza pública xunto a Feixó". ●

O PSOE CONFUNDE PARTIDO E GOBERNO, DIFARO DE VIGO

Faro de Vigo descobre un "anómalo método de contratación" escollido pola Consellería da Presidencia para dotarse dos observadores electorais na xornada do 1 de marzo. "Presidencia encarga ao PSOE que recrute observadores para as mesas electorais do 1-M", titula. O diario explica que "o habitual en todos os comicios é que as respectivas delegacións recorren aos secretarios dos concellos para que este lle fagan chegar unha proposta de candidatos ao posto [de observador electoral]". Desfas, "en vez de acudir aos secretarios municipais, a Delegación Provincial de Presidencia recorreu ao PSOE para que fose o partido quen se encargase de recrutar os representantes da Administración autónoma".

Posteriormente, o diario viñés recolleu a demanda do PP e do BNG para que Touriño se explique "sobre o escándalo". Un día despois, publicou unha nova información que indicaba en titulares que "a Xunta abre una investigación para verificar se o PSOE recrutou os seus observadores electorais." Na mesma nova recolleu unha declaración do secre-



Carlos Negreira, Alberte Núñez Feijóo e Pedro Arias o día da presentación como candidato deste último. AGN/Arquivo

tario provincial socialista Modesto Pose, que asegura que buscaba un equipo de "xente eficaz na que poder confiar e que saiba a tarefa que ten que facer para que os datos sexan rigorosos e fiábeis". A que se refería? ●



Corina Porro.

AGN/Arquivo

CORINA PORRO, EN DEFENSA DAS LIBERDADES

A candidata do PP por Pontevedra, Corina Porro, presentouse nunha entrevista en *El País* como adalí das liberdades.

"As liberdades individuais están en perigo co bipartito", é o titular e a súa apocalíptica tese. Sinala que "os nacionalistas xa sabemos quen son, a ningúen lle sorprende. Un nacionalista ponemos o telón de grelos no Padrino e na Canda e privámos de liberdades. Pero é peor a actitude de Touriño, que por manter o Goberno consente a falta de liberdades total e absoluta á que estamos sometidos. Eu, que estou rodeada de moi tanta gente do mundo da cultura, podo citar casos de intervencionismo que pasan por que todo se escribe en galego. E eu non estou en contra do galego. Pero se unha persoa quere presentar un proxecto de investigación, parte cunha desvantaxe". Corina non só debe pensar que os investigadores están incapacitados para falar galego, senón que a lingua é algo más que unha ferramenta de comunicación, a xular polas súas palabras: "Estase provocando un rexeitamento de moitos sectores, sobre todo nas ciudades. Iso provoca que os nenos non amen a súa lingua, que os pais a rexeitan e estean nese confronto que eles xeraron coa súa imposición. O peor é a falta de liberdades, é gravísima". ●

ACIG DI QUE A VOZ NON FALOU CON ELES

O uso que *La Voz de Galicia* fai das fontes informativas é de desgusto da CIG, que se considera manipulada. O sindicato desmente o diario co-

ruñés cando informa sobre a convocatoria dun proceso de oposicións nos centros no Consorcio Galego de Servizos de Igualdade e Benestar. "Non deixa de ser sorprendente que, para dar apoio a esta campaña, o devandito

xornal faga referencia a fontes sindicais, cando nunca se puxeron en contacto coa CIG, sindicato maioritario no sector (70 por cento de representación), nin coas presidentas dos Comités de Empresa", sinala a nota da CIG. ●

1880

Luis Lamas

Non, ainda que pareza non vou falar do turron máis caro do mundo, senón dos políticos con máis cara do mundo, os socialistas galaicos e os seus compadres de Madrid.

Días atrás soubemos polo BOE que o AVELugo-Ourense non vai ser tal, as promesas de Touriño e Blanco van quedar nun tren de segunda.

O trazado entre as dúas capitais de provincia vai ser de vía única, e iso a pesar do intenso tráfico, sobre todo de mercadorias, que existe entre Monforte e Ourense. Ainda peor: entre Ourense e Os Peares aproveitarase o trazado que se fixo no 1880 e que non permitirá que o tren –non lle podemos chamar AVE– supere os 120 quilómetros por hora. Iso si, poñeránlle música de Andrés Dobarrío.

Os estándares da velocidade de alta establecen, para ser tal, que o trazado permita alcanzar 220-240 Km/h, e no tramo Ourense-Lugo o 70 por cento deste non permitirá superar os 160.

Lugo vai ser a única capital española que non terá alta velocidad, e non o dia a oposición senón o BOE.

É curioso: no PSOE lugués non se queixaron de tan vergonzoso proxecto, non, queixáronse da publicación a un mes das eleccións, pensan que Iles pode causar un prexuízo electoral. É un bo exemplo de supeditación dos intereses xerais dos lugueses, en particular, e dos galegos en xeral, aos intereses do PSOE, ao que lle importa pouco que unha provincia do interior esmoreza.

Pregúntome se este non é motivo de abondo para que o BNG condicione o seu hipotético apoio a outro bipartido, de ser posibel, ao cambio do proxecto. Hai motivo para a rebeldía, Espartaco? ●



Lugo vai ser a única capital que non terá alta velocidad, e non o dia a oposición senón o BOE"



Touriño axusta contas con Paco Vázquez no seu libro de conversas

X.C.

Vázquez deixou o partido na estacada", asegura o secretario xeral dos socialistas galegos referíndose ao momento no que o PSdeG cae até os 13 deputados en 1997. É unha das moitas análises incluídas no libro *Conversas con Emilio Pérez Touriño. Soños, proxecto, compromiso* (Xerais, 2008) que ven de publicar o xornalista galego Manuel Lombao, director do Instituto Cervantes en Brasilia.

Touriño debulla a súa traxectoria política desde os tempos universitarios e a súa militancia no Partido Comunista, até o ingreso no PSOE. Logo de percorrer a etapa universitaria con detalle e a súa participación na transición, como moitos socialistas pasa con pé's de lá pola presidencia da Xunta de Galicia de Fernando González Laxe, apenas referida polo entrevistador. Touriño ingresara no partido socialista en 1988, despois da folga xeral do 14 de decembro contra o goberno de Felipe González, que supuxo unha ruptura histórica coa UGT, dirixida na altura por Nicolás Redondo.

Unha parte central da carreira política de Touriño desenvolveuse en Madrid, tendo protagonismo nos planos de infraestruturas dos anos 90. Segundo conta no libro, decidira volver a Galicia e tantéano para ocupar a Delegación do Goberno, na que exercía Domingo García Sabell, "pero colleume na disputa de renovadores e guerristas. A min adxudicásem-me a etiqueta de guerrista, cun erro palmario de visión, porque non era certo. Quizais porque Paco Vázquez era o secretario dos socialistas galegos e recoñecido guerrista".

UN PARTIDO DE TRIBUS. Paco Vázquez é quen o fai regresar á política en 1996, suxeríndolle ir ao Congreso en Madrid como etapa previa a ingresar no parlamento galego. Son as eleccións nas que o PSOE galego toca fondo, con Abel Caballero como candidato, e é sobrepassado polo BNG como segunda

forza política. Di Touriño que nese momento "o partido corre o risco de desintegración porque empeza a minorar e parece que poida chegar a ser marginal literalmente. É unha situación moi dura. Dimite o secretario xeral, Paco Vázquez e dimite de forma traumática. Abandona e deixao de xeito pouco apropiado, diríamos que o deixa na estacada".

É a segunda vez que Vázquez marcha da secretaría xeral socialista, cousa que xa fixe-

local e que puxo todo ao servizo



Emilio Pérez Touriño e [á dereita] Francisco Vázquez.

ANT.

CADENA SER

**PEPE DOMINGO CASTAÑO
PACO GONZÁLEZ**

Falámosche a ti.

CARRUSEL DEPORTIVO
Sábados de 18:00h a 24:00h.
Domingos de 15:30h a 23:00h.

U
SER

EXPO ZARA SOZA 2008

CADENA SER
PASE O QUE PASE



DILEMA

Xesús Velga

Que os dirixentes do PP abran o paraugas argumental dunha conspiración comandada por Rubalcaba, Garzón e PRISA para xustificar a trebaoda queles caeu nos últimos días é comprensible. Forma parte do mesmo libro de estilo que xa utilizara Felipe González na primeira parte da pasada década dos 90 cando tiña que navegar entre os residuos que procedían das cloacas do GAL e da abondosa lista de casos tan emblemáticos como o de Roldán. Tamén existía, daquela, unha singular coincidencia na actuación mediática e xudicial, con Garzón no centro do escenario. Con todo, hai unha gran diferenza: o felipismo estaba gobernando e tiña praticamente esgotado o crédito electoral mentres Raxoi está facendo o oposición no marco dunha grave crise económica de forte impacto social e de saída incerta.

As sondaxes demoscópicas coñecidas contabilizan unhas expectativas de confianza no PP case tan baixas como as que presiden, agora, as relacións entre as entidades financeiras. Raxoi agardaba moito das citas electorais de marzo pero non entra no seu cálculos mais pesimistas ter que aturar, no mes de febreiro, o burato negro das espías de Madrid e o preocupante proceso aberto pola Fiscalía Anticorrupción. Con tantos inimigos internos, externos e mediopensionistas, o líder do PP ten un dilema pouco atractivo: ou cambia algo para que todo siga igual ou pásalle o relevo ao único dirixente que, estando na reserva activa, posúe o mérito de ter abandonado a dirección do FMI tres minutos antes de que estoupase a crise financeira. Rodrigo Rato sabe fuxir dos incendios. Non está claro que sexa capaz de apagalos. ●



Raxoi ten un reto pouco atractivo, ou cambia algo para que todo siga igual ou dálle o relevo a Rato”



O PNV recorrerá en Estrasburgo a anulación da consulta. O presidente do PNV, Iñigo Urkullu (na foto), anunciou a presentación dun recurso perante o Tribunal dos Dereitos Humanos de Estrasburgo para posibilitar a celebración dunha consulta sobre o novo Estatuto vasco. Urkullu asegurou que a decisión se basa principalmente nas conclusiones de dous informes xurídicos encargados a un grupo de expertos na materia que “avalan” a presentación do recurso. “Os informes indican que existen posibilidades de que o recurso se admite”, afirmou. ●



ELECCIONES VASCAS

Ilegalizadas cinco forzas abertzales desde 2003



Vecíños de Pasai (Guipúzcoa) escutan un mitin preelectoral do partido D3M.

Cesar Lorenzo Gil

Coa anulación das listas electorais de Demokrazia 3 Milioi (D3M) e Askatasuna por parte do Tribunal Supremo iniciouse o proceso de ilegalización destes dous partidos abertzales por seren supostamente siglas sucesoras de Batasuna, ilegal desde o 2003.

Estes dous novos procesos son continuación dos seguidos contra Acción Nacionalista Vasca (ANV) e o Partido Comunista das Terras Vascas (PCTV), que chegaran a poder presentarse en eleccións locais e autonómicas, respectivamente,

denantes da súa liquidación.

Cinco partidos representantes do electorado abertzale, que hai cuatro anos supuxo máis do 12 por cento dos sufragios (150.000 votos para o PCTV). É doido saber que a anulación das listas provocará un aumento da abstención e do voto branco e nulo, tal como ocorreu no 2007 naqueles concellos nos que se anularon listas da ANV.

Os partidos afectados denunciaron que o auto do Supremo contén errores graves, como a confusión do partido Askatasuna coas xestoras pro amnistía Askatasuna. ●

TRIBUNA ■ Xosé Manuel Pacho.

Escritor e avogado. Premio ‘Torrente Ballester’ de novela por Achoiva do mundo.

A AUDIENCIA NACIONAL OU O DEREITO FALSIFICADO



O dereito é, no fondo,
a explicación do que queremos ser como comunidade, como país”

Veño de ler unha noticia estes días sobre a vontade do poder executivo do goberno do estado español de limitar a xurisdicción da Audiencia Nacional, e como sempre que no xurídico entra a Audiencia Nacional comezo a tremer.

Será o frío de Auria. En todo caso calquera persoa que teña un pouco de sensibilidade xurídica comprenderá a miña angustia, o meu tremer. A Audiencia Nacional é unha anomalia xurídica nun estado democrático. A Audiencia Nacional para o dereito democrático só pode ser considerada ilegal. Se pensamos que, conforme ás primeiras Constitucións do Estado, este tribunal non sería legal, comprenderemos moitas cousas. Fica lonxe de máis para algúns a Revolución Francesa e os seus principios e as súas conquistas: a separación de poderes, a igualdade, e o dereito ao xuiz unipersonal...

Porque efectivamente, dende 1789, nas etapas constitucionais declarábase que todos debíamos ser xulgados polo xuíz que nos tocase en

función do noso lugar de residencia. Deste xeito, evitábanse os tribunais especiais para uns e para outros en función de variabeis non xurídicas, os tribunais políticos, os tribunais de excepción, etc.

Pretendemos, dicían os países da democracia e das liberdades, conseguir que o dereito fose igual para todos e que non tivese interferencias. A Audiencia Nacional é xustamente o contrario do que debería ser o dereito para eles. As súas actuacións nos últimos tempos como correía de transmisión de actitudes sociais e políticas dominantes é inadmisíbel. O ataque ás minorías políticas e aos seus dereitos, a meliflúa resposta ante os que pediron xustiza para abrir as fosas dos seus familiares mor-

tos, a vergonxante actitude dalgúns maxistrados vedetes que se permiten atentar contra os principios da representación política legalizando ou ilegalizando partidos, poñen de manifiesto o que non debe ser un ordenamento xurídico.

O ordenamento xurídico e as democracias contemporáneas non poden admitir tribunais especiais coma este. Neles, as garantías xurídicas semellan ser un mal necesario, cando pola contra, son o fundamento último do proceso. Lembro os independentistas cataláns xulgados e condenados porque quemaron fotos do rei –si, aquel nomeado por Franco como xefe do estado–, e como nin tan sequera tiveron dereito a un tradutor porque quixeron declarar en catalán. Iso é causa de nulidade de procesual en si mesma.

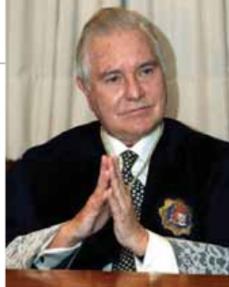
Daquela non nos debe extrañar que nun sistema xurídico como este, e cun tribunal tan pouco rigoroso como a Audiencia Nacional, Moratinos –o goberno– se atreva a prometerlle ao estado de Israel que vailimitar a súa xurisdicción.

Sen problemas. Porque se non existise Audiencia Nacional, calquera xulgado de instrucción do Estado podería coñecer dos delitos de lesa humanidade, porque estes son de prosecución universal. E deste xeito, evitaríamos xucesos divos, partidos ilegalizados, e limitacións de dereitos, e mesmo aforrariámos desgustos e o tremer da sociedade aterrida por tanta estupidez.

Porque o dereito é, no fondo, a explicación do que queremos ser como comunidade, como país. Se permitimos que se ilegalicen as ideas que non nos gustan, se permitimos que se conculquen os dereitos dos inmigrantes, ou que non se persigan xenocidios como os de Gaza, Rwanda, Irak, que nos queda?

Unha sociedad eivada que se deixe levar polo politicamente correcto en troques de construirse como democracia sólida e libre. Non o permitamos. Entretentres, moitos, seguiremos predicando no deserto no que cada vez, pega más frío. ●

O CXPK contra a folga dos xuíces. O Consello Xeral do Poder Xudicial declarouse competente para determinar se os xuíces teñen dereito á folga. O voto foi por unanimidade e complementouse co ditame de que os magistrados teñen vetado ese derecho constitucional. O órgano que administra os xuíces, e que preside o galego **Carlos Dívar** [na foto], comprométense a "velar polo funcionamento normal dos xulgados o 18 de febreiro", en aplicación do derecho á tutela xudicial efectiva que lle asiste aos cidadáns. Pola súa parte, as asociacións xudiciais manteñen o 18-F como dato do paro.●



ANOSATERRA
12-18 DE FEBREIRO DE 2009

ESPAÑA.15.

CORRUPCIÓN NA CONTORNA DO PP

Garzón fai tremer o PP en plena loita interna pola sucesión

Máis de trinta e cinco imputados, entre eles varios alcaldes, terán que prestar declaración até o 5 de marzo

X.C.

A operación contra a corrupción que ten en marcha o xuíz da Audiencia Nacional, comezou o pasado 6 de febreiro coa detención de cinco persoas polos delitos de suborno, tráfico de influencias, branqueo de diñeiro, delito fiscal e asociación ilícita, na operación contra a corrupción desenvolvida na Comunidade de Madrid. A investigación tamén se estendeu a Valencia, Marbella (Málaga) e Sotogrande (Cádiz). Un dos imputados claves é o empresario Francisco Correa Sánchez. Correa é responsável de SpecialEvents, unha das empresas investigadas e que organizou diversos eventos para o Partido Popular. Correa, amigo de Alejandro Agag, xenro de José María Aznar, conta con concesións en varios concellos da serra de Madrid controlados polo PP. Unha das elas sería a da oficina de atención ao cidadán en Boadilla del Monte a través de EasyConcept. Nalgúnha das grabacións coñecidas Correa faciendea de entregarlle 1.000 millóns de pesetas ao tesouero do PP, Luis Bárcenas.

Entre os detidos tamén está o outrora secretario de organización do PPdeG en Pontevedra, Pablo Crespo Sabaris.

PRIMEIRAS VÍTIMAS POLÍTICAS. A raíz das primeiras tomas de declaración, e ante a inminente imputación, Esperanza Aguirre cesou ao seu conselleiro de deportes, Alberto López Viejo e a Guillermo Ortega, xerente do Mercado Puerta de Toledo e ex



Os presidentes valenciano **Francisco Camps** e a madrileña, **Esperanza Aguirre**, afectados indirectamente polas denuncias.

alcalde de Majadahonda. Raxoi pola súa parte logrou, non sen resistencia, que Arturo G. Panero, alcalde de Boadilla del Monte, un dos epicentros da corrupción, dimitise de alcalde á fina que permanecerá na corporación. Son as primeiras vítimas políticas da Operación

Gürtel, contra o tráfico de influencias que a actual dirección do PP insiste en que desde a chegada de Raxoi xa non mantinhan contratos con elas.

Raxoi ve como ten que ocupar todo o seu tempo e atención á controversia interna, que mantén en tensión a un

partido que enfrenta dúas eleccións decisivas e faí fronte a unha presión dos medios de comunicación afins que reclaman a súa cabeza.

As declaraciones dos trinta e cinco imputados manteranse vivas durante toda a campaña electoral vasca e galega.●

Crespo, a conexión galega

O empresario pontevedrés Pablo Crespo Sabaris aparece como administrador único de oito empresas, algunas das vinculadas con importantes contratos coa Administracións gobernable polo PP.

Segundo os datos do Rexistro Mercantil Crespo Sabaris é administrador único de Pasaden Viajes, unha axencia pequena coa que contratou viaxes o concello de Boadilla del Monte. Cun persoal fixo de dez empregados, declarou unhas vendas en 2007 por 418.428 euros, mentres que no 2005 foran de algo máis dun millón de euros.

Ademais, o detido é admi-

trador único de Special Events, empresa que organizou nos últimos anos numerosos actos para o PP e para a Comunidade de Madrid. A empresa xa estivo no centro da polémica no 2005 acusada de "irregularidades" nas con-

tratacóns. A raíz diso o entón presidente da Xunta, Manuel Fraga, asegurou que non cría que o Goberno galego volvese contrata-la.

Daquela asegurouse que a empresa, á que contratou a Xunta por un millón e medio de euros para unha campaña de publicidade da carne galega despois do caso das vacas tolas, estaba vinculada a persoas do PP e era propiedade de sociedades do micipiadas en paraísos fiscais. Nesta empresa tamén traballaron Antonio Cámara, secretario persoal do ex presidente José María Aznar durante oito anos, e Francisco Correa.●

PESADELOS

Agnes Marquès
marquesagnes@gmail.com

Agora que se fan 200 anos do nacemento de Charles Darwin lembrei un documental que leva por nome *O pesadelo de Darwin*. Cando unha ove, sente como se lle desen unha labazada seca que arrastra un longo silencio. Desvela como no corazón de África está instalado no maior mercado entre iso que chamamos "occidente" e o continente negro. Unha trama negra que implica pescadores locais, executivos internacionais, ministros africanos, pilotos ucraíns e até algúm comisario da UE. Un exemplo da hipocrisia que gastamos con África: a diario, aviões da antiga URSS chegan ao lago Victoria rodeado por Uganda, Tanzania e Kenia. Recollen enormes cargamentos de pesca e, a cambio, descargan a súa mercadoría: *kalashnikovs*. Unha trama que enche os estómagos dos europeos e alimenta as innumerábeis guerras que teñen lugar no continente, a prostitución e a miseria. Só reciben armas da súa pesca, pesca que eles non levan á boca. E nada de diñeiro. Claro que o pai da teoría da evolución tería ceboleas se hoxe vise isto, o denso silencio hipócrita que nos afasta de guerras como a de Palestina, o Congo ou Darfur. Ocórreseme, coma nun soño, meter na "Caixa" esa que se inventou Telecinco, que é coma un desaunque que se traga a dignidade, todos os implicados. E sometémos a imaxes de impacto: nenos morrendo de fame, mulleres vendidas aos esgotados pilotos e financeiros, homes que só saben ler o odio nos ollos apuntando con tres fusís... pero distráeme un boletín informativo. Case catro millóns de parados en España.●



Bulgaria, exemplo do Leste ávido de reformas

Bulgaria non ten crise económica, só política. O tripartito adiantará as eleccións mentres continúan as denuncias por corrupción na xestión das subvencións da UE

Xosé Manuel Figueras
analista colaborador do IGADI
(www.igadi.org)

Naqueles lugares onde se comparte a función de goberno por varios partidos –Galiza é bo exemplo– o público non entende de ben o reparto de poder e de roles político-administrativos. É habitual escutar o comentario de que existen "varios gobiernos", como se fose un mal xenoxito ou endémico. Noutra banda, a cidadanía parece máis favorábel aos gobiernos con maioría absoluta que con outros defectos deixan moi que desear no tocante ao diálogo, o control democrático nas asembleas ou nos órganos de decisión.

Para isto non hai mellor exemplo que observar o día a día do goberno tripartito búlgaro que sofre máis que nunca a crítica dos seus cidadáns que afirman a existencia, non de dous senón de tres gobiernos. A coalición tripartita sopesa a posibilidade de sobrevivir uns días máis no poder que de seguro abandonará durante o verán. O pobo búlgaro carece de partidos políticos consolidados e sólidos, e son moi dependentes da imaxe dalgúns líderes oportunistas, das divisiones étnicas, e de determinados xestores con apoio suficiente e capaces de probar sorte como por exemplo o alcalde de Sofía, Boiko Borisov, que suspira por acadar unha maioría necesaria de goberno. A combinación de factores non é boa de inicio, pero non perden a espe-



Policía e manifestantes durante as protestas contra a corrupción frente ao parlamento búlgaro o 14 de xaneiro. STOYAN NENOV / REUTERS

ranza de atopar ese home que ten "o país na cabeza".

CLIMA DE PRECAMPÀÑA. Como se pudo comprobar durante o conflito do gas e as manifestacións cidadás das últimas semanas, todo nos conduce cara a un clima de precampaña electoral durante cinco meses. Circunstancia que podería ter unha influencia negativa na adopción de medidas indispensables para lle facer frente á crise económica internacional. Algunhas destas medidas son aprobación dun paquete de ayudas para as empresas e familias afectadas pola crise, apu-

Os búlgaros carecen de partidos políticos consolidados e sólidos, e son moi dependentes da imaxe dalgúns líderes oportunistas"

rar a reforma da lei de investimentos estranxeiros, ou pón en marcha os grandes proxectos de infraestruturas previstos.

As axencias do goberno extremen as condicións nas que

realizan os concursos públicos e as licitacións, mentres o executivo busca fórmulas de lavar os vencellos coa imaxe corrupta do país a través de acordos cos medios de comunicación estranxeiros. Dende ningún partido no goberno desean que estale unha nova crise por motivos de corrupción. Xa houbo bastante espectáculo e administración vive nun clima de semiespionaxe constante, onde todo o mundo desconfia dos compañeiros, e as sospeitas de corrupción ou suposto amiguismo están á orde do día en todas as concexións e licitacións.●

Facturas falsas para cobrar axudas europeas

Trátase da parálise constante da administración debido ao celo administrativo, malia as presas por gastar os cartíños europeos. Non obstante, logo de tan extremas medidas de seguridade, cal é a nosa sorpresa cando a Oficina Europea Antifraude (OLAF), vén de dar unha nova badalada. En 64 dos 71 proxectos aprobados para a industria alimenticia comprobouse que os prezos da maquinaria adquirida grazas aos fondos SAPARD foron falseados. Ante as dúbidas en moitas das candidaturas abriuse unha investigación en profundidade de que deu cun balance de irregularidades no

Concorrupción e dcando en vez sen gas, a economía búlgara medra e segue a recibir investimento estranxeiro"

90 por cento dos casos sospeitosos.

MENOS CRÍSE. Malia todo, na rúa, a poboación, afeita a esta situación, parece indiferente e mantense ocupada nas causas comúns de todos os días. Os centros comerciais están ateigados

e a civilización, aparentemente composta de febrís consumistas, ateigan as modernas mecas do capitalismo capaces de competir coas más chamativas construcións comerciais de vidro e aceiro de Europa, alleos á crise financeira internacional.

A fin de contas, con corrupción, con coalición de goberno, e dcando en vez sen gas, a economía búlgara medra e segue a recibir investimento estranxeiro. Se cadra cun crecemento máis lento do que se contaba, pero medran que é o que finalmente conta, mentres os de maior están enxangados no sarillo do mundo das finanzas e das recesiões.●

LATEXOS

PORQUE AFGANISTÁN

X.L. Franco Grande

É visto que hoxe, o mesmo que cando George Bush, seguén os bombardeos ao chou sobre Paquistán e sobre Afganistán, algú que levou os seus gobernantes a facer a margas queixas aos EE UU. Non se ve que nin Barack Obama nin Hillary Clinton desautoricen o xeneral David Petraeus, nin cousa que se lle pareza.

A saída do Iraq pode que se produza despois dunhas eleccións que os ocupantes fixeron o que puideron para impedir. O que non está claro é como se vai producir esa saída. Hai quien pensa que os EE UU veranse obrigados a deixar as megabases ali construídas, pero outros non somos tan optimistas.

Sair do Iraq para concentrar todo o esforzo bélico en Afganistán: é do que sempre falou Obama e que agora reiterou John Biden na recente Conferencia de Seguridade de Múnich e mantiveron tamén tres moi importantes cargos de Obama, entre eles o xeneral Petraeus, que agoira sangue, suor e bágoas en Afganistán, e por moito tempo.

Por que Afganistán? É un problema de xeoestratexia moi evidente: porque lle garante ao imperio unha fácil saída ao mar do petróleo de Asia Central á que lle permitiría ir deixando de lado as complexas conduccións actuais a través de máis países e de máis difícil control. Abonda para comprobarlo con mirar un mapa.

Ou sexa, que nos temos que ir preparando—dixoo moi claramente o xeneral Petraeus en Múnich—para unha longa guerra de ocupación autorizada por un goberno de narcotraficantes títere dos EE UU. E como hoxe en día non temos líderes en Europa, seguiremos tamén a ver a OTAN prestando a súa colaboración a este infame proxecto. Úlo o cambio? ●



Os réditos electorais da agresión a Gaza

O Kadima conseguiu unha exigua vitoria sobre o Likud nas lexislativas israelís e confirmou unha espectacular remontada nas urnas xa que en novembro as enquisas dábano como perdedor. A invasión de Gaza deu os seus froitos

César Lorenzo Gil

Mala o clima de escándalo, sospeitas de corrupción e desencanto que a política do até agora primeiro ministro, Ehud Olmert, deixara entre a sociedade israelí, a súa herdeira, a ministra de Asuntos Exteriores, Tzipi Livni, conseguiu frear a esperada queda do Kadima e sae das eleccións do 10 de febreiro cunha perda dun só escano (terá 28 na nova cámara). Os analistas consideran que os seus votantes agradeceron a contundencia en Gaza e esqueceron outras decisións políticas.

Con todo, o triunfo é escaso de más e parece difícil que Livni goberne. A segunda forza do novo parlamento será o dereitista Likud. Benjamín Netanyahu quere volver ser primeiro ministro cos seus 27 deputados –sumou 15 novos-, ao considerar que el ten maiores posibilidades de encabezar un governo de coalición e sumar os 61 votos que lle darian a mayoría parlamentaria.

O Likud xa fixo os deberes antes dos comicios. Netanyahu reuniuse en repetidas ocasións co outro gran vencedor da noite, Avigdor Lieberman, do Beiteinu, de extrema dereita (15 deputados). Estes votos son chave no novo parlamento e tanto Netanyahu como Livni deberán facerlle as beiras se queren gobernar.

UN GOBERNO PARA AGUERRA. Pacte o Kadima co arco da ultradereita, consiga o Likud a bandeirar o novo gabinete, o certo é que Israel continuará uns anos máis nas mans da esa máis radical e racista da súa sociedade, que gaña enteiros no parlamento. Co resultados na man, as opcións críticas coa ocupación en Palestina ou coa fin das colonias é residual e Livni, que se auto-denomina "apaixonada pola paz", xa ten no seu currículo dúas guerras: no Líbano e en Gaza.

Ao novo presidente estadounidense custaralle reinitiar calquera contacto entre Tel Aviv e as depauperadas autoridades

ticos sen folgos, no israelí a consigna más aplaudida segue a ser a aniquilación das estruturas gobernamentais do movemento Hamas en Gaza e unha estratexia rápida para obrigar a Fatah a aceptar un micro Estado palestino que renuncie dunha vez por todas ao retorno dos refuxiados, a moitos dos recursos agrícolas e hidrícos de Cisxordania e a calquera reclamación sobre Xerusalén.●

palestinas. Se no bando árabe, o acoso e a división interna deixaron os seus representantes polí-



A ministra de Asuntos Exteriores Tzipi Livni [á dereita] departindo con seguidores en Tel Aviv o 11 de febreiro do 2009.

DAMIR SAGOLJ / REUTERS

Axudas á incorporación da mocidade á actividade agraria e mellora das explotacións



Axudas para a incorporación de mozos e mozas ao agro

Subvención directa máxima: 26.000 euros

Axudas para plans de mellora das explotacións

Instalacións: até un máximo do 50% do investimento

Maquinaria e equipamento: até un máximo do 35% do investimento

Prazo de solicitudes: até o 31 de maio de 2009

Máis información nas Oficinas Agrarias Comarcas, nas entidades colaboradoras e na web de Medio Rural

<http://mediorural.xunta.es>

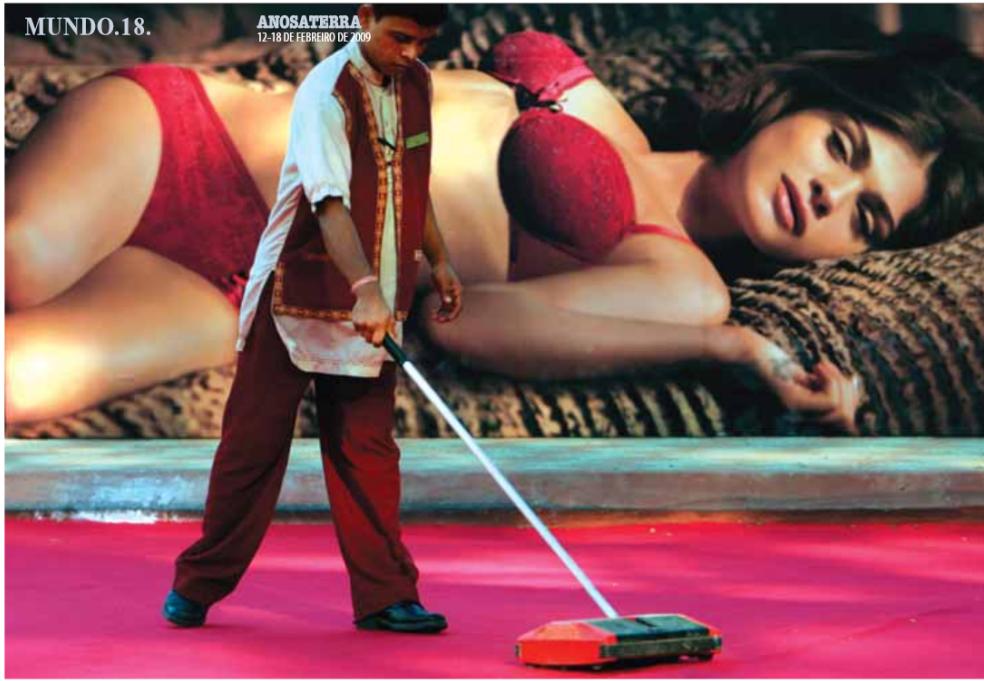


XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DO MEDIO RURAL



FEADER:
Europa inviste
no rural





Un empregado limpa a recepción do hotel na presentación da colección da casa *Triumph* en Mumbai, o 27 de xaneiro. Turismo e moda son sectores de gran medra no país.

ARKADATTA/REUTERS

A India, territorio esquecido polos investidores galegos

As empresas galegas demoraron, talvez máis da conta, en buscar oportunidades de negocio nun país moi atractivo de cara ao futuro

Laudelino Peñítero

Director do Instituto para a Proxección e a Análise Exterior (IPAE)

Dende que no 2001 o economista Jim O'Neill, da The Goldman Sachs Group, crease a marca BRIC (Brasil, Rusia, India e China), para referirse aos países que mudarán o ránking das grandes potencias a mediados de século, o valor dos seus fondos disparouse

Dos catro BRIC, chamados a superar o PIB do G-7, antes de traspasar a metade do século, a India antóllase como o más esquecido, enigmático e descoñecido.

Se España e Galicia chegaron tarde á nova realidade económica chinesa, onde traballan medio cento de empresas españolas—delas unhas 20 gallegas—, no caso da India a demora é ainda máis lamentábel.

Trátase do segundo país do mundo en ritmo de crecemento, da cuarta potencia do planeta, onde o consumo se incrementa nun 50% cada triénio, cun PIB ao redor dos tres bilóns de euros, que na última década medrou a unha media superior ao 6%, que axiña será



Inditex chega á India da man da maior emporio económico, ligado a familia Tata, cunha empresa participada no 51 por cento pola marca galega”



India ten 300 millóns en condicións de consumir de forma equiparable aos países desenvolvidos... pero figura no limbo do planeamento económico de Galicia”

enerxías renovábeis para cubrir o crecente déficit (na actualidade do 7%), con 70.000

o país más poboado do mundo, con 300 millóns de persoas en condicións de consumir en termos equiparables aos dos países desenvolvidos... pero que figura no limbo do planeamento económico de Galicia.

Para consolidar o milagre do seu robusto crecemento, a economía india precisa de urgentes cooperacións en infraestruturas viaarias, portuarias ou aeroportuarias. Ten que modernizar o país investindo 120.000 millóns de euros, recollidos no proxecto gubernamental Proxectos Público-Privados.

O sexto maior consumidor enerxético mundial require revalorizar o subministro con

A área de Internacionalización empresarial, pendente na Xunta

Poucas empresas poden ter gabinetes de internacionalización como Inditex. Precisan da orientación pública para tarefas de internacionalización que non poden cubrir dende as misións comerciais.

Urxe modernizar, documen-

tar, renovar, profesionalizar as áreas de internacionalización da Xunta, con expertos que posúan sólida formación das novas tendencias da economía mundial, con calidades propias para o desempeño das relacións exteriores e convocatoria de servizo público.●

megavatios supletorios antes de 2012, nun investimento próximo ao 56.000 millóns de euros. Non dá fornecido nin a demanda actual nin a previsible.

30 MILLÓNNS DE TURISTAS. Cada ano saen do país 6 millóns de turistas que nunha década pasaran a ser 30. No interior, a rede turística é manifestamente deficitaria, polo que cónforme duplicala con outras 100.000 prazas hoteleiras nos próximos cinco anos.

Procesamento de alimentos para unha poboación que muda rapidamente de hábitos alimentarios, incrementando o consumo de proteínas. Novas tecnoloxías, automoción, comercio minorista... son algúns exemplos de campos con gran potencial para as relacións económicas nas que Galicia podería ter procurado beneficios bilaterais.

Inditex levaba catro anos tentando entrar. Hai un lustro que albiscou o atractivo do país do Índico. Fracasou no seu primeiro intento no 2006 co xigantesco grupo empresarial K Raheja. Agora no 2009 anuncia que entrará da man do maior emporio económico da India, ligado a familia Tata, formando unha empresa participada no 51% pola marca galega.●

ECONOMÍA/EEUU APROBADO O PLAN OBAMA

Congreso e Senado norteamericanos aprobaron a proposta de plan de estímulo económico posto en marcha por Barack Obama para crear entre tres e catro millóns de novos postos de traballo.



Barack Obama durante un mitin en Fort Myers. JASON REED/REUTERS

Os recursos para este programa cifráronse finalmente en 838.000 millóns de dólares (592.000 millóns de euros). Desde decembro do 2007, o paro aumentou en 3,6 millóns de persoas.●

DIPLOMACIA/IRÁN AHMADINEJAD, DISPOSTO A DIALOGAR CON WASHINGTON

O presidente iraniano, Mahmud Ahmadinejad, mostrouse partidario de reinitiar o diálogo diplomático cos EEUU se Washington acepta que o ton das conversas sexa “de igual a igual”. O seu homólogo estadounidense, Barack Obama, anunciou logo da súa toma de posesión un cambio na postura a respecto de Irán, que agora é contestado por Teherán coa man tendida. Os EEUU incluirán a Irán na lista de países membros do Eixo do Mal e mantihán ameazas de ataque por mor do seu programa nuclear.●

VAGA DE CALOR/AUSTRALIA 200 MORTOS POR CAUSAS DOS LUMES



REUTERS

Ao peche da edición, o número de mortos tras a vaga de incendios no estado de Victoria, en Australia, roldaba as 200 vítimas. A forte vaga de calor no verán austral e a actuación de incendiarios converteron o territorio nun inferno. Amais das perdas humanas, as autoridades comparan a perda material en 20 cidades cun hipotético incendio que arrasase toda a superficie de Londres.

Greenpeace adverteu de que a causa dos lumes hai que buscalo no cambio climático e reclamou a redución de emisión de gases nun 25 por cento.●

Gas Natural espera pechar en abril a OPA sobre Unión Fenosa. A súa directiva confía en que a Comisión Nacional da Competencia dea o visto bo á operación este mes. A compañía enerxética con sé en Barcelona vén de anunciar que o seu beneficio neto en 2008 aumentou un 10,2 por cento respecto ao ano anterior.●



ALBERT GEA / REUTERS

ECONOMÍA.19.

ANOSATERRA
12-18 DE FEBRERO DE 2009

Salvador Gabarró,
Presidente de Gas Natural.

RESPOSTAS Á CRÍSE

A Xunta comeza a suplir a bancos e caixas na concesión de certos créditos

O conselleiro de Economía di que a situación actual con dúas caixas é boa, pero o IGAPE concederá directamente 100 millóns de euros

Xurxo González

Durante a presentación á prensa dos resultados de Caixanova en 2008, celebrada o pasado día 2 de febreiro, o seu director xeral Xosé Luís Pego foi preguntado de novo pola posibilidade de integración desta entidade con Caixa Galicia. O directivo sorriu e dixo comprender que os xornalistas estaban obrigados a repetir unha e outra vez a pregunta. E volvے a repetir que a existencia de dúas caixas melloraba a competencia, e con ela, o servizo aos consumidores.

Xosé Ramón Fernández Antonio, conselleiro de Economía e Facenda, insistiu nos últimos meses na mesma idea. Non obstante, en paralelo á intervención de Pego en Vigo, o conselleiro anuncia que o Instituto Galego de Promoción Económica (IGAPE) prestará 100 millóns de euros directamente a empresas. Estes fondos foran captados nos mesmos mercados que empregan as caixas de aforros e os bancos.

Se ben esta actuación da Administración ocupa unha parte das funcións de bancos e caixas, a cantidade é pequena en comparación cos volumes de crédito que mantéñen as caixas galegas. Caixanova concedeu 10.274 millóns de euros en 2008, mentres que en setembro do ano pasado, Caixa Galicia declaraba ter prestado a empresas e familias preto de 37.000 millóns de euros.

Os datos publicados pola consellería de Economía e Facenda na súa páxina en internet revelan que os bancos tamén teñen unha grande implantación

e responsabilidade á hora de xestionar os depósitos da cidadanía e de conceder créditos que sosteñan a actividade económica. Así, as últimas estatísticas publicadas pola Consellería, e que corresponden a setembro de 2008, indican que os créditos concedidos por bancos ascendían a 32.000 millóns de euros, mentres que os das caixas supuñan máis de 36.000 millóns.

RECUPERACIÓN DO CRÉDITO OFICIAL. Se ben esta pequena inxerencia da Administración sería considerada unha competencia intollerable noutra época, a excepcionalidade da situación provoca que non só pase bastante desapercibida, senón que os principais partidos políticos a proponían como un dos instrumentos para superar os problemas de financiamento.

As dificultades que atravesan as caixas galegas para cadrar os seus balances e cumplir coas normas impostas polo Banco de España fixérsonse evidentes coa presentación de resultados de Caixanova. A entidade con sé no número 1 da rúa viguesa García Barbón igualou en 2008 o beneficio neto de 2007, pero a costa de dedicar os ingresos extraordinarios da venda da súa participación en Unión Fenosa e Auna a cubrir unha crecente morosidade, en especial no segmento das hipotecas. A situación en Caixa Galicia, que ainda non fixo público o seu balance, pode ser moi semellante.

Os expertos coinciden en que a situación dos balances da caixas é delicada, pero a súa sol-



Conselleiro de Economía, **Xosé Ramón Fernández Antonio.**

DALIA / AGN



Actuación
da Administración
é pequena comparada
co volume de crédito
de caixas e bancos"

vencia está garantida, ainda que para mantela teñan que desfacerse de parte da súa carteira de participacións empresariais. Hai que ter en conta que no conxunto do sector, os índices de morosidade son máis altos que os que declararon até o momento as caixas galegas.

Xosé Luis Pego incidiu en que un dos principais proble-

mas que terá que esquivar Caixanova é a falta de liquidez no mercado interbancario. Os bancos e caixas desconfian entre si e non se prestan. Os expertos coinciden con esta interpretación e apuntan que a entrada do sector público no negocio de concesión de créditos manterá vivo o sistema até que se recupere a confianza.●

Máis contras que pros en torno á fusión

Algunxs expertos consideran que máis aló de consideracións políticas, un momento de crise non é o máis adequaduado para a integración de Caixanova e Caixa Galicia. Se ben o longo prazo a economía de escala produciría aforros, inmediatamente significaría perda de negocio (deri-

vado da forte identificación de Vigo e A Coruña coas súas caixas e da redución de posicións de clientes importantes), e o despedimento de parte do seu cadro de persoal. Ademais, o seu tamaño combinado non suporía un salto cualitativo para optar a máis liquidez nos mercados maioristas.

Atendendo aos datos dos últimos anos, Caixa Galicia e Caixanova ocupan a posición 13 e 19 entre todos os bancos e caixas do Estado. En conxunto, e atendendo ao seu volume de negocio ou beneficios, a entidade resultante entraría entre as dez primeiras do Estado.●

UERE SABER MAIS?

Principais datos do sector financeiro en Galicia

<http://www.economiaefacenda.org/web/portal/datos-sector-financeiro>

PRECAMPAÑA QUENTE

Manuel Cao

Nas actuais campañas, os 15 días regulamentarios valen para motivar o electorado cara a un aumento da participación e para acadar o favor daqueles votantes indecisos que son os que dan e quitan gobernos. Mais as precampañas son cada vez más longas con posicionamentos sucesivos de axentes sociais e medios con prioridade absoluta ao rendemento electoral.

Se fixésemos unha análise dos catro anos do bipartito o balance sería moi favorábel a renovar mandato pois en termos relativos, os datos económicos de crecemento, emprego e prezos e os de benestar: saude, educación, servizos e protección social melloraron substancialmente en relación á lexislatura anterior e, sobre todo, en relación a España e aos países do noso contorno. Ocorre que a crise desatada coas *subprime* afectoulle a unha economía española minada por un modelo de crecemento asentado na especulación inmobiliaria e na voracidade dun consumo interno aguillado por tipos de interese praticamente negativos. Así, o ano 2008 acabou con indicadores que revelan recesión e unha parálise da actividad económica que en Galicia nótase menos por agora debido ás nosas características en demografía, estrutura produtiva, peso do sector público, menor peso da construcción, etc. Os excesos especulativos do Levante xunto coa agresividade dos axentes da protuberancia madrileña tardaron en chegar aquí pero ainda así xa ocasionaron danos graves en materia urbanística e na convivencia social polo que están a mediatar a precampaña con sucesivos escándalos de corrupción que afloran cando as ganancias desaparecen e un encirramento no eido social inducido pola traquinada mediática centralista é aventada polos servidores periféricos.

As eleccións galegas vanse celebrar nun momento no que as propostas de saída da crise son complicadas pola inestabilidade do sistema e todo se centrará na loita a curto prazo sen grandes miras cara ao futuro. É lóxico esperar o acrecentamento do espazo electoral bipartito pois a acción de governo rendeu frutos en benestar e servizos públicos e na definición de estratexias que renderán beneficios en política enerxética, innovación e medio rural, pero será a capacidade de vender electoralmente tales melloras o que determinará o avance bipartito e isto pode ser difícil en momentos de crise e desmobilización social.

Talvez, por iso, o requentamento da precampaña semella inevitábel pois desta vez a abstención pode distribuirse máis homoxenamente entre os competidores. Por agora, parece que o globo do PP está a piques de estoupar pola mestura imposible de grupos galegóbicos, "sector boina", grupos empresariais e de poder internos en guerra fratricida, etc, sen que haxa unha figura que poida impoñerse. Pola súa banda, os socios do bipartito tratan de rendibilizar a súa acción de governo mellorando a relación cos axentes socioeconómicos con propostas que permitan encarar a crise preservando os niveis de benestar xa acadados. ●

É lóxico esperar a medra do espazo electoral bipartito pois a acción de governo rendeu frutos en benestar e servizos públicos e na definición de estratexias que renderán beneficios en varios sectores"



ECONOMÍA.20.

ANOSA TERRA
12-18 DE FEBREIRO DE 2009

RESPOSTAS Á CRISE

TRIBUNA ■ Elías Trabada Crende.

Sociólogo urbanista.

O ETERNO RETORNO

O estalido da burbulla financeira-inmobiliaria esvaeceu o veo que nos impedía ver o rostro amargo do capitalismo globalizado e de consumo, especialmente os seus trazos de destrucción de emprego e do tecido económico, pois baixo a propaganda da ideoloxía neoliberal esquecerámonos de que as dinámicas económicas e sociais teñen un carácter cílico e que, tralaos momentos de expansión e auge, acontece a crise-recesión.

Tras a orxia especulativa e consumista dos últimos dez anos (a algúns políticos embriagounos atá crer que estabamos ás portas do *paraíso do pleno emprego*), o espírito da recessión faixe dono do escenario socioeconómico aumentando con suma rapidez o excedente de poboación activa que pasa a engrosar o chamado por Marx 'exército industrial de reserva', dando lugar a que as cacareadas abundancia e benestar sexan xa cousa do pasado, como dun tempo case remoto, cando mesmo nos deixamos seducidos no seu leito. Parece coma se Eros estivese perdendo, unha vez máis, a batalla fronte ao seu inmortal adversario Tánatos, dando paso ao pessimismo, á angustia, ao medo, á carencia e pobreza, ao sufriemento psicosocial.

Non deixa de sorprender-nos, ainda que vivamos as anteriores crises-recesións das décadas dos setenta-oitenta e noventa, a rapidez e dimensión coa que actúa a *pulsión capitalista de morte* hora de destruir emprego. Os últimos datos oficiais fállannos sobre un fenómeno que xa empeza a adquirir unha dimensión de masas: ao finalizar xaneiro de 2009, o paro rexistrado polo INEM ascende á cantidade de 3.327.801 persoas no territorio do Estado español, supónendo con respecto ao mesmo mes do ano anterior un incremento de nada menos que o 86,7%. En Galiza, o colectivo de parados/ascostabilizados as-



Coches en stock no porto de Eilat (Israel).

BAZ RATNER / REUTERS



Non só se repiten os acontecementos, senón tamén as ideas e accións"

cende a 201.316 persoas, cun incremento interanual claramente inferior: 30,2%. Non embargante, a variación intermensual para o noso país élavese lixeiramente porriba do promedio estatal (10,2% sobre 9,4%), avisándonos de que, possiblemente, o *Tánatos capitalista* amose en Galiza unha maior virulencia na destrución relativa de emprego durante este ano.

DESCONCERTO PÚBLICO. Ante a emerxencia do *desemprego de masas*, desconcertánsnos algunas das políticas públicas que se están a implementar desde gobernos que se declaran de ideoloxía progresista. Por exemplo, o Real Decretolei sobre o fondo estatal de investimento local do pasado decembro, pois parecéndonos unha actuación estatal baseada nun keynesianismo tosco que, difficilmente, terá consecuencias paliativas relevantes para abordar o grave problema económico e social existente. Así mesmo, tamén nos perturba observar con que facilidade os dirixentes da burguesía finanziaria e empresarial, acérrimos

defensores da ortodoxia ultraliberal, esixen ao unísono o maná das axudas públicas para encarar a crise-recesión; e con que facilidad os gobernos das diferentes Administracións do Estado están ofrecendo os recursos públicos para axudar o sector privado, sen esixirles prácticamente nada a cambio, esquecéndose de buscar e apoiar outras formas alternativas de facer economía: o menú? Mais do mesmo (garantir o beneficio privado), pero condimentado con especies *keynesianas*.

Quizais non nos quede outra que desmaiarnos como o ermitán Zaratustra, tras albisca o 'eterno retorno do mesmo', xa que non só se repiten os acontecementos, senón tamén as ideas e accións, no que parece unha secuencia recalcitrante e infinita. Antes, foron as ideas e políticas neoliberais que substituíron ás keynesianas, agora, é a vez das neokyenesianas; e mañá, volverá a ser a vez das retroliberais? Ai!, amiga Eros, por que non aproveitamos esta crise-recesión para explorar outras opcións que potencien a democratización das relacións e recursos económicos, en beneficio dunha maior liberdade e igualdade, ademais de fraternidade cos nosos irmáns/ás e armonía coa nosa nai Natureza? E se falamos co noso amigo Epicuro?, o mesmo se anima...●

Zapatero recorta 1.500 millones de euros de gasto público para financiar o desemprego. O presidente anunciou esta medida durante o pleno do Congreso sobre a situación económica do pasado 10 de febreiro. Durante a mesma sesión, Francisco Jorquera, deputado do BNG, propuso a transformación do Instituto de Crédito Oficial nun banco público ou a entrada do Estado no capital da banca para participar na toma de decisiones.●

ANDREA COMAS / REUTERS



ECONOMÍA.21.

ANOSA TERRA

12-18 DE FEBRERO DE 2009

Os sindicatos gardan forzas

CCOO e UGT rexeitan unha folga xeral no curto prazo e a CIG asume que de momento os despedimentos non afectan a fixos, polo que é difícil mobilizar os traballadores

Xurxo González

A crise económica non produciu, polo de agora, variacións nas liñas de acción estratéxica dos sindicatos más importantes en Galicia, UGT, CIG e CCOO. Tampouco a substitución de Xosé María Fidalgo por Ignacio Fernández Toxo na cúpula estatal de Comisiones Obreras variou a actitude desta central. Polo momento os sindicatos de ámbito estatal continúan a confiar nos procesos denominados de "Diálogo Social" coa Administración e as confederacións de empresarios. Pola contra, a CIG emprega unha dialéctica máis proclive á mobilización.

Ningún dos sindicatos se atreveu a vaticinar se haberá unha folga xeral. A estratexia pasa polo momento por negociar convenios colectivos os más favoráveis posíbeis para 2009 e capear os Expedientes de Regulación de Emprego. A CIG promoveu en novembro unha manifestación en defensa dos postos de traballo do sector da automoción en Vigo sen relación cun conflito laboral concreto. Como reconecía Xesús Seixo, secretario xeral da central nacionalista, nunha recente entrevista no *Xornal de Galicia* "estas mobilizaciones non tiveron resposta, temos que aceptalo. Hai moitos traballadores que están á expectativa porque polo de agora os más afectados foron os empregados temporais e non os fixos. Se se despediran indefinidos a reacción sería máis rápida".

CONCESIÓNS PARA MANTENER O EMPREGO. Os despedimentos centran as preocupacións dos sindicatos. Algunxs responsábeis asumén en privado que terán que facer concesións para non afondar na perda de postos de traballo. A crise condiciona deste xeito a

negociación dos convenios, pero non elimina a capacidade de mobilización dos sindicatos. As folgas sucedéreronse nas últimas semanas para reclamar melloras na negociación colectiva de sectores que arrastran moi malas condicións laborais. Algunhas das más destacadas foron a das traballadoras da limpeza na provincia de Ponte-



As folgas e mobilizacions más destacadas déronse nos sectores con peores condicións, como a limpeza, a seguridade privada ou o comercio polo miúdo"



As análises das centrais sindicais coinciden en que a crise será longa e en que se agravará nos próximos meses"

vedra, do comercio polo miúdo na provincia de A Coruña e os de empresas de seguridade privada, que están a negociar o convenio estatal.

Tamén en empresas concretas os conflitos están motivados polo mantemento do emprego. Así, os 500 traballadores de Frigolouro, fábrica alimentaria situada no Porriño e integrada no Grupo Coren, foron á folga durante dúas xornadas a finais de xaneiro para reivindicar "o dereito á estabilidade no emprego", segundo indicaron CCOO e UGT, que contan con 8 dos 16 representantes do comité de empresa. En Xinzo de Limia, os traballadores



Un piquete actúa en Narón, durante a última folga do comercio.

de Vidrero do Atlántico, en cuxo comité de empresa é maioritaria a CIG, anunciaron dúas xornadas de folga para acudir a un convenio no que solicitan "unha correcta clasificación profesional de todo o persoal, acordos en

materia de seguridade laboral e garantías da continuidade da empresa en Xinzo".

Mais aló de discrepancias estratéxicas, as análises das centrais coinciden en que a crise será longa e agravarse nos pró-

ximos meses. Polo momento, gardan forzas para os previsibles recortes de dereitos laborais que deberán enfrentar. As confederacións de empresarios xa comenzaron a pedir más facilidades para o despedimento.●





A.G.N.

Xosé Bouso, presidente do Club Deportivo

'En Lugo non hai quen queira ser directivo'

Antonio Cendán

A recente dimisión de seis membros daxunta directiva do CD Lugo, deixou reducida a mínima expresión a súa xunta directiva, que quedou composta por tan só cinco persoas. A pesar desta adversidade, o presidente da entidade futbolística da Cidade das Murallas, o pastoricense Xosé Bouso non considera que o equipo estea a pasar por unha crise institucional. A súa tese vén avaliada polo analista de *El Progreso* Manuel Cordido, quen leva preto de 40 anos seguindo ao combinado que xoga no Anxo Carro. Lembra que co anterior presidente do club da camisola vermella e branca, Eliseo Corral, pasaron até preto de 30 directivos en tan só catro anos.

A que se debe esta enxurrada de dimisiones?

En Lugo é moi difícil desfroitar dun deporte ou algo que requira a participación da xente. Co-

ma en todos os sitios, todos queremos ter equipos na élite deportiva, pero á hora de arrimar o lombo a xente recúa. Aquí non hai quen queira ser directivo. De repente, ao comezo da xestión todos te apoian, pero cando levas algún tempo na cúpula do equipo hai algúns grupos de presión que comezan a criticarte polo que fas ou polo que deixas de facer.

Tras moitos anos sen grandes aspiracións, que agarda do Lugo?

Eu non diría iso. Como directivo teño a ilusión de chegar a xogar a promoción de ascenso. Non embargante, hai aspectos que van na nosa contra, como o económico. Necesitamos unha reorganización, na que se limiten os salarios dos xogadores. Ademais, este ano tocounos un dos grupos más complicados tanto a nivel económico coma deportivo. Por un lado están os equipos galegos e por outro os

vascos, que teñen uns orzamentos moi superiores ao noso. En fronte temos rivais que levan varios anos xogando as fases de ascenso e son equipos moi experimentados nesta competición.

Criticase a labor de Mouriz á fronte da dirección deportiva...

Non é o que más me preocupa. Carlos Mouriz é un home do fútbol. É certo que os grupos más radicais están en contrario do seu traballo e tamén do meu, que teñen o apoio dalgún me-

dio de comunicación. Pero o que non se di é que grazas ao seu traballo, e coido que eu tamén contribuí algo en parte, en Lugo temos de novo equipos en categorías inferiores, que levabamos anos sen telos. Tamén regresamos á Segunda División B. Agora xa ningúén se lembra do traballo ben feito. Que cometeu errores... Pois coma todo o mundo.

O baloncesto segue a ser un rival para o fútbol lugrés?

Debia de ser un complemento, pero é certo que cando o Breogán estaba na Liga ACB axente acudía en menor medida ao fútbol, porque había que equilibrar os presupostos familiares. E se vas a un deporte, se cadría non podes ir a outro. Pero agora xa non só temos baloncesto en Lugo. Nos últimos anos colleron auxe outros deportes, entre eles o fútbol sala. Tamén temos que lembrar que hai outras especialidades deportivas que te-

ñen o seu espazo e eu son partidario de que medren.

E superior o orzamento do Breogán?

Pois si. Os xogadores de baloncesto son moito más caros que os do fútbol. O CD Lugo ten un orzamento que está a redor de 1.050.000 euros, mentres que o do Breogán supera os tres millóns. Temos que ter en conta que ao fútbol van máis de 3.000 persoas cada domingo, mentres que agora a afeción do baloncesto reduciuse moito, o seu número é inferior á que asiste ao Anxo Carro. A época na que o mundo da canastrera era o primeiro deporte de Lugo comeza a quedar afastada no tempo. Como todo, cando estas arriba sempre gozas do apoio maioritario. Iso vímolo en cidades que non tiñan tradipción futbolística como era o caso de Santiago. Cando começaron os problemas, todos abandonaron o barco.●



A época na que o mundo da canastrera era o primeiro deporte de Lugo comeza a quedar afastada no tempo”

Cen anos de fútbol na cidade da muralla

Antonio Cendán

A finais de 1908 constituíase en Lugo a primeira xunta directiva dun equipo de fútbol, que non deixaba de ser máis que un embrión do que sería no futuro. Aquela primeira institución xorde despois dun partido celebrado na bimilenaria cidade galega entre dous equipos que non eran da capital luguesa. Non embargante, na opinión do xornalista Manuel Cordido, o primeiro historiador do fútbol lucense, "non se podía considerar ainda coma unha xunta dun equipo de fútbol, senón máis ben coma un club deportivo".

Segundo o mesmo estudoso, non é até o 28 de xuño de 1924 cando se constitúa oficialmente o primeiro equipo de fútbol na vella urbe romana. Nesa data nace co nome de Lugo Sporting a primeira entidade que será a precursora dos sucesivos cadros futbolísticos da capital. O seu primeiro presidente é Leopoldo Gasalla. Esta institución non xoga aínda en competicións oficiais. Disputa unicamente partidos amistosos. Ao parecer, por mor da Guerra Civil, o Lugo Sporting desaparece en 1936.

XIMNÁSTICA LUCENSE. Concluído o conflito bélico, coexisten na cidade dous equipos, a Sociedade Ximnástica Raio e o Lugo FC, que xorde en 1942. Ao ano seguinte fusionáñanse ambos combinados e nacerá o primeiro gran equipo da historia do fútbol da provincia, a Ximnástica Lucense, que en moi poucos anos escribirá algunas das páxinas más gloriosas do deporte do balón na área nororiental de Galicia.

Con moi poucos anos de historia ás súas costas, na temporda 1948-49, o cadro lugues ascende a Segunda División, despois de reorganizarse as distintas categorías do fútbol estatal. Na campaña seguinte, en 1949-50, hai agora 60 anos, milita por vez primeira un equipo de Lugo na división de prata do fútbol. A súa estadiña nesta categoría prolongase até 1952, tempada na que o cadro, ademais de desceder, vese condenado á súa desaparición por problemas económicos.

A temporda da Sociedade Ximnástica Lucense coincide coa maior presenza de equipos galegos nas dúas grandes categorías. Mientras, en primeira, encóntranse Celta e Deportivo, na segunda militan ese ano,



A Ximnástica Lucense [na imaxe en 1949-50] xurdiu no 1943 ao fusionarse a Sociedade Ximnástica Raio e o Lugo FC.

ade más do equipo da Cidade das Murallas, a SD Ourense, o Racing de Ferrol e o Arousa, que será a única campaña que estea entre os mellors do deporte do balón, aínda que o seu traxectoria non fose moi brillante, xa que ocupará a última praza e regresará a terceira división. Mientras, o equipo lugues acada unha honrosa undécima posición. Ao ano seguinte clasifícase na décimo cuarta, en tanto que en 1951-52 queda relegado ao último posto, o que o condena á súa desaparición, circunstancia que lle ocorre tamén ao equipo

da Cidade das Burgas. Nas filas do equipo de Lugo chegarían a xogar, entre outros, Atienza II, futbolista que anos despois entre 1955 e 1960 sería campeón de liga e de Europa co Real Madrid, ademais de compartir aliancia con Alfredo di Stéfano. En 1952-53, o Polvorín, que ocupa a praza que deixá vacante o seu colega da capital luguesa, convértese no máximo representante do fútbol lucense.

NACE O CD LUGO. En 1953 nacera a principal entidade deportiva da provincia, o CD Lugo, sendo a



En 1949-50, hai agora
60 anos, e grazas á Ximnástica, milita por vez primeira un equipo de Lugo na división de prata do fútbol"

que máis tempo pervive, xa que chega até os nosos días. Nos seus preto de 60 anos de historia, o novo club vive momentos de gloria que se misturan coas decepcións. Así, cando ainda

non tiña unha década de existencia, en 1961-62 proclamouse campión do seu grupo de terceira división, pero non logra ascender á división de prata. Tardará 15 anos en acadar o título desta categoría, en 1977-78, que lle servirá para ascender a Segunda B, que daquela conta con tan só dous grupos e vía cuestiónada a súa viabilidade. Repetiría este mesmo éxito en 1980-81 e 1985-86.

Non embargante, o maior éxito do equipo chega na temporda 1992-93, cando acada o ascenso a segunda división A. Nesa campaña logra a subida ao fútbol profesional despois dunha competida fase de ascenso, na que supera no último partido por 2-1, ao Sant Andreu, un clásico do deporte do balón en Cataluña. Deixará tamén na cuneta ao Elche e ao Extremadura, o primeiro deles un histórico da primeira división, en tanto que o segundo convertérase nun matakigantes da mesma a finais do século XX.

O paso pola Segunda A do equipo do Anxo Carro é fugaz. Na súa única campaña remata na 18ª praza e regresa a súa xa "tradicional" categoría, da que tan só estará ausente entre 2003 e 2006, nas que o CD Lugo milita en terceira división. Dende hai dous campañas o combinado que xoga á beira do Miño fai no na Segunda División B. ●

AS CERAMICAS DO CASTRO E AS SARGADEIROS ESTAN FEITAS CON TERRAS GALEGAS, AS IDEAS E A CIENCIA QUE LLES PROPORCIONA O LABORATORIO DE FORMAS DE GALICIA E O SEMINARIO DE ESTUDOS CERAMICOS

ENGADINDO UN VALOR 200 VECES SUPERIOR AO DAS SUAS MATERIAS PRIMAS QUEREN SER UN EXEMPLO DO QUE SE PODE FACER APROVEITANDO NA NOSA TERRA OS NOSOS RECURSOS

MOSTRA CONTEMPORÁNEA EN SANTIAGO

Cadro da serie *O home que falaba vegliota*, de Raimundo Patiño.

A década perigosa

Portas de luz. Unha achega á arte e cultura de Galicia nos 70 acolle, no soto do CGAC e até o 3 de maio, unha mostra dos movementos culturais nacidos nunha década convulsa. Libros, música, deseño gráfico, teatro... están presentes

Lara Rozados

A mostra encomendoulla o director do Centro, Manuel Oliveira, a Alberto González-Alegre. Co título Portas de luz, que suxire fendas polas que rachou a escuridade do tardío

franquismo, a mostra reúne no CGAC unha cultura de raíz popular: banda deseñada para berrar contra o fascismo, cartelismo para mobilizar, arquitectura vanguardista para poboados xitanos, amantes do teatro nos teleclubs, experimentalismo e cinema directo, ou literatura impresa en papel de envolver.

Como indica Julio Prada encargado de ordear o contexto socio-histórico, nesta década de folgas obreiras, de revoltas labregas (Castrelo de Miño, Encravadas, Baldaio), da mobilización dos mariscadores de Pontevedra pola instalación do complexo industrial de celulosa en Lourizán, dos naufragios, coas súas consecuentes mareas negras, do Polycomander, Ercowitz e Urquiola... a cidadanía tiña motivos para erguerse. O movemento asociativo cobra pulo (O Galo en Compostela, O Facho na Coruña, O Castro, A Auriense...). O cartelismo, a prensa e o deseño gráfico son arte e axente mobilizador. Carteis contra a central nuclear en Xove, ou de Comisións Labregas (a cargo de Pepe Barro) enchen unha das salas, xunto con portadas d'A Nosa Terra ou Teima, capas dos vinilos de Emilio Cao ou Bibiano, e os cómics Esquizoíde, de Antón Patiño, e Ratas, de Xaquín Marín.

Pepe Barro lembra que, no campo do deseño, o labor editorial loitaba por gañar lectores: "había sede e fame de letras, de ideas, había mercado". O Laboratorio de Formas convértese en ícone: "un novo enxoaval simbólico é elevado aos andeis do cuarto de estar". Edicións do Castro, o proxecto do semanario Teima e, tras a súa morte, o rexurdir d'A Nosa Terra foron outras mostras de como unha nova concepción do deseño gráfico dotaba de capitalicónico as novas propostas. Mientras, cinema, teatro e música, da man da Nova Canción Galega, erixense en altofalantes. No tocante á música, Rosa Fernández sinala tamén a importancia da composición da man de figuras como Baly Gay ou Roxelio Groba.

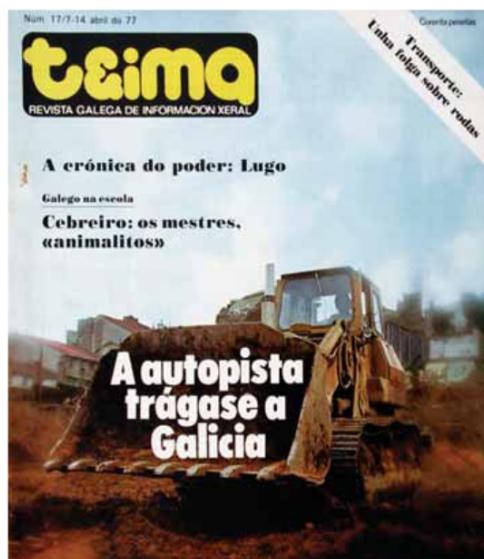
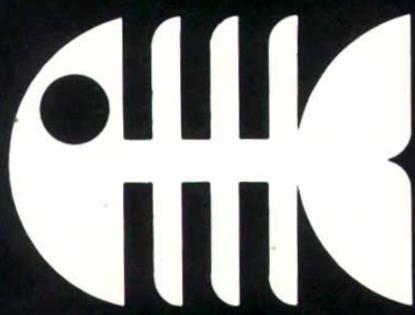
Da literatura encargouse Xosé María Álvarez Cáccamo. Atopámonos nun momento en que conviven a xeración do 36 (Celso Emilio, Álvarez Blázquez, Fole, Cunqueiro, Blanco Amor, Pura Vázquez, Ramón Piñeiro, Fernández del >>>

>>> Riego, Carvalho Calero ou García-Sabell) cos autores do grupo dos cincuenta (Novoñeyra, Manuel María, Bernardino Graña, Ferrín, García Boadaño, López Casanova, Neira Vilas, Xohana Torres, Casares, María Xosé Queizán, Alonso Montero ou Beiras), ao tempo que emerxen os que María Victoria Moreno antologou como *Os novísimos*. E chega Rompente... Do Grupo de Comunicación Poética podemos ver unha vitrina enteira, que acolle os cadernos en espiral que conteñen *As ladiñas do travesti*, de Reixa, ou *Facer pulgarcitos tres*, de Avenida. Na mesma sala, presidida polos cadros de Antón Laizazares a base de cartóns, ou das viñetas d'*O home que falaba vegliota*, de Reimundo Patiño, está a primeira edición de *Con pôvora e magnolias*, impreso en papel alba cun tinta violeta, tamén baixo o selo Rompente.

TOMAR ASTÁBOAS E ASCAMARAS. Da-mián Villalain afirma que os 70 son a década da refundación das artes escénicas en Galiza: chega un teatro precario, "carente de estruturas, plataformas, espazos e programas", pero existen certas fendas: Galaxia no plano editorial, coros coma Cantigas da Terra na Coruña, Toxos e Froles en Ferrol, e o *teatro de cámara*: Ditea, dirixida por Agustín Magán en Compostela e activa desde o 60, O Facho (1965) e Teatro Circo (1967), na Coruña, o Teatro Popular Keyzán (1967), en Vigo, e Valle Inclán (1967) en Ourense fan agrumar unha nova escena.

Citas como a Mostra de Ribadavia, que este ano fai o seu 25 aniversario, as Xornadas de Teatro Independente viguesas ou o traballo dende o teatro amador e universitario son os motores do cambio. O primeiro cartel de Ribadavia é unha das pezas máis destacadas, entre programas de man, fotografías, mostreiras de vestuario e outros materiais que testemuñan a emergencia daquel teatro nesta exposición. Roberto Vidal Bolao, Manuel Lourenzo, Euloxio Rui bal ou Francisco Taxes, dende Abrente, constitúen un punto de inflexión: a estrea de *Laudamuco, señor de ningüres*, de Vidal Bolao, e Ovelorio, de Francisco Taxes, no 78 (cuxas fotos podemos ver na mostra), ou o traballo de Manuel Lourenzo e Francisco Pillado na investiga-

XOVE
NUCLEAR
NON



Portada da revista *Teima*, elaborada por Vilas, e cartel contra o proxecto nuclear de Xove, da autoría de Carlos Varela Veiga.



Por non haber,
non había nin teatros"

[Damian Villalain]
Responsable da sección teatral
da mostra.



Había sede e fame de letras,
de ideas, había mercado.
O deseño e o labor
editorial loitaban por
ganar leitores"

[Pepe Barro]
Responsable da sección de
cartelismo, prensa e deseño gráfico.



Na literatura conviven
a xeneración do 36, os
autores do grupo dos
cincuenta, ao tempo que
emerxen os *novísimos*"

[Xosé M. Álvarez Cáccamo]
Responsable da sección de literatura.

pública, dende o cinema directo ou o experimental: Carlos Varela ou Vilanova, no ámbito do nacionalismo marxista da UPG, ou a versión en 35 mm. que Elio Lozano fai de *Retorno a Tagen Ata*, de Méndez Ferrín. É a época das Xornadas de Cine en Ourense (nacidas da man do Cineclub *Padre Feijoo* en xaneiro do 73, homenaxeán a Carlos Velo no 77), do *Manifesto*, no 76, a prol dos cinemas nacionais como instrumento de loita ideolóxica, o nacemento da *Cinematógráfic Galega Nós...* Á entrada da mostra podemos ver *Gitanos sin romancero*, de Llorenç Soler.

ARQUITECTURA DE TRANSICIÓN. Este documental de 35 milímetros retrata, precisamente, unha das construcións arquitectónicas más singulares da época: a que César Portela creou en Poio para un poboado xitano, con casas que imitan a forma dos carrozatos. Ao carón da proxección podemos ver unha maqueta e varias fotografías. Fernando Agrasar fala da convivencia entre "a casa de vidro e a casa de pedra", a coexistencia de dúas formas de vida nunha época de transición: o edificio Plastibar en Vigo de Xosé Bar Bó, a Casa Domínguez que Alejandro de la Sota construíu na Caeira, Pontevedra, en 1976... Ou o raiaceos en plena Coruña de Manuel Gallego Jorret, Premio Nacional de Arquitectura o ano pasado. "A Torre Galicia [1977] érguese na cidade como un prisma limpo de bandas de cristal, aluminio e taboleiros lixeiros de fibra de vidro, cunha elegante alteración desta orde nas últimas plantas, elevadas sobre piarres metálicos de sección en 'H', vistos en planta baixa, como os do mestre Mies van der Rohe", conta Agrasar.●

A emerxencia do feminismo

Carmen Panero acometeu para este proxecto a cuestión do feminismo na cultura dos 70: naceu a Asociación Galega da Muller en Vigo, da man de María Xosé Queizán (autora do ensaio *A muller na sociedade galega e a lingua galega e a muller. Análise estructural de dous feitos represivos*, que publica o Castro no 77 e ta-

mén temos na mostra). Xohana Torres abre a década gañando o Premio Galicia do Centro Galego de Buenos Aires con *Adiós, María*, e na poesía destan Pura Vázquez, Luz Pozo Garza e M. Carmen Kruckenberg.

Unha moi nova Margarita Ledo publica *Parolar cun eu, cun intre, cun inseuto* no 70,

na colección Val de Lemos e *O corvo érguese cedo* tres anos despois. Polo camiño, censúrranlle *Un pouco de leite callado* (podemos ver na mostra as ilustracións de Reimundo Patiño para este poemario que non chegou a editar), e será a única muller entre os 10 "novísimos" da poesía que antologa María

Victoria Moreno no 73. "O feminismo reivindicou o valor fundamental que elas tiveron nos tempos escuros na refundación que supuxo a súa presenza na literatura galega da posguerra, cando escribir en galego era escribir baixo sospette de subversión, e elas fixeron en pé de igualdade cos escritores", conta Panero.●



Deu Txakartegi

'Somos un grupo rock tocando nunha pista de baile'

M.B.

A banda vasca We Are Standard estivo de xira polo país presentando o segundo traballo, de título homónimo, que deixa atrás os ritmos indie e salta ás pistas con xeitos más electrónicos. Producido por Andy Gill (Gang offour), contou coa colaboración de Arthur Baker.

Debutaron con 3000V-4000We agora dan un paso de xigante con We are standard. Teñen superado o underground?

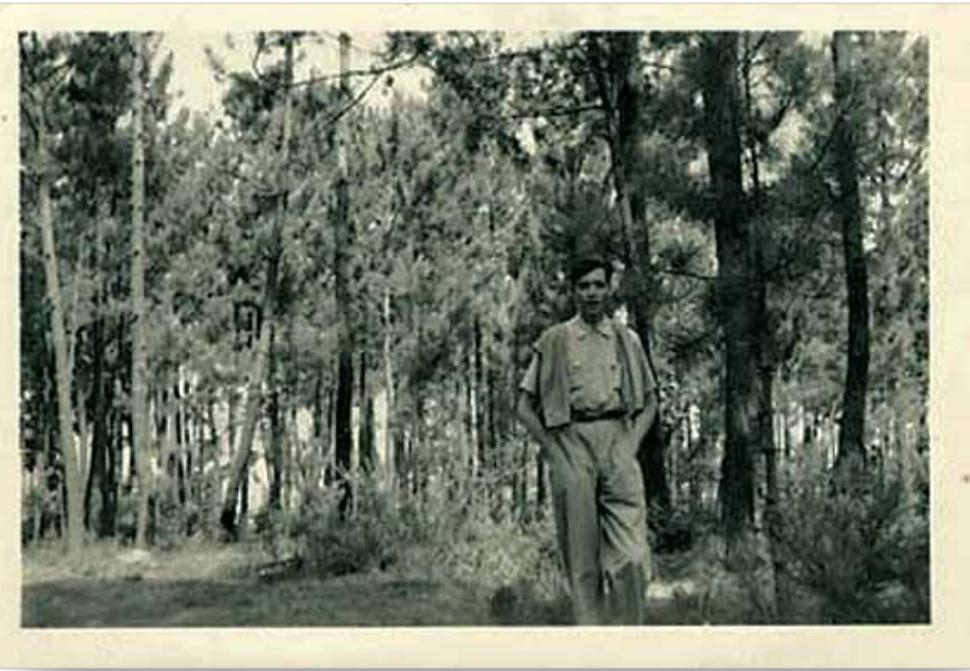
Non é algo que nos condicione á hora de compoñer. Non é que digamos que pasamos desta música senón que non nos limitamos ao que o *indie* impón. Pensamos que esta escena no Estado é moi sectaria e pecha, e iso é o que criticamos. Tenta vender algo que non se corresponde co que faí. Máis que un estilo de música é un mercado. Non esquezamos que a música é arte e, portanto, debería medirse cos parámetros do resto de expresións artísticas, salvando as particularidades de cada unha. Está claro que a música debe chegar algo, ser orixinal e nova. Agora ben, os artistas poden creer que a música é arte ou un divertimento que ameniza a subida en ascensor até o séptimo piso.

Como definiría este disco?

Penso que somos un grupo de rock tocando nunha pista de baile. Neste traballo conflúen varios elementos. Con respecto ao disco anterior é máis pop, perdeu algo de rock, pero gañou en finura, melodías e electrónica. Pense que a voz ten un son máis soul máis suxestivo. Quixemos experimentar co pop. Londres e Andy influenciaron moito nese sentido.

Como mudou nestes dous anos a banda?

Entrou xente nova que marcou en certo sentido o ritmo. Pero máis que cambios, o grupo evolucionou e aprendemos. ●



Unha imaxe de Cortázar obtida nunha visita a Galiza.

A mirada galega de Julio Cortázar

Este 12 de febreiro címprese un cuarto de século da morte do autor de *Rayuela*, falecido con 70 anos por mor da leucemia. Precisamente nos últimos tempos xurdiron diferentes iniciativas que vinculan o escritor con Galiza

Lara Rozados

O mestre da ruptura, o autor que rachou co lineal na narración, o creador dos Famas e dos Cronopios, o home que redactou instrucciones para subir unha escaleira ou para darréle corda a un reloxo, xace dentro de entón en Montparnasse, a carón de Carol Dunlop, recibindo copas de viño e papeliños con mariolas (ou *rayuelas*) debuxadas sobre a súa tumba. Sobre el e a súa relación con Galiza ten que ver o primeiro dos seis volumes cos que a Secretaría Xeral de Comunicación inaugura a colección "Miradas alleas". O vencello de Cortázar coa nosa terra veu da man do seu contacto cos exiliados en Buenos Aires, coma Luis Seoane, co editor Francisco Porrúa, e o seu matrimonio coa tradutora arxentina de orixe galega Aurora Bernárdez.

Despois casara máis veces,

pero foi Aurora quen estivo onda el nos seus últimos días, e tamén a súa herdeira. Precisamente, dou o 2006 boa parte do legado filmico e fotográfico do escritor a Galiza, e o ano pasado, o outono abriu coa mostra "Lerimaxes: o arquivo fotográfico de Cortázar". Tratabaase de 4.000 imágenes, entre copias e negativos, entre elas algunas fotografías de Julio Cortázar e de Aurora

“

Yo he descubierto que los gallegos respiran por el idioma', afirmou Cortázar"

Bernárdez en Lourido (Poi, Pontevedra), realizadas durante a viaxe que o escritor e a súa muller fixeran no 57. Tamén había diversas curtas en 8 milímetros de carácter documental, amais de catro rollos de super 8 con filmacións realizadas no Brasil, na India ou Uganda. Un ciclo de cinema e de conferencias completaran o Outono Cortázar.

Se ben os manuscritos, a correspondencia e a documentación que conformaban o núcleo do arquivo do escritor pertencen na actualidade á biblioteca da universidade norteamericana de Princeton,

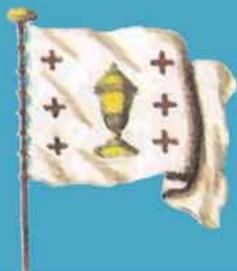
os fondos cos que conta Galiza son case os únicos documentos do seu arquivo que se conservan en Europa, amais da súa biblioteca persoal (integrada por preto de 4.000 volumes) depositada na Fundación Juan March, en Madrid.

CORTÁZAR E OS QUE 'RESPIRAR POLO IDIOMA':

Xa Francisco Fernández Naval escribiría *Respirar polo idioma: Os Galegos e Julio Cortázar* (editado por Linneo no 2006). Nel explica como Cortázar foi descuberto como escritor por Arturo Cuadrado. O editor levou o seu conto

"Bruja" á revista *Correo Literario*, e, ademais de ser unha das primeiras persoas que publicou os seus contos, pudo ser unha das primeiras en editar un libro seu: Cortázar déralle unha serie de contos, pero Cuadrado tivo que agardar para poderlos publicar. Cando podía finalmente facelo, Cortázar decidiu que non, porque os contos "xa ían vellos". O tal libro era *Bestiario*, publicado finalmente en 1951.

O autor de *Rayuela* tamén compartía cafés e tertulias no mítico Café Tortoni cos exiliados galegos, a quen foi presentado por medio do profesor Lorenzo Domínguez, ou viviu no piso bonaerense de Rafael Dieste e Carmen Muñoz. De feito, Cortázar lera xa cousas de Dieste, e compartía as súas ideas sobre o conto. Do prólogo de *Dos archivos do trasto* a concepción cortazariana do relato curto non hai tanta distancia. Son algunas das anécdotas que conta o libro de Fernández Naval, cuxo título fai mención a unha frase dun dos protagonistas da novela *El examen*, cando entran nun bar de galegos: "Yo he descubierto que los gallegos respiran por el idioma". ●



A ÚNICA REVISTA INFANTIL QUE TEN UN SUPLEMENTO PARA ADULTOS CHAMADO A NOSA TERRA

12-18 DE FEBREIRO DE 2009

Redacción/Ilustracións: Gonzalo Vilas

BULLE BULE

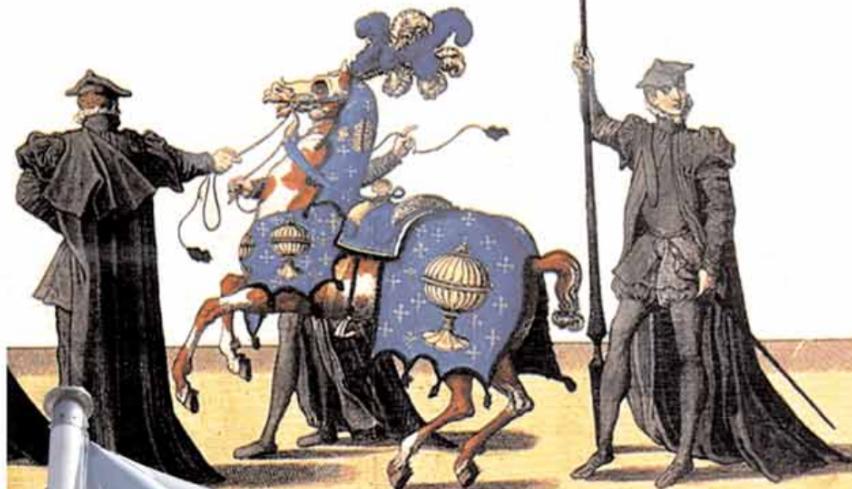
AS COISAS DO SR CARBALLO



De donde ven o escudo de Galiza?
Cando naceu a actual bandeira?

A HISTORIA DOS SÍMBOLOS GALEGOS

Galiz



Como vella nación que é, Galiza tivo os seus símbolos propios, en forma de escudo, estandarte ou bandeira, desde tempos moi antigos.

Na páxina seguinte vemos cómo foi a evolución destes símbolos ao longo dos séculos, até desembocar nos actuais que todos coñecemos.

Tamén mirámos para outras iconas galegas, non oficiais pero que tamén nos identifican.

Na vila de Quintopineiro só hai dous nenos, e por iso a escola está en perigo. Se non atopan máis alumnos antes do venres pecharán a escola para sempre. Un acontecemento inesperado avisará da chegada de máis nenos. Mais... como serán?



A HISTÓRIA DOS NOSOS SÍMBOLOS

As bandeiras e os símbolos na Historia

O primeiro que hai que ter en conta á hora de considerar os **símbolos** de calquera país, é que estes non estiveron afianzados como hoxe os coñecemos, até ben avanzada a historia moderna.

Na **Idade Media**, máis que bandeiras había **pendóns ou estandartes**, pensados sobre todo para distinguirse nas batallas, e que non correspondían a estados (que non eran tales áinda) senón a señores ou exércitos.

As bandeiras actuais só se consolidaron a partir da **Revolución Francesa**, o mesmo que os principais estados modernos.

As representacións de Galiza más vellas que coñecemos corresponden xa a unha época en que o noso país era un **Reino**, pero xa sen independencia política plena.

Descoñécese que símbolos pudo ter cando foi reino independente, ou na época do **Reino Suevo**, ainda que hai quien suxire as armas suevas dun dragón verde e un león vermello.

A evolución do cálice

Consolidado o cálice como símbolo galego, foi pasando, cos anos, de estar pechado a irse abrindo, e representarse tamén a Hostia. Ao tempo, as cruces do fondo pasaron a ser finalmente **sete**, que se correspondían simbólicamente coas **sete provincias** do antigo reino galego, división que mudou a comezos do s. XIX.

Tamén se representaba ás veces uns **anjos** que sostiñan o escudo, e a frase latina *Hoc mysterium firmiter profitemur*: "Veneramos este misterio con firmeza", lema que figura, case igual, no actual escudo de Lugo.

As primeiras bandeiras representaban o escudo, con variacións nas cores, e sin que se consolidara como oficial.

Primeras representacións de Galiza

A primeira representación do reino de Galiza coñecida aparece nese escudo cos tres cálices, nun libro inglés de Armas, do ano 1282.

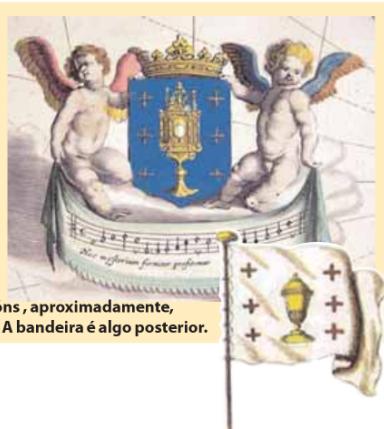
O **cálice** foi o símbolo galego desde un principio. Primeiro aparecía só, e pechado.

Máis tarde foi aparecendo sobre distintos fondos (azul, bermello ou branco), e acompañado de **cruces**, como motivo decorativo, sempre co mesmo senso cristián do cálice.

Nesta ilustración de principios de 1600, correspondente á presencia galega nos funerais do emperador Carlos V, poden verse o cálice dourado e as cruces, en número indeterminado, nas roupas do cabalo e no estandarte.



Representacións, aproximadamente, do século XVI. A bandeira é algo posterior.



A bandeira moderna

Con todo, e tamén dado o pouco peso político de Galiza, a bandeira tradicional non era popular nem oficial.

Serían os **galegos da emigración** quen decidirían adoptar, xa no 1891, a bandeira da franxa azul como símbolo do noso país. Fixeronlo xa no entero de **Curros Enriquez**, na Habana.

Esta bandeira correspondía á **zona marítima da Coruña**. Sexa porque os emigrantes a vián no barco ao ir cara á triste emigración, ou por outras razóns, esta foi a escollida, consolidándose xa ao entrar o século XX, entre as diversas asociacións e partidos galeguistas.

A primeira bandeira marítima coruñesa era a Cruz de san André, pero coincidía co emblema da Mariña Rusa, polo que houbo que quitarlle un aspa, quedando como a coñecemos.

Prohibida no franquismo, como o idioma ou calquer símbolo propio, a bandeira foi oficializada co actual es-



tatuto de autonomía. Precísase o tono da franxa, entre o azul celeste e o cobalto, e establecécese unha bandeira **civil** (sen escudo) e outra **oficial** (co escudo, que representa o cálice conservado no Cebreiro).



A cruz de San André está presente en moitas bandeiras.

A bandeira da zona marítima coruñesa coincidia coa da Armada Naval rusa, polo que se lle quitou unha aspa, quedando o que foi xérmolo da actual bandeira galega.

Actual bandeira galega foi establecida pola Real Academia Galega, en 1972, e oficializada no **Estatuto de 1980**. A súa modalidade oficial inclúe a presencia do antigo escudo, en novo deseño, no seu centro.

Outros símbolos non oficiais

Ao logo da súa dilatada historia, Galiza coñeceu outros símbolos, proyectados ou reais, que tamén forman parte da súa historia e da imaxinería colectiva dos seus habitantes, en maior ou menor medida.

Algúns son antigos, e como a vieira ou a cruz de Santiago, foron auténticos "logotipos" cando áinda non se coñecía esta palabra.

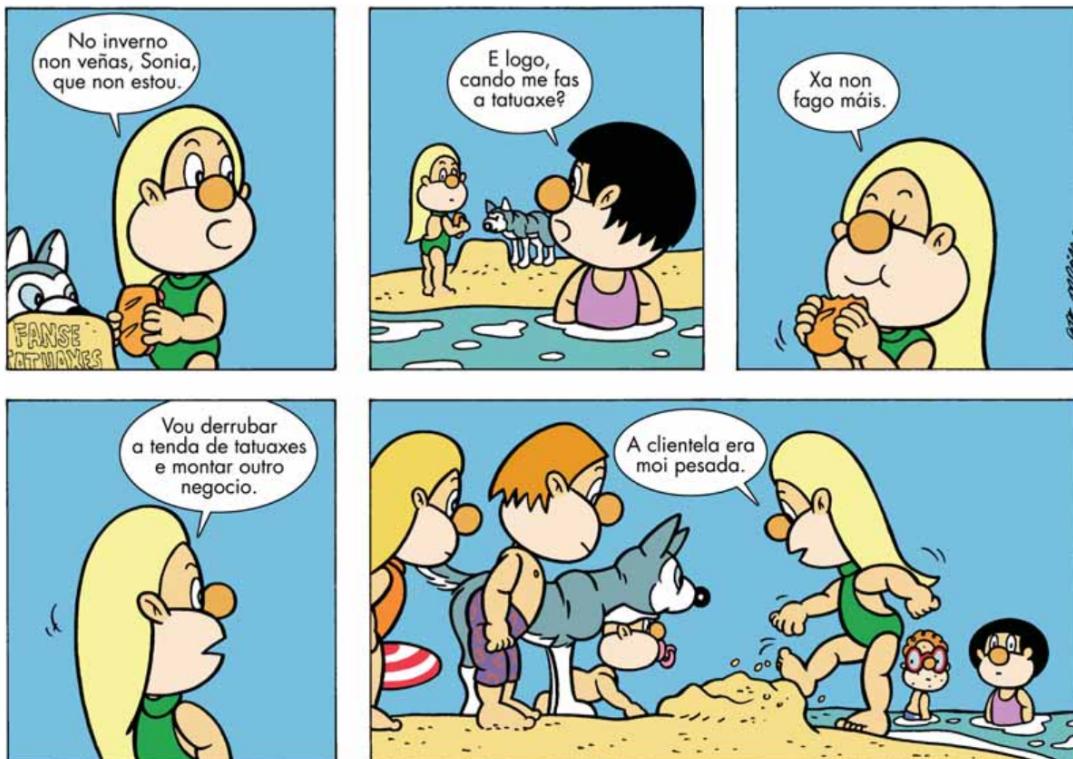
Outros, coma o escudo de Castelao ou a bandeira de Nunca Máis, son modernos, e áinda están ligados a opcións políticas ou sociais que a algunha xente poden non gustarle de todo, pero que co paso do tempo poderían ser recoñecidos como propios por toda a poboación.

...arredor da bandeira azul e branca,
arredor da bandeira da Galiza,
cantemo-lo direito á libre nova vida!

Ramón Cabanillas

Os Bolechas

PEPE CARREIRO



A **vieira** foi dende a Edade Media o símbolo por excelencia do **Camiño de Santiago**, e de Galiza por extensión.

Foi un primeiro exemplo de "marketing" comercial, xa naquelas datas remotas.

Aparece en alguma bandeira, como a que levaba o Batallón Literario que loitou contra os franceses.

Forma parte de infinitade de **escudos de institucións** galegas, como os clubes de fútbol Celta, Compostela, ou Rácing, entre outros.



Tamén ten aparecido nalgúnha representación do antigo escudo galego, en troques das cruces.



O **escudo coa serea**, a fouce e a estrela, foi deseñado por **Castelao** como proxecto de escudo nacional galego. Os galeguistas querían rachar co antigo escudo, como símbolo do vello e opresor réxime.

O escudo cobra hoxe cada día máis popularidade.

A bandeira galega **coa estrela** é o símbolo, desde os anos 1960, de boa parte do **nacionalismo** galego, pero tamén se popularizou en festas, partidos de fútbol e outros eventos non políticos.



A bandeira de **Nunca Máis**, creada a partir da galega para protestar polo desastre do **Prestige**, converteuse nunha ícone non só galega, máis adoptada por moita xente de todo o mundo.



ADIVIÑAS

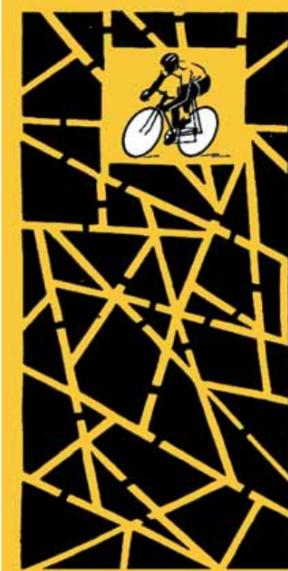
Antonio García Teixeiro

Di Carmen Bravo-Villalba sostiene que “unha adiviña é coma unha metáfora poética belida e escintilante. Unha forma de xogo que serve como diversión e entretenimento e, ao mesmo tempo para aguzar a intelixencia”. Eu comproto a súa opinión. Confeso que as adiviñas me puñan de mal humor. Non acertaba unha. Pero debo reconecer a seducción que exercían sobre mim. As adiviñas son tan antiguas que se perdieron no tempo. Son un xogo, si, mais tamén poesía. Unxoso poético e un xogo de enxeño. De cantas maneras se pode definir o mar, as letras, os días ou a lúa! As adiviñas poseúen un carácter simbólico moi profundo e obrigan a espremer o cerebro para crearlas ou para dar cos significados. Acostumaban xogar coas palabras e conter poderosas imaxes. Admiro os autores que crean libros de adiviñas. Magnífico, por exemplo, ese *303 adiviñas* de Gloria Sánchez. Lembro o moito que aprendin con *¿que cousa é cousa...?* de Paco Martín, no que consideraba a adiviña como algo más complexo ca un simple enredo enxeñoso e falaba da poetización do adoitado e dunha misión de tipo social superior á do sencillo entretenimento. Pois ben, un novo libro acaba de ver a luz. Trátase do *Adiviñanceiro popular galego* (Xerais) de José L. Gárfér e Concha Fernández que, ademais de presentar unha morea de adiviñas, contén un estudo fondo e rico sobre o tema. Un libro moi coidado (magníficos gravados de Fino Lorenzo) e ideal para facer propostas nas aulas, na casa ou cos amigos. Imprescindible para espertar a capacidade de divinatoria dos cativos e dos que non o somos tanto. ●

Admiro os autores que crean libros de adiviñas”

PASATEMPOS

Axuda a este ciclista a sair canto antes do labirinto.



En cada cadro, desordenados, van os nomes de **catro návegantes e descubridores** españoles e portugueses. Quén son?

Neste barullo de letras has atopar **sete palabras** relacionadas co entroido.



E	J	G	I	B	É	W	F	Ú	Í	M	W	O	A	E	P	W
C	P	E	L	I	Q	U	E	I	R	O	R	Q	H	I	C	S
Á	I	W	F	S	H	Y	C	C	L	I	I	U	Ó	H	H	H
T	É	G	M	I	J	Z	K	A	E	R	Y	F	F	A	O	W
F	T	Ú	A	É	L	Ú	C	T	C	G	M	G	Ü	E	Q	N
H	Ú	W	P	R	Y	L	O	M	C	H	W	E	Q	Ü	U	L
É	D	R	V	É	R	B	O	G	P	U	E	Y	Ü	E	J	
K	Ñ	R	Ü	Ó	P	O	N	A	Ó	V	X	C	U	S	I	S
Ñ	J	I	X	L	W	E	N	X	S	Ü	P	N	H	Ó	R	L
D	I	S	F	R	A	Z	S	W	H	T	U	Z	A	O	T	

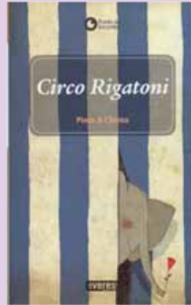
Invitación á lectura

Circo Rigatoni.

Autor: Pinto & Chinto
Editorial: Everest Galicia.
Col. Punto de encontro

David Pintor, Pinto e Carlos López, Chinto estanse a converter nunha parella de referencia tanto no humor gráfico da prensa coma na BD galegas, ademais de se introducuren no mundo da literatura infantil acadando grande éxito de público e gañando o Premio Merlin de Literatura Infantil 2007 por “Minimaladas”. Desta vez, únense para crear un circo imaginario ao que adultos e nenos estamos con-

vidados para gozar co marabillosu mundo das ilusións. Só temos que deixar voar a imaxinación a través dos catorce relatos que integran esta fermeira homenaxe circense. Coa suxestiva invitación do limiar “*Pasen e lean*” os autores adéntrannos neste mundo narrado en terceira persoa para coñecer as diferentes historias dos personaxes que compoñen o fantástico elenco do circo Rigatoni, e dos que, grazas ás vivas ilustracións, temos os seus retratos. A lingua expressiva, directa e cun ton humorístico, raiando, ás veces, nun intelixente surrealismo non deixa indiferente o lector. Así,



comprendemos a Martina, a contorsionista, cando ten que ser axudada por un mariñeiro para desfacer o nó no que se converte; soñamos con camiñar xunto a Giuseppina, a funambulista, sobre a liña do horizonte ou apoiamos a Fortunato, o pallaso, co que ninguén se ri...●

Alba Piñeiro

Solucións aos pasatempos:

Barullo de letras:

Q	I	S	F	R	A	Z	S	W	H	T	U	Z	A	O	T
N	J	I	X	L	M	E	S	O	P	N	H	O	A	S	I
K	R	U	O	P	N	A	U	C	U	N	S	I	E	F	S
E	D	R	V	E	R	G	O	P	U	N	E	V	O	E	D
H	U	W	P	R	Y	L	O	M	C	H	W	E	Q	Ü	L
F	T	Ú	A	É	L	Ú	C	T	C	G	M	G	Ü	E	N
T	E	G	M	I	J	Z	K	A	E	R	Y	F	F	A	O
A	W	S	H	Y	C	I	U	N	O	H	H	H	H	H	H
E	J	G	I	B	E	M	P	O	I	M	W	A	E	P	W

Letras en desorde:





XEA

non quere conducir a quem mira cara un fin.

Poucas novelas teñen como protagonista unha muller e, amais, vella. Foi premeditada a escolla de personaxes maioritariamente femininos?

Chámame a atención que sobre este tema sempre me preguntan mulleres. Non foi unha elección, realmente os personaxes viñeronme dados, tirábase máis da fantasía: Leo moita literatura escrita por mulleres que entran no ámbito do masculino con moito acerto. Para mim non foi difícil entrar nese ámbito.

Tamén é interesante a cuestión de como se constrúe a memoria, individual e colectiva.

A memoria para a protagonista é unha arma de dobre gume: por unha banda é o que lle permite actuar, e pola outra carrexa lembranzas dolorosas. Interesábase esa cuestión de que a memoria, coma o tempo, non é lineal. O bater dunha porta ou un anaco de coliflor nun prato que nos recorda a un cerebro se cadra están más presentes na nosa memoria ca eventos más graves. Mesmo entra en dúbida: chega un momento en que a protagonista non está segura de que sexa a súa propia memoria o que se pon en marcha, se cadra é un axente externo...

“Non hai peor escravo que o que non se decata de selo”. Velaí “a sofisticación do control das ideas”?

É un futuro en que se sofistican cousas que xa están no presente. Observando os veciños e coñecidos, a través dos medios e do discurso das institucións, ves como ningúen é libre, pero, con todo, ten a conciencia de selo. Para mim, a novela non é só o libro, senón o libro e as circunstancias en que escribín. En realidade, sinto certa distancia co ton tan serio en que quedou, a historia non me permitía demasiados cambios de humor.

Pero non creo que esteamos



Sinto certa distancia co ton tan serio en que quedou a novela. Non creoo que esteamos abocados á apocalipse”

Xurxo Borrazás, escritor

‘Oxornalismo, igual que a literatura, consiste en construir realidades’

Lara Rozados

Costa Norte/ZFK amosa un porvir, non moi afastado, en que a industrialización salvaxe e unha serie de catástrofes (explosións e mesmo unha parada na rotación da Terra) dan lugar a unha distopía situada en Carballo. A protagonista, Rosa, é a única supervivente do que foi Galiza a tes. Falamos con Xurxo Borrazás sobre esta súa última novela.

“Ao autor non lle custa inventar un mundo. O problema é inventar unha lingua nova que fale do existente”, remata **Costa Norte/ZFK**. Como teceu unha ficción que nos sitúa no centro do real?

En moitos casos foi de forma case dolorosa: tiña que ir sumando peixes mortos do porto exterior, competía nunha carreira cos xornais a medida que saían noticias sobre as reclasificacións. Era un caso en que a realidade ía por diante da novela. Amais, a novela está xa rematada, pero a realidade continúa. **Traza unha distopía, nun lugar perfectamente coñecido (Carballo/Razo...)**

Estou moi afeito. Non é o meu xénero preferido o da distopía, pero leo bastante, e para elabor-

rar unha novela destas características cómpre asumir unha posición moi empática, que se meta dentro do que estás a contar. Cando leo unha novela de Octavia Butler ambientada en California, teño que lograr ese grao de coñecemento, e iso conseguilo a través da miña infancia, dos meus recordos na praia de Razo.

Trátase dun espazo, amais, marcado pola destrucción medioambiental. Temos no subconsciente colectivo a loita polo areal de Baldaio...

Eu recorría a moitas desas referencias (temos aí o Prestige, a máis recente), pero tamén outras que para xente que non sexa de Carballo se cadra non son tan próximas: eu vin de nenos, nos 70, como se derruían moitos edificios. Vin caer as torres do Concello vello, os Baños, a igrexa... Esa imaxe da desolación, do derruido, recollina para crear ese ambiente.

Como pensou no futuro da lingua? Conviven na novela “glósia” e “pre-nativo”... Tema de candente actualidade, por outra parte.

Pensar no do domingo [a manifestación de Galicia Bilingüe] remexe máis nas visceras que

na mente... O que está claro é que o español non pode impoñerse en ningún lado, nin o inglés, nin calquera lingua. Tentei retratar a convivencia. “O resultado lóxico da entropía no eido dunha sociedade industrial, iso que outros nun sentido amplo chamamos cultura, é a catástrofe ecolóxica ou o holocausto suicida”, di.

A entropía parte da natureza, pero hai outro caos, voluntario, que lle atribuí ao efecto humano, inducido pola industrialización salvaxe. Na protagonista proxéctanse unha serie de medos e angustias que non dá controlado. Moitas delas veñen da súa mocidade e outras xeradas por ese proceso de industrialización desmesurada. No que quieren incidir foi na sensación de desamparo, de que todo o que fai está condenado ao fracaso.

A relación entre os personaxes é outro tema central.

Por unha banda está a dominación, pero tamén a imposibilidade de integración do individuo. Amais de certo complexo de Edipo, hai unha relación estranxa do individuo co grupo. Isto vémolo tanto no ámbito persoal, na propia protagonista, que vive durante dé-

cadas en soledade, e, en contraposición, na sociedade que conforman as mulleres fuxitivas da novela, que poderíamos chamar inxenua.

Escribe unha ficción sobre como se constrúe a realidade, e a protagonista traballa nun oxornalantes da “mutación”. Como constrúen os medios as ficcions?

Oxornalismo, igual que a literatura, consiste en construir realidades. Pero a literatura só promete entretenimento, reflexión, mentres que os medios din que iso que fabrican é realidade. É a mesma disxuntiva que atopamos entre publicidade e arte: a primeira sérvese de todos os recursos da segunda, crea, efectivamente, produtos artísticos (que son un paradigma da estética contemporánea). A diferenza é que a arte é arte porque

miran cara un fin. Poucas novelas teñen como protagonista unha muller e, amais, vella. Foi premeditada a escolla de personaxes maioritariamente femininos?

Chámame a atención que sobre este tema sempre me preguntan mulleres. Non foi unha elección, realmente os personaxes viñeronme dados, tirábase máis da fantasía: Leo moita literatura escrita por mulleres que entran no ámbito do masculino con moito acerto. Para mim non foi difícil entrar nese ámbito.

Tamén é interesante a cuestión de como se constrúe a memoria, individual e colectiva.

A memoria para a protagonista é unha arma de dobre gume: por unha banda é o que lle permite actuar, e pola outra carrexa lembranzas dolorosas. Interesábase esa cuestión de que a memoria, coma o tempo, non é lineal. O bater dunha porta ou un anaco de coliflor nun prato que nos recorda a un cerebro se cadra están más presentes na nosa memoria ca eventos más graves. Mesmo entra en dúbida: chega un momento en que a protagonista non está segura de que sexa a súa propia memoria o que se pon en marcha, se cadra é un axente externo...

“Non hai peor escravo que o que non se decata de selo”. Velaí “a sofisticación do control das ideas”?

É un futuro en que se sofistican cousas que xa están no presente. Observando os veciños e coñecidos, a través dos medios e do discurso das institucións, ves como ningúen é libre, pero, con todo, ten a conciencia de selo. Para mim, a novela non é só o libro, senón o libro e as circunstancias en que escribín. En realidade, sinto certa distancia co ton tan serio en que quedou, a historia non me permitía demasiados cambios de humor.

Pero non creo que esteamos

abocados á apocalipse, a realidade témtola que negociar.

Falando de cambios de humor, si que o consegue por veces, mesmo por medio de referentes moi próximos da cultura popular: a protagonista mastúrbase mirando a Silvia Jato ou vai ver monólogos de Rober Bodegas. Penso que ás veces se malinterpretan as referencias: toda a literatura incorporou sempre cultura popular, porque é realidade. Parece que se escribes certas cousas é por seres posmoderno, no mal sentido, pero non é así.●



FENOSA

Marga Romero

Os temporais forman parte da infancia, abanaban os eucaliptos e ameazaban a nosa casa. Un botou ao chan as acacias da beira da estrada cos nosos ollos abraíados. Outro fendeu ao medio a nosa árbore sen nome, o pai atoulle un cable gordo, daqueles da luz, e a árbore foi para arriba, até que o ano pasado chegou o ensanche da estrada e houbo que tronza-la. Meu pai é un home da luz, estábamos a salvo, se viña un temporal de noite, mentres nós liscabamos para a cama coa nai con candeeas para alumearnos, o pai andaba na avaria e devolvíanas a luz. Traballaba naquela compañía galega que publicaba unha revista na que saían as fotos das primeiras comunións ou das vodas das familias dos empregados e un curso de galego, cando a lingua só existía nas casas ou na consulta do pediatra. O LandRover da empresa que conducía levounos moitas veces ao instituto e librou-nos de andar os 9 km, non había autobús. O pai traía as súas toallas co nome da empresa para lavar na casa, cando vellas daban uns trapos magníficos. Medramos e FENOSA axudou para que fixésemos carreira. Moitas veces a luz perdía forza, sobre todo cando a aldea se encheu de muíños eléctricos. O transformador non tiña potencia. Hoxe o meu paixá non traballa en FENOSA, da empresa só fican os anacos daquelas toallas, tan bos trapos, o transformador segue sen ter potencia en Mosende, non funcionan ben as lavadoras e con estes días de temporais con nomes a min dáme por pensar que a luz tarda moitos días en volver ás casas porque o meu pai non arranxa a avaria. Sei que FENOSA xa non fala galego e toda a forza da luz vai para fóra. ●



Amin dám e por pensar que a luz tarda moitos días en volver ás casas porque o meu paixá non arranxa a avaria”

crítica

NARRATIVA.

Paranoia no teatro da vida

Shakespeare destilado

Autor: Xesús Constela.

Edita: Galaxia.

Infrecuente é que, nun mesmo inverno, vexan a luz dúas novelas construídas arredor da figura e obra de William Shakespeare. Á de Jaureguizar, comentada a semana pasada, *O globo de Shakespeare* resúmese *Shakespeare destilado*, de Xesús Constela. Eas dúas resultaron pementadas, a de Jaureguizar co *Terras de Melide* e a de Constela co *García Barros*. O feito é infrecuente inclusivo para sistemas literarios con número de novedades moi más elevado que o galego. Poén nin queda ai. Algunhas coincidencias destas dúas novelas, destas dúas historias que por outra banda son ben distintas, merecen cando menos que deteña-mos a reflexión nelas.

Por exemplo a, xa tan vella, concepción da vida como teatro, diríam os inclusive como mo farsa ou farsa tráxica, vista á luz dos acontecimentos sociopolíticos que tinxeñ os nosos días, adquire unha dimensión lóxica contundente. Supónse que o ser humano, a medida que vai collendo experiencia na arte de vivir, vai perfeccionando, puñindo aquelas características que o sinalan como civilizado. Mais, neste contexto, unha parte da sociedade galega teima en querer condenarnos a un *apartheid* que non é só lingüístico e cultural senón unha clara mensaxe de “non queremos saber nada de vos”. É dicir, o termo *apartheid*, nesta paranoia, non xorde dunha analogía ocorrente e puntual senón que actualiza o

Tabela das letras. FICCIÓN

- ① **O xardín das pedras flotantes.** M. Lourenzo. Xerais.
- ② **Memoria de cidades sen luz.** I. López Silva. Galaxia.
- ③ **Mondo e outras historias.** J.M.G. Le Clezio. Xerais.
- ④ **Tras do sopor.** Haruki Murakami. Galaxia.
- ⑤ **A clase.** François Bégaudeau. Xerais.

LIBRARIAS CONSULTADAS: Cartabón (Vigo); Couceiro (A Coruña); Michelena (Pontevedra); Pedreira (Santiago); Torga (Ourense); Central Libreira (Ferrol); Andel (Vigo); Escolma (O Carballiño); Sisargas (A Coruña).

NON FICCIÓN

- ① **A corpo aberto.** Manuel Rivas. Xerais.
- ② **Conversas con E. P. Touriño.** M. Lombao. Xerais.
- ③ **Vontade de nación.** X.L. Barreiro Rivas. Difusora.
- ④ **Historia de Ourense.** Marcos Valcárcel. Xerais.
- ⑤ **Placeres Castellanos.** Elsa Quintas. A Nosa Terra.



Xesús Constela.

seu significado pleno.

Se na novela de Jaureguizar Ricardo reproducía *The Globe* non só do pazo do seu paixá, e utilizaba bonecos para representar as obras de Shakespeare, aquí, no *Shakespeare destilado* de Constela, Willy, un amigo do cal o narrador relata os últimos días, constrúe, tamén na súa casa, a maqueta dunha cidade, con algúns dos seus cidadáns. E, se na novela de Jaureguizar, a traxedia de Romeo e Xulieta (na que desaparece e traxicamente un dos membros da dualidade que é o amor) tiña un papel ben claro, tamén se pode asegurar que

esta parte considerábel do peso da historia de *Shakespeare destilado*, pois tamén aquí o amor resulta tráxicamente imposible. Unha experiencia frustrada. Como experiencia frustrada é a de Willy, quen rematará por abandonar, afastarse do fascinio que o teatro que é a maqueta da cidade exerceu so-

bre el a través fundamentalmente da Sussanna. É dicir que, se a novela, como así acontece, constitúe un estudo narrativo sobre a creación e a relación de dependencia que se establece entre creación e creador, vexan vostedes como o creador fica derrotado. Case cal instrumento do que se serve a creación para actualizarse.

Ou sen case, pois o *Shakespeare destilado* é unha manifestación de paixón pola literatura ou obsesión, e tamén testemuña dunha sensibilidade inquieta na cal os acontecimentos externos inflúen deixa a mesma tortura da tentativa de analizalos e explicalos. De aí que o acto de escrita estea concibido

non como un río de palabras, por exemplo, senón como un vomito liberador, inclusivé unha borracheira que te estrañiza até de ti mesmo e che proporciona a distancia suficiente para darte conta. En consecuencia, o auténtico protagonista é o na-

rrador, o resto de personaxes carecen de entidade, son como bonecos nas súas mans, o cal deriva o atraente e inicial horizonte do estudo narrativo da creación. Tal estudo só fica en insinuación e o recurso aos sonetos de Shakespeare tapa parcialmente esta carencia, esta fuga, deixando en mans do lector o que, de primeiras, é labor da narrador: encher de contenido o continente das personaxes, un contenido do que os sonetos perfilan os contornos. A isto, o narrador só chega como froito do narrado, do mesmo acto da narración a que estamos assistindo, de xeito que acompaña realmente é tarefa inútil, pois mentres os facemos temos o horizonte de expectativas ubicado naquela insinuación inicial, inicial e frustrante ou frustrada. O teatro que Willy constrúe aseméllase indubidabelmente ao texto que o narrador escribe, ambos son escenarios nos que se moen personaxes ou monigreques porque o verdadeiro fondo dramático é o do propio narrador no escenario da súa narración.

Unha narración destilada do propio estado de ebriedade ao que o levaba aquela sensibilidade antes mentada, quizás por iso a distancia se volve equívoca e o que daría para un bo conto remata nun texto que en pouco excede á novela breve. O texto gañaría en intensidade e tensión dramática, aquí difuminada no ensarillado de caixas chinas proposto, que non remata sendo instrumento senón de autoanálise. E esixiría unha menor dose de formulismo destillado así como un uso más contido de vocabulario e expresións coloquiais, más contido e relevante, de xeito que o narrador fícase liberado dunha tinguidura que o viste e que tamén o atenaza ao non permitir a correcta visualización dun dos termos do simile en que asenta o discurso: a escrita é como unha borracheira, como un vomito.

Visto o visto e dito o que dixemos, que o narrador sexa vítima de si mesmo, que fique ateaznado na tentativa de ex- >>>



PACO VILAS BARROS

A intelectualidade galega celebra con Ferrín o seu 70 aniversario. Máis de 200 persoas, entre as que figuraron Vítor Freixanes, X.M. Beiras, Ánxela Burgo, Miguel Barros ou Manuel Bragado, reuníronse no Centro Social CaixaNova para renderlle homenaxe ao autor de *Percival e outros relatos*. No acto presentouse ademais o libro *A semente soñada*, coeditado por Sotelo Blanco e Xerais, que reúne artigos de sesenta escritores, un percorrido polas diferentes vertentes deste poeta, dramaturgo, novelista, editor e académico.●

>>> plicarse, de explicar o feito narrativo, a si mesmo e ás personaxes, non debe parecer raro, toda vez que permitimos a existencia de grupos organizados (léase partidos políticos, leaxe asociacións de calquera outro tipo) que teiman en negarnos, escribindo dos nosos días a crónica dunha farsa tráxica na que somos espectadores e vícimas á vez, de xeito que nunca se permite que a nosa voz, portadora de protestos e angustia vital, sexa escocitada... de talxeito que, xordos como espectadores e mudos como actores, só nos queda o vómito.●

Xosé M. Eyré



Atiq Rahimi.

OUTRASLINGUAS.

Unha vida tras o sufrimento e o disimulo

Syngué sabour
(*Pierre de Patience*)

Autor: Atiq Rahimi.
Edita: ROL.

Está en decadencia a cultura francesa? Esta pregunta, repetida con preocupación nos foros galos—e con indumentaria saudade—nos aterra. Aunque quizás atope algún indicio de respuesta nesta novela que comentamos hoxe. Por segundo ano consecutivo, o prestixioso premio Goncourt vai parar ás mans dun escritor nado fóra das fronteiras francesas: despois de que en 2007 o gañase o estadounidense Jonathan Littell coa súa espléndida *Les Bienveillantes*, na edición de 2008 o galardón foille outorgado a esta breve novela de Atiq Rahimi. Este afgán de 45 anos deixou Kabul por Paquistán nos



anos oitenta, antes de obter o asilo político en Francia e establecerse en París, onde desenvolveu a súa carreira como escritor en lingua persa e como cineasta. *Syngué sabour* é a primeira obra que escribe directamente en francés, xusto despois, paradoxalmente, de regresar por primeira vez ao seu país dende o inicio do seu exilio.

Syngué sabour trata do confinamento, da ocultación. Da alienación das mulleres afgás, maistamén da dos homes, incapaces—despois de anos de conflito bélico e relixioso—de relacionarse sen mediação da violencia. Para reflectir ese profundo afastamento entre individuo e sociedade, Rahimi sitúa o seu relato nun cuarto pequeno, espido, “baleiro de ornamentación ningunha”. Nel nace un vello líder muxaidín inconsciente, en estado vexetativo, vítima dunha bala que permanece aloxada na súa caluga. Ao seu carón, a súa esposa reza, repetindo constantemente todos os nomes de Alá: o remedio para a ferida do seu home que lle aconsella o mulá. Abandonada por todos tras a desgraza sufrida polo marido, ela persevera ao seu lado temendo que morra, espantada ente a perspectiva de quedar soa cos fillos. Pou-

co e pouco, a piadosa muller toma consciencia, despois de dez anos de matrimonio, da súa falta de liberdade, de amor, de pracer... e vai enfriando todos os episodios da súa vida nun monólogo dirixido—como unha hvinganza—ao home, interrogándose sobre o desexo, sobre o abandono, sobre a culpabilidade e a vergoña que a enchen.

Syngué sabour significa, en persa, ‘pedra de paciencia’. Unha pedra á que, segundo a mitoloxía, se lle contan todos os sufriamentos, as desgrazas, os segredos: a pedra absorbe todo, atúrao todo até que, un día, estoupa, dando lugar a liberación dos males. É esa é a metáfora que escolle a protagonista para manter o monólogo co home: el é a súa *syngué sabour*, á que lle transmitirá un magma de palabras que descubrirá todas as chagas que cobren o seu espírito, todas as transgresións ocultas nos seus pensamentos más íntimos. A que nos sorprende de desvelándonos unha existencia rica e diversa, agochada tras o sufrimento e o disimulo.

Mais volvendo o interro-gante sobre a cultura francesa e o seu presunto declive, ao ler esta novela, a primeira reflexión que vén á mente é que es-

ta asunción dunha lingua allea por parte do autor significa moito máis que un mero cambio de rexistro lingüístico. Aínda que Rahimi tinxe á súa prosa con algúns elementos atribuíbeis á súa orixe persa—o ritmo de ladaña relixiosa, o uso das aliteracións que resalta a musicalidade das frases—, o certo é que estamos ante unha obra filla do *nouveau roman*, debedora de Sartre e de Beckett, embebida, en fin, na menor tradición francesa.

E isto há que telo en conta para entender que o engado e a sedución desta novela residen na técnica elixida por Rahimi para contarnos a historia da muller. O punto de vista escolido equivale ao dunha cámara cinematográfica situada no interior do pequeno cuarto que recolle todo o que ali sucede pero nada máis, obrigando así ao lector a seguir a historia a partir dos fragmentos que se sitúan nese escenario e a reconstruir todos os sucesos que tiveron lugar fóra del. Seremos testemuñas de, por exemplo, como unha araña tec a súa arañeira entre as trabes do teito; mais as únicas noticias que teremos da guerra que se desenvolve arredor da casa serán os confusos e ameazantes ruidos de tiroteos e combates que proceden do exterior. Probablemente, a mesma perspectiva das propias afgás: nun episodio, cando un combatente entra no cuarto e lle pregunta á muller a que bandeira pertence, a súa desganada resposta é “ao voso, supón”.

O relato chéganos a través dunha voz clínica que debulla un estilo seco, frío, que insiste unha e outra vez en enumeracións enfasticosas e en reiteracións descriptivas para dar conta dun mundo escuro e sombrío, ateigado de seres privados de identidade. O contraste entre a esa voz impersonal e o berro indignado e crudo da muller transformase no espello que reflete esoutra discordancia entre unha existencia negada e unha vida que, malia todo, continúa, entre a angustia e a esperanza. Sen abandonar nunca a >>>

CONTADELIBROS.

Carvalho Calero

Unha mada de doce relatos, de Henrique Dacosta, gañou o Premio de Narración Curta



‘Carvalho Calero’ 2007, que convoca o Concello de Ferrol. Historias que mesturan realismo con evolución literaria, sempre en comuñón co humor, nun plano a medias tenro a medias tráxico. Edita Laiowento.

Xerais e finalista

Xerais publica os textos gañador e finalista no último Premio Xerais de Narrativa. *O xardín das pedras flotantes*, de



Manuel Lourenzo González, é unha novela longa sobre o amor, que medra con ambición a través da historia e a literatura. *Conexión Tübina*, de Alberto Canal, foi finalista do premio co seu relato, ao xeito de novela de intriga, sobre as loitas internas na Igrexa entre reformistas e conservadores desde o punto de vista dun alumno de seminario.

Repsol-YPF

Xosé Luís Martínez Pereiro mereceu o Premio Repsol-YPF 2008 co conxunto de relatos *A verdade como mal menor*. O



escritor coruñés emprega o humor e unha gran variedade de técnicas literarias para descompoñer a microhistoria do mundo, con gran protagonismo para o erotismo. Edita Galaxia.●

crítica

OCORDEL.

Cadernos do Ateneo Eumés
Nº6. Novembro do 2008.

Edita: Ateneo Fernán Martís'

Nesta ocasión, os Cadernos fanlle unha homenaxe ao escritor recentemente falecido Ramiro Fonte, incluíndo unha separata



que conta con retratos do autor de Vitor Garabana e traballo sobre o lasinados por Manuel Bragado, Suso de Toro e

Eva Veiga. Ademais, inclúense outros traballos sobre o tempo da Guerra do 36, as relacións entre señorío eclesiástico e señorío nobiliario ou temas de actualidade como a crise financeira.

Europa de les nacions

Nº68. Terceiro trimestre do 2008.

Dirixe: Aureli Argemí.

Edita: CIEMEN. Prezo: 3 euros

O tema de portada é o centenario do abade de Montserrat Aureli M. Escarré, pioneiro



na recuperación da memoria histórica. Outros artigos explican a situación da minoría

húngara en Eslovaquia, a situación de Abkhazia, o presente da lingua caxemir ou a relación entre música e identidade nacional no Friuli.

Paraíso

Nº5. Xaneiro do 2009.

Edita: Rede Galega de Teatros e Auditórios da Rete Galega de Salas.

O tema principal do número é a reflexión dos dramaturgos galegos sobre a visibilidade dos seus textos nos escenarios.



Tamén se atenden as novas propostas e artistas que agroman a restaura nas táboas. Ademais, completa programación teatral até xuño. ●

Os fondos de Galaxia a disposición dos internautas. O pasado mércores 11 de febreiro foi presentado na Biblioteca Ánxel Casal de Santiago o acordo entre a editorial galega e Google Books que permitirá a difusión mundial dos seus fondos literarios a través da rede. O proxecto pon a disposición dos lectores de todo o mundo os textos do catálogo da editora, tanto actual como histórico, de modo que se poida acceder a eles parcialmente. No acto participaron Luis Collado, responsable de Google Book Search España, Vítor Freixanes [na foto], director xeral da editorial, Arturo Casas e Francisco Castro. ●



>>> austeridade, Rahimi é quien de crear imaxes de gran beleza, expresivas mais sen concesións ao floreo retórico. E todo cun sentido do ritmo que lle outorga á escrita unha tensión absorbentemente hipnótica. O lector, daquela, segue engaiolado a trama, a atmosfera, os personaxes, o retrato dunha sociedade en guerra, o cruzamento de tragedias que se dá nese pequeno *huis clos*.

O sentimento claustrofóbico que o invade todo converte-se na medida da intensidade dun relato de impoñente verosimilitude. Duro e lírico, lacerante e poético, Rahimi logra crear con esta sínxela historia unha obra realmente orixinal que causa unha impresión formidábel. Un auténtico achádego que difire moito dos refinados entretemientos a que nos teñen afeitos os escritores más de moda. ●

Manuel Xestoso

ENSAIO.

A precisión literaria e a imaxinación matemática

Dos signos de Stendhal aos imaxinarios de Musil

Autor: Xenaro García Suárez.

Edita: Laiuento, 2008.

Segundo *monsieur Teste*, o famoso personaxe creado por Valéry, a primeira hipótese de toda ciencia consiste en que "o mundo é mal coñecido", pois "non hai máis que lagas, actos de fe, incertezas; non se ven más que retallos e obxectos irreductibles por todas partes". Agora ben, a lingua xe matemática coa que a ciencia



Xenaro García Suárez.

PACOVILABARROS

expresa o seu saber está obrigada a recorrer a nocións coma o infinito xeométrico ou os números negativos, absolutamente alleas á nosa experiencia cotiá e tan imaxinarias coma o personaxe de Valéry. Tanto a ciencia coma a literatura agachan un mesmo paradoxo: empregan o imaxinario para coñecer o mundo.

Personaxes interesados polos paradoxos da lingua xe matemática coma os Lucien Leuwen e Julien Sorel de Stendhal ou o mozo Törless de Musil e creacións literarias tan afastadas no tempo coma o *Mahabarata*, *A divina comedia* e *As cidades invisíveis* de Ítalo Calvino proban que a gran literatura é todo menos estraña ás matemáticas. Lembrarnos tal cousa é o principal obxectivo do ensaio *Dos signos de Stendhal aos imaxinarios de Musil* (Laiuento, 2008), escrito polo profesor de matemáticas Xenaro García

Suárez, autor tamén do relato *Fausta* (Sotelo Blanco, 2004).

Polas páxinas de *Dos signos de Stendhal aos imaxinarios de Musil*, un ensaio perfectamente encadrable no xénero tan en voga da divulgación científica, paséanse os nomes de Thomas Mann, Coetzee, Szymborska, Bertrand Russell, Queneau, Dostoevski, Cunqueiro, Dieste, H.G. Wells, Mallarmé e un longo etc.; e Xenaro García Suárez non precisa forzar o paso para, baseándose neses autores, realizar un ameno e rigoroso percorrido polos problemas fundamentais da matemática e da ciencia. Tras a lectura deste ensaio deixarán de resultar estrañas para os leigos nestas cuestións

as xeometrías non euclidianas (a hiperbólica ou de Lobachevski e a esférica ou de Riemann), os fractais de Mandelbrot, a hipótese do continuo, a teoría de conjuntos ou os transfinitos de Cantor.

En resumidas contas, este ensaio constitúe unha rotunda negación do tan socorrido tópico formulado en 1959 por Ch. P. Snow acerca da polarización da vida intelectual en dous grupos, o dos intelectuais literarios e os científicos. Algo moi distinto serían as dificultades e os problemas aos que, por mor da división do traballo, se confrontan as exigüas minorías que fan por destacar neste ou naquel campo do saber. A tales dificultades non foi alíeo nin sequera Einstein, que tivo que admitir en determinado momento errores na súa Teoría Xeral da Relatividade por causa das lagoas da súa preparación matemática.

A boa divulgación científica e matemática, que mesmo conta entre as súas ringleiras con premios Nobel como Feynman ou Weinberg, autores de ensaios que tornan accesibles as más importantes teorías científicas para aqueles lectores non familiarizados coa lingua xe matemática, ou poetas como Enzensberger, esixe como condición obvia unha gran capacidade para a exposición literaria clara e precisa, algo no que destaca *Dos signos de Stendhal aos imaxinarios de Musil*. Neste ensaio conviven, e non é o menor dos seus atractivos, os personaxes de Stendhal, Musil, Dostoevski, Valéry ou Dieste cos más destacados persoeiros da historia de matemática; e, de feito, matemáticos como Évariste Galois, Cantor ou Grothendieck en ningún caso desmerecerían como personaxes literarios. A amplitude e variedade dos seus coñecementos literarios e científicos permitenlle a Xenaro García Suárez interesarnos, sen necesidade de instruírnos, nos problemas só en apariencia más elementais da matemática demostrando que a loita pola súa resolución acabou por configurar decisivamente o noso mundo. ●

Luis Fernández



Aïd presenta en Vigo o seu debut discográfico. Foi unha das sorpresas musicais de 2008 tanto pola frescura da proposta, inscrita dentro dos canons do rap, como pola forza do directo. Agora, aos seus 18 anos, esta hip-hopera da parroquia viguesa de Valadares, presenta o primeiro traballo, baixo o título de *Jugando e ao amparo do Puto Coke*, en directo na Iguana o 13 de febreiro. O disco contou coa colaboración de El Payo Maio, Granpurismo Wöyza.●

MÚSICA.

Folk electroacústico

Bonovo
Autor: Bonovo.
Edita: Abada.

Despois de escoitar coa debida atención o disco de título homónimo do grupo Bonovo, xorde ineitable a dúbida semántica verbo do concepto moderno, pois mesmo antes de reparar nos créditos deste disco de presentación, detectántase xa no propio contido da gravación varias características que fan desta forma-



ción un fato de músicos reciclados desde a tradición, ou quizais que desde a modernidade sonora deron en recritica urrir á nosa música de raíz para madurar o seu propio proxecto artístico, caracterizado polos sons do acordeón, zanfona e batería, adubados no seu conxunto coa sofisticación propia da tecnoloxía "midi", a de más doutros aditamentos que son de controlar no resultado final da producción.

No primeiro tema, "Sexta", Bonovo marca un ritmo persistente asociable a claridade de ideas, coas precisas sofisticacións sonoras e remate contundente. Logo dese esquema tan diáfano, que máis podemos agardar? Unha composición máis pousada, "Danza filipa", que mantén a continuidade no esquema instrumental propio dunha formación como esta, que no en van asume a súa condición de representante dunha



Pulpiño de Viascón, Roberto Grandal e Óscar Fernández: Bonovo. GABRIEL TIZÓN

sorte de *folk electroacústico* –máis do segundo que do primeiro–, patente mesmo nun dos poucos temas cantados, "Ai Filomena querida...", baseado nun longo relato no que se suceden planteamento-nó-desenlace, pero se o oínte quere decatarse ben da trama evocada cómpre que repare no texto escrito, pois a ambientación sonora convive –acaidamente– co componente vocal condicionando a receptividade deste. E para complicación, as viravoltas detectábeis en "Fariñenta", que amosan a asunción polo grupo da lingua xe da música tradicional, malia ser este como case todos un tema de autor. Bonovo atrévese un chisco máis e consegue experimentar en "Fariloops" esa

anecdota

de volta de torca

á nosa

música de

raíz. Para es-

cándalo da

a fección

máis ortodoxa,

o grupo

adapta dúas

melodías

orixinarias

das Cantigas

de Santa

Maria, que

mesmo po-

den alpori-

zar a quem,

desde a esté-

tica medi-

val, compro-

be como tan lendario reper-

tório é quen de entrar nas sa-

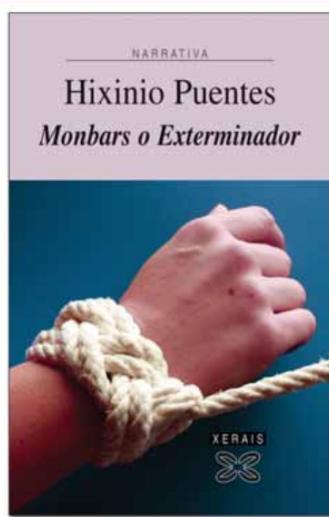
las de baile.

Establecendo un paralelismo entre o criterio artístico e o seu equivalente cronológico, podemos afirmar que Bonovo é o nome que actualiza a música de raíz neste século XXI, alomenos no pasado ano 2008 en que foi editado. Unha nova contribución cara á progresiva desintegración tradicional en aras da renovación a cada máis asentada.●

X.M. Estévez

www.bonovo.org

NOVIDADES NARRATIVA



Hixinio Puentes

Monbars o Exterminador

PREMIO EIXO ATLÁNTICO DE NARRATIVA 2006

Monbars, alcumado «o anxo exterminador» pola súa xenreira aos españois, é un xentilhome langüedociano da segunda metade do século XVII, que pasa a súa xuventude como filibusteiro da illa Tartaruga, no tempo dos grandes piratas do Mar Caribe. Desde o seu retiro vai referindo ao seu criado as lembranzas dunha vida preñada de violencias, o ambiente corsario bretón e o seu vivir diario na illa Jersey e na xeografía do golfo de Saint-Malo.

Unha novela de aventuras, con alento de Stevenson ou John Steinbeck, escrita con certa tinta acceda. Unha novela para gozar da lectura.

XERAIS 
xerais@xerais.es • <http://www.xerais.es>

crítica

TEATRO.

Sainete punk

Los cuernos de Don Friolera de Valle-Inclán

Compañía: Teatro Español.

Dirección: Ángel Facio.

Elenco: Alfonso Delgado, Inma Cuevas, Manuel Millán, Antonio M.M., Pepe Soto, Rafael Núñez, Luis Arrasa, Nancho Novo, Teté Delgado, Isabel Ayúcar, Sergio Macías, Gloria Villalaba, Diego Pizarro, Fernando Ruiz, Mahue Andújar.

"Os heroes clásicos reflectidos nos espellos cóncavos dan o Esperpento", escribía Valle en *Luces de bohemia*. Os heroes do drama de honor calderoniano reflectidos no espelho cóncavo de Valle dan *Los cuernos de Don Friolera*. Esta tremenda parodia dos racionais tópicos españoles sobre a honra dos maridos constitúe unha proba irrebatible da modernidade dun autor que era quen de esmagar, punto por punto, o imaxinario "patriótico" dunha sociedade na que persistían –persisten?– ingredientes feudais elevados a características raciais. Así o entendeu Ángel Facio, que leva empeñado en combatir o credo "do honor teatral e africano de Castela" dende os primeiros tempos do mítico grupo Goliardos.

A historia do tenente da Guardia Civil atormentado polos comentarios sobre a suposta infidelidade da muller convértese, en mans de Valle, nun sainete punk que aglutina o teatro de Arniches e o de Echegaray, o drama de honor e a chanza de taberna, o humor cuarteleiro e o romance de cego. E todo visto dende as alturas dun creador que insiste en mofarse con crueldade das súas criaturas, en tratalas



Nancho Novo e Rafael Núñez con Teté Delgado en dous intres da representación.

como monecos de guión, puros monicreques desprezábeis e grotescos.

Facio, nesta función, entende ben o espírito da obra e opta por mostralo máis que por explicalo. Un escenario a dous niveis suaviza, ainda que non resolve de todo, o problema das transicións –lembremos que *Los cuernos de Don Friolera* consta de prólogo, doce cadros e epílogo– e consegue que a coherencia dramática da obra non se disipe nesas escenas que Valle utilizaba como digresións nas que retrataba a sociedade da súa época. A plástica costumista reforza esa unidade, áinda que penso

que a prosodia *zarzueleira* que se lle dá a algunas escenas de grupo non resulta moi axeitada: sendo o sainete un xénero paródico de seu, a parodia da parodia pode resultar en que non se distinga a copia do orixinal.

A posta en escena trata con esmero todos os detalles que rodean a obra propriamente dita –os romances de cego que esperan ao público na porta do teatro, as representacións de marionetas, o prólogo representado nun palco– e permite que se-



Mariví Villaverde, premio Bos e Xenerosos. A escritora recibirá este galardón concedido pola Asociación de Escritores en Lingua Galega, segundo anuncio Cesáreo Sánchez, presidente da entidad, tras a súa asemblea anual. Nela, Cesáreo Sánchez revalidou o cargo e Antía Otero o de vicepresidenta. Aprobouse ademais o calendario de actividades, que inclúe a concesión da Letra E a Agustín Fernández Paze a mención de Escritora Galega Universal para a mexicana Elena Poniatowska. Os galardóns entregaranse na Cea das Letras xunto cos Premios AELG, que este ano incorporan unha nova distinción para o mellor blog literario.●



tica da obra. Sergio Macías, Alfonso Delgado e o tamén galego Manuel Millán marcan tamén grandes momentos da función. En todo caso, Facio ten claro que esta é unha obra na que hai que inclinarxe por unha interpretación coral na que todos os actores cumpran un papel importante.

En xeral, esta montaxe logra dar unha idea do esperpento que rompe algúns tópicos. Unha ambientación que consegue irmandar o castizo e o *underground*, un humor despiadado que desenmascara as miserias dunha sociedade paifoca na súa inveterada adhesión aos valores tradicionais, unha estética que ataca a tradición teatral española dende presupostos modernos... todo iso déixanos ver un Valle-Inclán moi próximo ao teatro épico de Brecht, preocupado por dar unha versión da historia dende unha óptica social e más próximo ao distanciamiento que á compaixón. Unha "dignidade de miúrxica" que nos ensina que, en ocasións, é más obscena a vida que a morte.●

Manuel Xestoso

CINEMA.

Unha película innecesaria

Valkiria

Director: Bryan Singer.

Elenco: Tom Cruise, Kenneth Branagh, Bill Nighy, Tom Wilkinson, Carice Van Houten, Terence Stamp.

xan os actores os que dean vida a esos *monifates* que Valle pedia para os seus esperpentos. Sen dúbida, gran parte do éxito desta montaxe débese ao traballo de Rafael Núñez, que debuxa un Friolera desequilibrado e patético.

Mais tamén debemos destacar –e non é chauvinismo– aos actores galegos: Teté Delgado sobresaí como a opulenta e louzana Doña Loreta, mentres que Nancho Novo dálle a Pachequín un punto entre canalla e cabaleiro á vella usanza moi na esté-

Hai veces que parece como se o sentido común xogase ao revés da xente. Explíco: este domingo atrás repartiron os premios Goya, e unha das películas sorpresa (grata) foi *O truco do manco*, que levou os >>>



Esta montaxe logra dar unha idea do esperpento que rompe algúns tópicos

do esperpento que rompe algúns tópicos"

As produtoras galegas desembarcan no Mercado Europeo do Cine. Até 15 de febreiro o Cluster Audiovisual Galego participa no EFM-Berlín, un dos máis destacados mercados europeos que se celebra en paralelo ao Festival Internacional de Cine de Berlín. Ali están representadas Xamalú Filmes, Voz Audiovisual, Adivina Producciones, Ficción Producciones, Formato Producciones, Filmanova, Continental, Dygra Films, Abano Produções e Perro Verde Films.●



MAÑÁ

Xelís de Toro

Este outro día que xa foi en trei nun supermercado en busca de verduras. O único que había eran cenorías tristes, coles de Bruxelas desesperadas e porros amoucados. O resto eran caixas baleiras. Ah, a neve, pensei. A neve que caera en Inglaterra impedira os reparos. E se isto fose a norma? Despois irin da miña ocorrencia e pensei: mañá xa se arranxará todo! Esta frase deu-me que matinar. O meu tren de pensamento non tardou en bater con esa idea repetida portantala xeración pertence a ese tempo e lugar que non tivo que sufrir guerras ou famas.

Tom Cruise fixo un "chiribeque", apareceu en Madrid para promocionar a película, chegaron a estrela nada menos que no Teatro Real a beneficio de non sei que historias, aparece o cartel por todas as paradas de autobús, na prensa publicanse reportaxes recordando o tema da película, aquel atentado contra Hitler en plena guerra, coa famosa carteira explosiva no "Tobal do Lobo", e todo iso que xa miramos un cento de veces, en ducias de películas, en reportaxes históricos e en libros e revistas documentadas. Isto vén ser o mesmo pero con Sensurround e pantalla xigante. Pero no fondo non é más que unha película inútil, unha desas películas que más parece un "deja vu" que unha historia nova.

Seguramente Cruise disfrutou de verse vestido de coronel alemán, que no fondo a todos os actores americanos lles priva iso de ir de oficial hitleriano, ainda que o neguen, pero os espectadores xa sabemos de que vai o conto: unha vella historia recontada e volta a contarsen ningunha achega nova, realizada en montaxe plano, sen grazas nin xeito, mal contada, que fai necesarios os letreros finais: Fulanito foi fusilado, Menganito foi executado, etcétera, etcétera; cousa, por outra parte, xa sabida ou prevista. E polo tanto seguimos obrigados a ver as películas que non queremos, porque as que nos din que son as mellores pasan como lóstregos ou non existen nas nossas pantallas.

ESA NOITE TIVEN UN PESADELO E AO DÍA SEGUINTE ERGUÍME CON MAL SABOR DE BOCA. BEBENDO UN VASO DE AGUA, OLLEI POLA VENTÁ A MIÑA PLANTA DE LOUREIRO NEVADA NO PATÍO E PENSEI: MAÑÁ XA SE ARRANXARÁ TODO! ●

PREGÚNTOME SE A SITUACIÓN INTERNACIONAL QUE VIVIMOS NON DÁ PARA CONVERTERSE A DECADENCIA DE OCCIDENTE EN MODA ATROZ INTELLECTUAL FINISECULAR"



pagou polos chiribeques, que van durar o que dura a campaña de publicidade; algúen mete no peto os beneficios inmediatos, e a vivir.

Tom Cruise fixo un "chiribeque", apareceu en Madrid para promocionar a película, chegaron a estrela nada menos que no Teatro Real a beneficio de non sei que historias, aparece o cartel por todas as paradas de autobús, na prensa publicanse reportaxes recordando o tema da película, aquel atentado contra Hitler en plena guerra, coa famosa carteira explosiva no "Tobal do Lobo", e todo iso que xa miramos un cento de veces, en ducias de películas, en reportaxes históricos e en libros e revistas documentadas. Isto vén ser o mesmo pero con Sensurround e pantalla xigante. Pero no fondo non é más que unha película inútil, unha desas películas que más parece un "deja vu" que unha historia nova.

Seguramente Cruise disfrutou de verse vestido de coronel alemán, que no fondo a todos os actores americanos lles priva iso de ir de oficial hitleriano, ainda que o neguen, pero os espectadores xa sabemos de que vai o conto: unha vella historia recontada e volta a contarsen ningunha achega nova, realizada en montaxe plano, sen grazas nin xeito, mal contada, que fai necesarios os letreros finais: Fulanito foi fusilado, Menganito foi executado, etcétera, etcétera; cousa, por outra parte, xa sabida ou prevista. E polo tanto seguimos obligados a ver as películas que non queremos, porque as que nos din que son as mellores pasan como lóstregos ou non existen nas nossas pantallas.

PROPOSTA: Buscar por calquera parte esas tres ou catro películas que valen a pena ou investir os cinco ou seis euros da entrada en Bonos do Tesouro; en tempos de crise sempre é mellor axudar aos bancos que ás produtoras americanas.●

J.A. XESTREL



Tom Cruise e Carice Van Houten en *Valkiria*.

>>> tres premios aos que se presentaba. Pois ben, se vostede quixerá ver esa película, como eu quisen irvela, tería que ir a Lugo, onde se atopaba o único cine de Galicia onde se proxeectaba. No resto do mundo galego xa quedaba retirada da carteira, onde durou menos dunha semana. En cambio tiña a miña disposición múltiples produtos americanos de humor paifoco. Polo tanto, as alternativas quedan reducidas a un pequeno espectro de cines resistentes (algúns das vilas, en mans de guerrilleiros culturais, os Norte de Vigo e os Dúplex de Ferrol, ponhamos por caso) e os que ponen cine de prato do dia: esta vez, para todos, Tom Cruise e *Valkiria*, queiras ou non queiras. Porque *Valkiria* é como un imaxinario proxecto de venda de "chiribeques". Unha potente campaña de propaganda e grandes investimentos en pu-

blicidade: "¡Coma Chiribeques, é o único importante!" "E logo, qué son os chiribeques?", preguntarás vostede. "Non se

Tom Cruise.

complique a vida, compre, coma e logo falamos". Vostede come e pensa "son unha merda", pero o malxa está feito, xa



ENXEÑOS E CRIATURAS

O PAUTO

Xosé Miranda

O Demo pode facerlle determinados servizos a unha persoa mediante o establecemento dun pauto que supón para a persoa a venda da súa alma ou a dun parente próximo, normalmente un fillo ou unha filla. É condición indispensable que o pauto se faga por escrito e este ha de ir asinando co sangue do que o suscribe. O pauto pode facerse a requerimento do home ou da muller que convocan o demo ou ben despois de que o demo se presente porque é sabedor dos degaros de determinadas persoas. Para chamar o Demo deben seguirse as invocacións que veñen nos distintos grimorios e moi especialmente no *Ciprianiillo*. O Demo adoitá presentarse ás persoas moi ben traxeado e falando en castelán. As Bruxas, como é ben sabido, teñen pauto co demo, e válense del para facer moitas das súas falcatradas. Moitas outras persoas do común, suponemos que por preguiza, formalizan pautos co demo para liberarse de facer determinados traballos penosos ou desagradables. Non deben ser moi conscientes de que eso pode supoñer tremendo perigos. Con todo, sempre queda unha posibilidade de salvación antes de entregar a alma. Sempre hai unha última ocasión de enganalo impedindo que el poída cumplir a súa parte do pauto, e en consecuencia anulando o propio compromiso.

É de sinalar que a imposición dos demouchiños é tamén pauto co demo, igual que a obtención de demiños e da caixa dos demachiños. En Asturias os Pautos son, de feito, demiños, similares ós demachiños e demouchiños nosos, que outorgan grande poder a quien os posúe. En Euskadi, o Patu é o mesmo ser. Ter Pauto en Asturias é ter axuda dos espíritos. Ter "buen Patu" en Ibárruri, Euskadi, é ter sorte en todo o que se emprende. O Pauto pode, pois, implicar estar posuido polo demo de facto, e asílles ocorre ás meigas. Véxase: "Conta o Félix que había unha muller en Marce que lle chamaban a Generosa do Pólvora, que era irmá da Monfortina, e que cando morreu seu pai ela estaba ali por debaixo da casa e que ladraña igual ca un can. E dicían que poucos antes de morrer pediale a man dereita á súa irmá e que esta non lla deu. En vez deso, deulle o rabo dunha vasoira. E Generosa morreu e a vasoira marchou voando". Na mesma parroquia, no lugar da Millara, vivían varios irmáns. E un día, dímos David, "durmiamos un irmán meu, que marchou para Bos Aires e máis eu. E do outro lado—metiase só unha parede polo medio—vívía unha muller, a señora Vicenta. Era moi prosmeira. Viñera de fóra, de Vilacuinte, non era da aldea, casara nela. E estábamos durmindo e pola media noite sentíase unha voz: «Dáde me a man dereita, dáde me a man dereita». Meu irmán non me deixaba rebulir: «Escoita, escoita».

"Un home de Belesar (Vilalba) tiña unha forza descomunal. Cando lle preguntaban o camiño levantaba cunha soa man o arado e amosábase coa punta da rabela: "Váise por alí". Levantaba carros el só, non se sabía ata onde chegaba a súa forza. Chegado o momento da imposición entregou un dedo ós demouchiños, a partir dese día escomenzou a murrar e quedou case absolutamente paralizado. Un ano despois morreu. ●

Sempre hai unha última ocasión de enganar o Demo impeditindo que el poída cumplir a súa parte do pauto"



Margarita Ledo traspasa a porta, outrora blindada, da Academia

Lara Rozados

Que unha muller coma min sente na cadeira dun bispo anuncia que o futuro terá que ver co laicismo, igualdade e compromiso público, é decir, político". Refiriase a catedrática ao lugar que deixou na Real Academia Galega Miguel Araúxo Iglesias, para quen tivo unha especial lembranza. A nova académica de número leu, o sábado 7 de febreiro, o seu discurso de ingreso na RAG no Paraninfo da Universidade de Santiago de Compostela, "Do bucle a e fenda. Para un ensaio crítico sobre a cultura galega".

O presidente da RAG, Xosé Ramón Barreiro, acompañado polo vicesecretario Salvador García-Bodaño, o secretario Manuel González, o tesoureiro, Andrés Fernández Albalat e o arquiveiro/bibliotecario Xosé Luis Aixitos, deu comezo ao acto chamando aos académicos Ramón Villares e Dario Xohán Cabana para que acompañasen a Margarita Ledo na súa entrada. Entre os presentes estaban a conselleira de Cultura, Ánxela Bugallo, a directora xeral de Fomento e Calidade de Vivenda, Encarna Otero, a concelleira de Urbanismo de Compostela, Mercedes Rosón, o reitor da USC, Senén Barro, o vicerreitor, Lourenzo Fernández Prieto, e boa parte do profesorado da Facultade de Ciencias da Comunicación (Manuel Outeiriño ou Luís Álvarez Pousa), ademais do historiador Xusto Beramendi, o conselleiro delegado de *A Nosa Terra* Afonso Eiré, os profesores Dolores Vilavedra e Henrique Monteagudo, ou os escritores

Recordou tamén as mulleres que entraron, antes ca ela, na Academia: Rosario Álvarez, Luz Pozo, Xohana Torres e Olga Gallego, e reparou no pensamento de Otero e de Castro: "A lingua como metonimia do país, como esforzo identitario a labrar que esixe esa paixón constitutiva que Rosalía asume no prólogo de *Cantares Gallegos* define en termos de inxustiza que ela [España] comete 'cunha provincia homillada de que nunca se acorda, como non sexa pra homillala áinda máis'".

O seu discurso centrouse en boa medida no cinema e no acto de ollar. Lembrou a obra de Carlos Velo e a de Manuel Ferrol: "se unha soa imaxe pode representarnos como colectivo dentro e fóra, na Galiza e no mundo que non se chama Galiza, esta é unha imaxe de perda", referíndose á coñecida fotografía *Pai e fillo* (1957).

Ade más da súa dedicación ao cine e de ter sido decana da facultade de Ciencias da Comunicación, Margarita Ledo é autora de novelas como *Porta blindada*. Froito da súa militancia política nacionalista sufiu exilio en Portugal en 1975. ●

Ollada nova sobre feitos vellos

Foi a catedrática Rosario Álvarez Blanco, directora do Instituto da Lingua Galega (ILG), quen leu a resposta. Lembrou as orixes de Ledo nunha familia numerosa de Castro de Rei en que naceu o 5 de febreiro de 1951, o seu debut como poeta na colección *Val de Lemos*, dirixida

polo chairego Manuel María, ou o seu labor en diversas facetas (literaria, científica, xornalística e cinematográfica), e celebrou a chegada, canda Ledo, da "ollada nova sobre feitos vellos, o cambio de punto de vista para suxerir que a realidade podería ser outra ou máis complexa". ●

A revolución interior

O CGAC expón até o vindeiro 8 de marzo
Alfombra rosa, unha retrospectiva
do artista checo Jiri Kovanda

Manuel Xestoso

Jiri Kovanda describe así unha das accións documentadas nesta exposición: "amafei un encontro con algúns amigos... colocámonos nun pequeno grupo na praza, falando... súpito, comecei a correr, corrín a través da praza e desaparecí pola rúa de Melantrich...". Os amigos convocados—e o resto das persoas presentes na praza—descoñecían que Kovanda estaba a realizar unha "acción artística". A performance se materializaría coma "obra de arte" nun tempo posterior, cando a documentación—unha breve descripción do evento acompañada dun par de fotografías—se presentase nun contexto propicio, nunha galería ou nun museo. Mais era o xesto en si mesmo o que lle interesaba ao artista.

Alén do discurso con que se poida xustificar esta acción, pódese recoñecer nela e noutras moitas performances de Kovanda daquela época a pulsión duchampiana pola desaparición, por realizar a obra en estrito segredo, fóra do alcance dos focos que hogano iluminan e publicitan o traballo artístico. Igual que Duchamp mantivo, nos últimos anos da súa vida, unha intensa actividade da que nada lle dixo a ninguén e da que nada se soubo até despois da súa morte, Kovanda realizou unha serie de acciones, durante os primeiros anos da década de 1970, baseadas na imitación e repetición de actividades da vida cotiá: sentar a carón dun teléfono agardando que alguén o chamase, tomar un ascensor e mirar aos ollos da persoa que o acompañase ou, sinxelamente, permanecer diante do Museo Nacional seguindo un guión de xestos e movementos estritamente calculado "para que os transeúntes non se detectasen de que estaban presenciando unha performance? Ou sexa, comportándose de xeito normal.

Nas pequenas obras nas que Kovanda intervén, a partir

de 1978, en espazos públicos advertímos a mesma vontade de anonimato: coloca terróns de azucré e pequenas moreas de sal en pontes, deseña un camiño con cordas na metade dun bosque, instala unha caixa de mistos cunha planta semeadora no interior...

O facto de ser Kovanda checo e de comezar a súa traxectoria pouco despois da invasión soviética de 1968 fixo que se resaltase a súa condición de artista político, algo que el sempre negou. Mais haberá que matizar a que nos referimos cando falamos de arte política. Se suxerímos a inclusión dun tipo de mensaxe partidista abertamente explícita no interior do discurso artístico, é obvio que Kovanda non pertence a esa categoría. Mais se—como proponen teóricos como Badiou—a emancipación política pasa por imaginar situacions non existentes con potencial revolucionario e consideralas como se tivesen presenza real na urdime social, logo Kovanda debe ser estimado como un artista político no sentido máis profundo da definición.

MESTURA DE LINGUAES. Mais hai un segundo elemento rechamante nesta exposición: a frescura con que o artista se move entre diferentes estilos plásticos, desbordando tanto a arte de acción coma o minimalismo, tanto as mensaxes conceptuais coma os residuos de *pop art* que se intúen entre as súas obras. Se ben é certo que na actualidade prospera esa mestura de linguaes, a desenvoltura humorística con que Kovanda se move entre todas elas impide catalogar o seu traballo en ningún paradigma homologado. Semella evidente que—igual que outros artistas como Baldessari ou coma o propio Duchamp—se divierte parodiando o rigoroso intelectualismo da arte conceptual. Ainda que moi sofisticado na manipulación de imaxes e conceptos, Kovanda sempre

deixa un espazo para o irracional, para a autocaricatura.

O sentido último da súa obra haberá que atopalo, daquela, na revelación de que a parodia constitúe un auténtico desafío á autoridade de Kovanda. A mostra a través dos seus pequenos xestos que o individuo illado pode retar o poder, reivindicando os privilexios do pensamento e da creatividade, que deben alzarse como último refuxio ante o totalitarismo e como semiente de rebelión cando derruban as barreiras interiores que impi-



Kissing Through Glass.



Pódese recoñecer na obra de Kovanda a pulsión pola desaparición, por realizar a obra en estrito segredo"



Adesenvoltura humorística con que Kovanda se move entre distintas linguaes impide catalogar o seu traballo en ningún paradigma"

Sen título, 2007 (plástico, corda, periódicos e madeira).

MARKRITCHIE



den a revolta. O aparentemente inocuo da proposta non pasa desapercibido para o artista. Pola contra, detense en xogar e examinar esa dupla natureza da proposición, entre o pragmático e o absurdo—unha das accións consiste en recoller auga dun río coas mans e devolvela ao mesmo curso uns metros máis abaixo—, mais sen caer nunca no cinismo que invalida outras proximacións, más epiteliais, doutros artistas contemporáneos.

A obra de Jiri Kovanda está comezando a ser recoñecida internacionalmente nos últimos anos e esta exposición merece múltiples eloxios por amosarnos a razón. A obra máis recente de Kovanda—ainda que variando os parámetros estéticos a partir dos cales opera—persevera no seu interese en explorar os puntos de contacto entre o pensamento individual e a acción colectiva. A performance realizada na Tate Modern londinense, na que se invitaba aos visitantes a bicar a Kovanda a través dunha mampara de cristal, mostra como un leve aceno ainda pode provocar irritación, dúbida, nerviosismo, desconcerto... E, ocasionalmente, delicadeza e un relambo de contacto: a proxeza dun artista que procura esos sutís intersticios onde é posible o intercambio.●

OS FRANCESSES EN GALIZA

A batalla de Mourentán

Hai 200 anos, en plena invasión de Galiza polos franceses, unha aldea fixose famosa en toda Europa. Na ponte de Mourentán, un grupo de guerrilleiros freou o avance da columna de 8.000 soldados dirixidos polo mariscal Soult

César Lorenzo Gil

Igual que no inverno do 1809, as abundantes chuvias deste ano acugulan a cunca dos ríos Deva e Miño. A poucos quilómetros da desembocadura do primeiro no segundo, no lugar de San Xoán de Mourentán (Arbo) erguese unha ponte que os veciños coñecen por "romana" mais con evidente fasquía medieval.

Hoxe a paraxe está acondicionada grazas aos fondos europeos. O Concello colocou lasstras novas, prendeu farois e labrou un paseo na ribeira que se converteu en punto turístico. Antes diso, xa construíra unha represa para aproveitar o leito do Deva como piscina fluvial, cuxa praia está semeadha de xigantescos eucaliptos, freixos e salgueiros que manteñen a augaxelada o ano enteiro. Ao tempo, onde antano houbo muíños, ao pé do ollo da ponte, rehabilitouse un predio destinado a cafetaría que tivo que pechar apresuradamente por problemas burocráticos. E no peito que vixía o paso do camiño non funciona un albergue rural.

O paseante encontra conta-xido polos líques o fito de pedra onde hai cen anos o párroco de Santa María de Arbo, Miguel Dávila, mandou colocar unha placa que recorda o combate de febreiro do 1809. Por un momento, é como se o barullo da corrente se mesturase co cantar dos carros, as pisadas das botas nas laxas, o rinchar dos cabalos, o suspense das mechas dos cañóns a arderen e o crío constante dos estouridos da pólvora nas bocas dos mosquetóns.

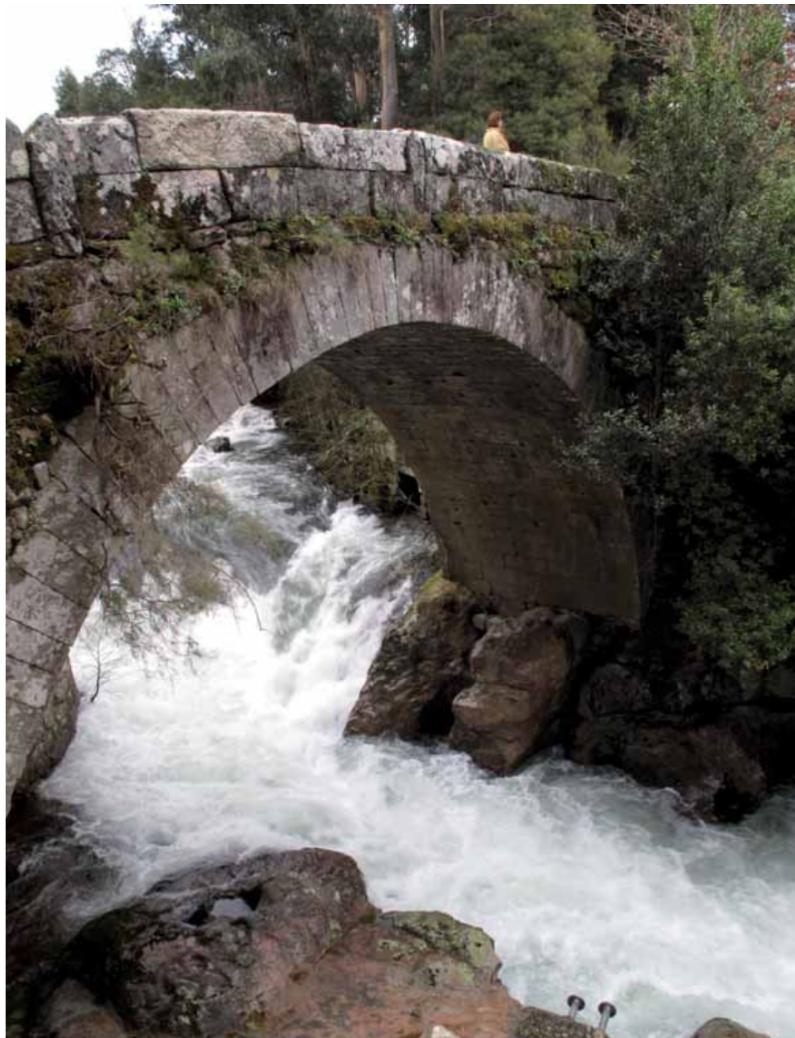
A CHUVIA E A GUERRA. Contan as crónicas que na beira leste do

Deva, na aldea que chaman do Coto, a pé da ponte de Mourentán, montaban garda ao redor de mil guerrilleiros desde o 15 de febreiro do 1809. Os máis deles eran labregos do que hoxe é a comarca da Paradanta, mais tamén había combatentes que cruzaran a fronteira portuguesa e frades, cos seus respectivos forreiros, de Melón e incluso de Celanova e Ribadavia.

O obxectivo: deter o avance francés. A súa estratexia: proteger a ponte con fogo e aceiro, coas poucas armas de man que se arrancaran das propias panoplias dos moitos pazos e casas grandes da bisbarra. Á súa fronte, o abade das parroquias do Couto e de Vilar (hoxe pertencentes á Caniza e Creciente, respectivamente), Mauricio Troncoso de Lira, enlace da resistencia á invasión gala na zona e daldo, non se sabe se por xinea fidalgia ou formación oculta, de certas dotes para o combate.

A estratexia seica se planificou en Ribadavia, con espías chegadas de todo o sur de Galiza. A primeiros de ano, logo da batalla de Elviña (A Coruña) na que os ingleses evacuaron os despoixos do seu exército, os mariscais Soult e Ney, encargados de 40.000 tropas, reciben a encarga de conquistar definitivamente o norte de Portugal. É Soult quem deixa Santiago o 3 de febreiro co obxecto de atravesar o Miño en Tui.

Ao chegar á catedral-fortaleza, o militar francés decâtase de que a tarefa é imposible. O Miño baixa crecido e non conta con enxeñeiros capaces de organizar o paso cara á outra beira, onde espera a artillería portuguesa. Primeiro opta Soult por embarcar os seus soldados na Guarda, cara a Vila Nova de



A ponte de Mourentán na actualidade.

ANT.

Cerveira e Caminha, aproveitando que o esteiro miñoto alivia un tanto as fortes correntes. Pero o tempo e os remuiños

impidenlo. Os primeiros botes son acribillados polos canóns portugueses do forte de Lovelhe e varias ducias de franceses son feitos prisioneiros.

Pensa entón o mariscal en pasar a Portugal por terra firme. Os seus soldados habían seguir a beira do Miño até Ourense, cruzar o río, cachar por sorpresa na Limia ou en Monterrei o exército do marqués de

la Romana, en permanente fuxida, e invadir Portugal á altura de Chaves.

A CONXURA DE BARREIRO. O maior problema dun exército en campaña non é gañar combates senón alimentar diariamente a tropa. Os oficiais da intendencia espallan exploradores con reclamos leoninos para alcaldes, señores e cregos. Un

¿UERE SABER MÁIS?

- *A Guerra de Independencia en Galicia (Lóstrego)*, de Xoán Osuna.
- *O sangue dos Cortiña (A Nosa Terra)*, de Miguel Anxo Fernández.



O Pazo de Barreiro (Crecente), por aquelas morada de Mauricio Troncoso de Lira. A.N.T.

deles chanta no portón do pazo de Barreiro (Crecente) o que se espera dese partido xudicial (os concellos do propio Crecente e Arbo, en termos actuais, máis algunas parroquias da Caniza e Covelo). Naquelhas estancias vive don Mauricio Troncoso de Lira, quen recolle o pedido e le: 2.343 racións de pantrigo, 9.760 cuartillos de viño, 11.712 libras de carnes vivas, 1.952 monllos de palla de centea... Para de ler o abade e entende que o plan para entupir o camiño dos franceses ten unha boa escusa para os labregos: ou a loita ou a ruina.

Os veciños da Paradanta naqueles tempos estaban afogados, é dicir, usufrutuaban as terras e pagaban unha parte a mosteiros e pazos, o que na práctica significaba que o plantio praticamente era deles e tiñan moito que perder se un exército famento tripaba os seus leirados. Troncoso de Lira non tivo problema para recrutar un grupo de guerrilleiros e seguir o plan que axentes tudenses, portugueses e incluso ingleses artellaran.

Había que frear os franceses. Así posibilitariase que o marqués de la Romana lograse tomar maior vantaxe, poderíase organizar a resistencia en Ourense e terían tempo os conxurados vigueses para atacaren a fortaleza do Castro.

Contan as crónicas que
na beira leste do Deva,
na aldea que chaman
do Coto, a pé da ponte
de Mourentán, montaban
garda ao redor de mil
guerrilleiros desde
o 15 de febreiro do 1809”

Ruata pasaba
obrigatoriamente pola
'ponte romana', erguida nunha paraxe esgrevia,
entre enormes laxas,
socalcos de viño e o monte
propio das areas do río.”

No camiño cara a Ourense
elogio cara a Chaves,
enfrontouse
a levantamentos populares
cada 20 quilómetros.
Ribadavia, Allariz, Vilar
de Barrio... Calcúllase
que 3.000 franceses
foron abatidos na marcha”

Os restos dunha aldea atacada

É difícil hoxe en día percibir que entre codegos, xestas e silveiras descansan as ruínas dunha aldea no Coto, en San Xoán de Mourentán, parroquia de Arbo. Segundo o antigo Camiño Real, a poucos metros da ponte, adivíñanse paredes e dinteis de antigas casas arruinadas desde hai 200 anos.

Pola feitura e localización, todas debían ter sobrado e resíos onde plantar unha meda ou cavar unhas patacas. A meirande parte das outras aldeas incendiadas polos franceses foi reconstruída.

De feito, moitas das pedras daquelas construcións utilizáronse para cortellos e casas posteriores. O abandono do rural nos últimos 50 anos provocou que ao carón



Ruínas da aldea do Coto incendiada polos franceses.

A.N.T.

das ruínas da francesada comecen a quedar de monte casas que noutrora tiveron lagar e patín de seu.●

O plano encaixaba co paso do Deva en Mourentán. Soult seguía o Camiño Real que unía Ribadavia con Salvaterra, único vieiro no que transportar carros, canóns e cabalaría non se convertiría nun suplicio. A ruta pasaba obligatoriamente pola 'ponte romana', erguida nunha paraxe esgrevia, entre enormes laxas, socalcos de viño e o monte propio das areas do río. Ademais, perto da ponte a pequena aldea do Coto serviría para facer ainda más difícil o avance francés, por podérense refuxiar ali milicianos armados.

GUERRILLEIROS ENTRE O FENTO. O

16 de febreiro chegan a Mourentán os primeiros xenetes. Dragóns de penacho no helmo reciben o primeiro chumbo. O berro da sentinelas e o son da trompeta deteñen a columna francesa.

Durante día e medio franceses e galegos pelean corpo a corpo. Soult non pode derrubar a ponte co río tan crecido e debe varrer os resistentes a gume de baioneta e sabre. Un relato aproximado do que pudo ser a loita pódese ler no libro *Os sangue dos Cortiña*, (A Nosa Terra) de Miguel Anxo Fernández.

O sábado, 18 de febreiro, Troncoso de Lira ordena a re-

tirada. Máis de 300 defensores fican na chapacuña do Camiño Real.

A columna tomará represalias na xornada seguinte. Xoán Osuna conta en *A guerra de Independencia en Galicia* (Lóstrego) que Soult deixou que os seus soldados saqueasen Mourentán e Cequeñiños, lugar por lugar, casal por casal. A aldea do Coto ainda está en ruínas.

Unha segunda fronte de resistencia na ponte das Achas (A Caniza) foi derrotada facilmente mais o sacrificio dos seus defensores serviu para que o continxente de Troncoso de Lira se puxese a salvo na selva do Xurés e na fortaleza de Melgaço (Portugal).

Soult non sabía daquela que a batalla de Mourentán fora só o principio. No camiño cara a Ourense e logo cara a Chaves, enfrentouse a levantamentos populares cada 20 quilómetros. Ribadavia, Allariz, Vilar de Barrio... Calcúllase que 3.000 franceses foron abatidos na marcha. O ambicioso plan de insurxencia acabaría por triunfar. Un dos que conspirara no pazo de Barreiro contra os invasores, Bernardo González del Valle, había facerse famoso un mes despois, cando liderou a reconquista de Vigo, o 28 de marzo, co nome de Cachamuiña.●

O abade de Vilar e do Couto

Mauricio Antonio Troncoso de Lira Souto Maior Saco Quiroga [Setados (As Neves), 1771-Santiago, 1817], líder da resistencia de Mourentán, foi abade — nome co que tradicionalmente se definía os curas con parroquia propia — do Vilar e do Couto nos tempos da francesada. De familia fidalgua emparentada cos condes de Troncoso e cos duques de Soutomaior, foi encargado pola resistencia ao francés de organizar a defensa en Mourentán.

A súa pericia militar con-

verteuno, con 38 anos, nun destacado líder. Alén da defensa da ponte, estivo no siío de Tui, onde recibiu o 18 de marzo do 1809 o título de xeneral dos Patriotas do Miño. Con parte do continxente de Mourentán e novos reforzos participou no ataque a Vigo e Compostela.

Unha vez rematada a invasión recibiu a medalla de honra das cidades que axudou a reconquistar a Cruz de Carlos III, alén de ser nomeado cóengo na catedral compostelá. Morreu no 1817.●



MAGAZINE.42.

ANOSA TERRA
12-18 DE FEBRERO DE 2009

COMARCAS DE GALIZA

Baixo Miño, ecos do poder da Igrexa



O Val do Rosal, o monte Tegra e a desembocadura do Miño.

A nova entrega da colección Comarcas de Galiza, achégase ao Baixo Miño, a súa historia e aos enclaves naturais más destacados

M.B.
Grupo XEA (FOTOGRAFÍA)

No seu percorrido polo país, a nova entrega da colección *Comarcas de Galiza* (Ediciones A Nosa Terra), detense na parte máis suroccidental do país, coñecida como Baixo Miño. A través das súas páxinas, o equipo de autores coordinado por Adela Leiro, gran coñecedora do patrimonio natural galego como avalan, entre outro títulos, *Espazos naturais* ou a *Enciclopedia temática*, o volume achégase aos principais enclaves naturais, etnográficos e históricos do lugar.

A comarca, na que se inscriben os concellos de Tui, O Rosal, A Guarda, Oia e Tomiño, formou parte, no pasado, da antiga provincia de Tui até 1833, ainda que o seu poboamento remóntase moito tem-

po atrás. Nas inmediacións topáronse restos procedentes do Paleolítico, da época castrexoa, co seu máximo expoñente en Santa Tegra, da súa posterior romanización, como os restos atopados dunha vila romana no monte Medos, as sepulturas da necrópoles de Currás, a vila de Viladesuso en Oia, a ponte romana sobre o Louro ou as minas próximas ao Rosal.

Pero as condicións estratégicas da comarca, dende o punto de vista da circulación marítima e terrestre, atraeu a moitos outros pobos. Os suevos estableceron a súa capital en Tui. Máis tarde sufriu a invasión dos árabes e dos normandos e, no século IX instalouse nela a Sede Episcopal, pero no século X é, novamente, arrasada por Almanzor.

É a partir do século XII, sempre baixo o amparo da Igrexa e cun forte protagonismo do comercio de sal, madeiras, coiro



Pormenor da citania do Tegra, unha das máis importantes do país; no cumio do monte está o museo onde se exponen os achados da excavación. O cultivo da vide é unha actividade tradicional no Rosal [á dereita] un vello lagar.



O Mosteiro de Oia foi o único de todo o Estado en albergar monxes guerreiros

e viño, cando se produce un maior florecemento da historia da comarca. A construción da Catedral de Tui evidencia esta situación, na que tamén xogará un papel importante o mosteiro de Santa María de Oia.

MOSTEIRO GUERREIRO DE OIA. Segundo apuntan os autores do libro, o Mosteiro de Oia, fundado no século XII, pode gabarse da dubidosa honra de ser dos poucos de todo o Estado que albergou monxes guerreiros.

Está erixido ao pé do Atlántico, no concello de Oia. Inicialmente pertenceu á orde de San Bieito, sendo o seu primeiro abade Pedro de Incio. Pero a partir de 1185 aceptou a reforma do Císter e someteuse á abadía de San Bernardo de Claraval. En 1835, coa desamortización de Mendizábal, o mosteiro pasou a mans de particulares.

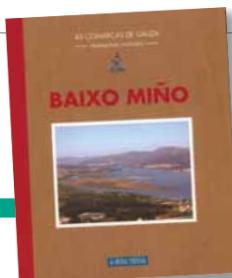
A el tamén se referiu Álvaro



Cunqueiro dicindo dos seus monxes que, ademais de rezar e traballar a horta, estudaban pólvora e canóns pola *Pirotécnica de Birmiguch* que tinan na súa biblioteca". Tamén recolle que "no século XVI, disparando por tabla, puxeron en fuga a flota pirata alxeriana", xa que estes relixiosos eran os encargados de manexar as baterías de canóns que se empregaban na defensa da costa.

A CARA MEDIEVAL DE TUI. Os autores fan parada ademais no patrimonio cultural de Tui, unha vila declarada Conxunto Histórico Artístico en 1967. Conserva a estrutura meie-



ANOSA TERRA
12-18 DE FEBRERO DE 2009

MAGAZINE.43.



Fortaleza na ínsua da desembocadura do Miño.



A Guarda desde o monte Tegra.



Restos dun muíño de vento, en tempos abundantes na costa. Carrocho [á dereita], embarcación tradicional do Miño, en Goián.



>>> val do casco histórico, con rúas pequenas e empinadas polas que se topan A Porta Pía, do Carballo, Bergana, o túnel das Encerradas, casas brasónadas ou os restos da muralla.

A ameixa asiática que invade o esteiro do río

Nos últimos vinte anos unha especie de ameixa procedente do sudeste asiático, a *Corbicula fluminea*, ten invadido o esteiro do Miño. Documentouse a súa presenza en 1989 na fronteira natural que fai o río entre Galiza e Portugal. O seu ritmo de crecemento é tal que os estudos deron xa a voz de alarma. Este molusco é consumido en Asia e en América, pero, de momento,



non atraeu a industria galega para a súa explotación.●

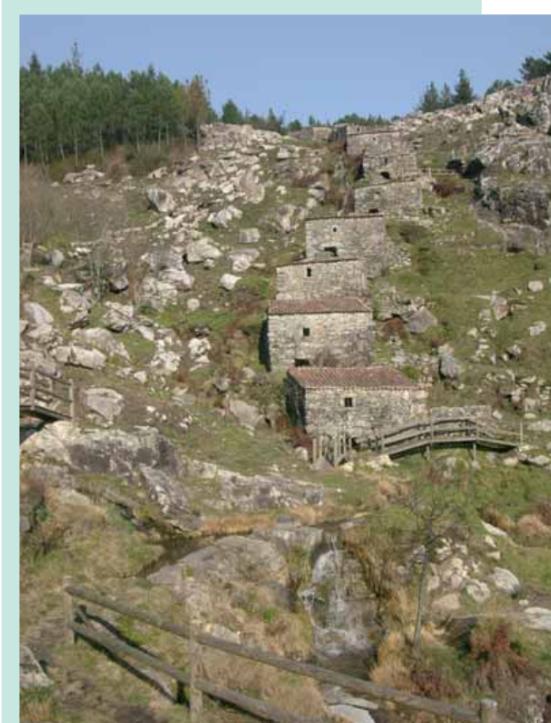
Moi próximo ao centro da vila tópase o Monte Aloia. Ao redor deste monte, Parque Natural dende 1978 e declarado recentemente Zona de Especial Protección dos Valores Naturais, creáronse ao longo dos séculos unha morea de lendas que dan conta da importancia xeográfica e simbólica do lugar. Unha delas é a que di que as eguas dese monte son fecundadas polo vento.

No alto do Aloia habitaronse toda unha serie de miradoiros que permiten a contemplación de extensas panorámicas sobre o val do Louro, do Val Miñor e, en xeral, de todo o Baixo Miño e as terras portuguesas veciñas. Consérvase ademais no cumio a ermida de San Xián, reconstruída en 1713 sobre un templo románico, os restos de muros dunha fortificación antiga, así como diversos restos arqueológicos.

O parque conta tamén cun centro de interpretación da natureza ubicado nunha antiga casa forestal. Ademais de proporcionar información sobre este espazo natural e sobre a morea de rutas a pé ou en bicicleta que se poden facer ali, o centro conta cunha exposición permanente.

OS CASTREXOS DO TEGRA. O Monte de Santa Tegra, situado na Guarda, na desembocadura do Miño, constitúe un dos lugares emblemáticos da comarca, tanto por ser un excelente miradoiro como por albergar un dos depósitos arqueolóxicos más destacados de Galiza. Foi descuberto, casualmente, no ano 1913 cando se estaban a desenvolver as tarefas de apertura dunha pista que levava ao cumio. Nas diferentes escavacións apareceron testemuñas do Paleolítico e da Idade do Bronce.

Creouse ademais no cumio do monte o Museo Arqueológico, que recolle un extenso inventario de pezas topadas nas prospeccións, entre elles machadas do paleolítico e neolítico e pezas da época castrexia, como fibulas, espadas, moedas e figurines de heroes da mitoloxía romana. O museo



Muíños do Folón, un único regueiro alimenta aos 36 muíños existentes.

Muíños do Folón e do Picón

Do poder social e económico que tivo a Igrexa na comarca durante os últimos séculos dá conta o conxunto etnográfico que forman os muíños do Folón e do Picón, con edificacions que datan do século VII e que aproveitan o desnivel da ladeira por ambas caras da montaña. Tamén do coñecemento das técnicas de enxeñería máis avanzadas do momento.

Esta sucesión de muíños

en cascada foi declarada ben de interese cultural (BIC) con categoría de lugar de interese etnográfico en xaneiro de 1998. A do Folón consta de 36 exemplares encadeados de talxeito que aproveitan a mesma canle de auga. Da outra banda, a do Folón engloba un total de 25 que seguén o mesmo procedemento. A zona está habilitada para facer unha ruta de sendeirismo.●

está declarado monumento histórico artístico dende 1952. Foi realizado polo galego Ramón Palacios.

AUGASTERMAIS. A comarca conta tamén con oferta termal. Na entrada do Miño, en Caldelas de Tui, existe unha surxencia de augas termais que se apro-

veitan no balneario situado nesta parroquia. As primeiras referencias destas augas están datadas en 1675. O balneario como tale, posteriormente o hotel, inauguráronse no último cuarto de século XIX, ainda que os seus mananciais non foron recoñecidos de utilidade pública até 1928.●





Coordena:MANUEL SENDÓN





Esta serie xurdíu, no 2005, alentada por unha persoa que traballaba en *Vogue* Miami que desexaba continuar coa relación que a revista tivera coa arte, moitos anos atrás, cando numerosos artistas

traballaran para ela. Ao final, a editora argumentou que as fotos non tiñan o perfil debido para a revista e non se publicaron. Pero a experiencia foi xenial.●

Luis González Palma

As fotografías foron realizadas con Kodalith sobre láminas de ouro.

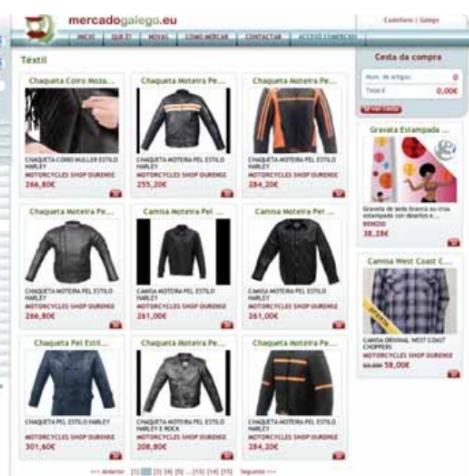
Datos Persoais

Luis González Palma

Guatemala (1957), vive e traballa na Arxentina. Expón en *The Art Institute of Chicago*; en *The Royal Festival Hall*, de Londres; na *Bienal de São Paulo*; no *Photofest*, en

Houston (Texas); *Les Rencontres de la Photographie*, en Arles; na *Bienal de Venecia* e en *The Taipei Fine Art Museum*, de Taipei (China). En 1992 expón na *Fotobiennal de Vigo*; en 1994 participa no proxecto *Vigovisión* e, no 2002, o Centro de Estudos Fotográficos publicalle un libro na colección *Do Trinque*.

vixar.comer.mercar



Unha imaxe do novo portal de internet [mercadogalego.eu](http://www.mercadogalego.eu)

COMERCIO.

Buscar, comparar e mercar sen sair de casa

Évoste das persoas que non o pasa benindo de compras? Busca algo moi concreto e non sabe onde atopalo? Quere comparar prezos, características e calidades dun mesmo grupo de produtos? Non dispón de tempo? O novo portal de internet www.mercadogalego.eu da solución a todos estes problemas a calquera hora do dia e sen sair de casa.

Ideada dende a Dirección Xeral de Comercio, esta web, é unha plataforma para o comercio electrónico minorista galego, deseñado para cubrir as necesidades dos comerciantes e consumidores. Tal e como explica a directora xeral de Comercio, Ana Rúa, [mercadogalego.eu](http://www.mercadogalego.eu) é un complemento á venda presencial de produtos e unha maneira de adiantarse aos tempos e aos cambios de hábitos do público.

A web facilita aos comerciantes adherirse, de xeito gratuito, a unha rede comercial na que expor a súa oferta, e aos consumidores obter información sobre o ben que lle interesa mercar e o establecemento no que facelo, comparando prezos e produtos a calquera hora do día.

“Con esta plataforma dixital

quixemos modernizar o comercio galego e preparalo para cando a venda por internet se popularice”, explicou a responsable de Comercio da Consellería de Innovación e Industria. Ana Rúa explica que con [mercadogalego.eu](http://www.mercadogalego.eu), plataforma “pionera” no Estado, Galiza rompe co tópico “de estar á cola en todo” e achégase á converxencia europea no que atinxe á venda por internet.

Os comerciantes interesados en formar parte da oferta de www.mercadogalego.eu poden adherirse de xeito gratuito, compatibilizando a presenza nesta web coas súas páxinas propias a través dunha ligazón. A Dirección Xeral de Comercio ten habilitado o teléfono 902 107 848 e a dirección info@mercadogalego.eu á disposición dos profesionais que queiran sumarse aos máis de cen establecementos que se anuncian na web.

Os consumidores poden mercar entrando na web www.mercadogalego.eu. O pagamento, en tenda, con tarxeta ou contra reembolso, varía segundo o establecemento. ●

E.E.



PROBAR.

Para cervexa, San Amaro

Feita en Redondela (Pontevedra) seguindo os métodos tradicionais galegos, a cervexa *San Amaro* estase a introducir paseinalmente nas cámaras frigoríficas das cervexarias e tendas de *delicatesse* do país desafiendo ás grandes marcas á crise.

Cunha producción de 4.000 litros ao mes, polo momento ten no mercado ‘Abadia’, unha cervexa artesá de cebada, de 8 graos, que xa se pode saborear nas cervexarias de Redondela e arredores, e mercar nalgúnhas tendas de alta gastronomía galegas. O prezo, dependendo do local, está entre os 2,80 e 3 euros por botella.

Os precursores de *San Amaro*, dous enxeñeiros técnicos industriais que non chegan aos trinta, falan do agarimo e coincidido con que elaboran o producto, que está a ter no boca a boca a mellor xeito de facer promoción. A marca aumentará a oferta co lanzamento de dúas novas cervexas, unha de trigo, de 5,5 graos, e unha tipo india, de 6 graos para a primavera. Máis información na web www.cervezasamaro.es ●

E. Estévez



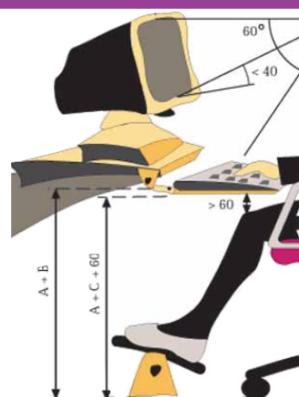
Tren de embotellado da planta de Redondela e [na esquerda] etiqueta da cervexa *San Amaro*.

EXERCICIOSAÚDE.

Hábitos saudábeis para o corpo

Dende que nos levantamos pola maña até que nos deitamos pola noite estamos empregando técnicas corporais. Imos ver algunha das tratando de aprender hábitos que nos axudarán a manter unha mellor calidade de vida.

Comezando pola forma de erguerse da cama, temos que moitas persoas levántanse passando da posición de deitadas a sentadas de fronte cun considerábel esforzo abdominal. Este primeiro movemento, ao que non se le dálle importancia, é fundamental porque os músculos non están nas mellores condición para moverse, sobre todo os das costas. Se sentamos erguendo o corpo de fronte, o risco de padecer un problema lumbar é alto, repercutindo no resto do dia. Por iso é recomendábel que, estando deitados, levemos primeiro os xeonlos flexionados cara ao peito durante, polo menos, dous minutos. Desta forma conseguimos alongar os músculos da zona lumbar e previmos unha posibel contractura.



Postura correcta diante do ordenador.

Unha vez sentados na cama teremos que calzarnos, velaquí unha nova postura que pode traer problemas. Para evitar complicacións debemos, ou ben flexionar o tronco cosxeonlos tamén flexionados, ou apoia un pé sobre o xeonlo para non forzar a zona lumbar.

Xa levantados, non acostumamos a ter moito tempo dispoñible andamos a correr. Comeza aquí a carreira do estrés; non temos tempo para almorzare e o corpo entra nunha voráxine que durará boa parte do día. Sería moi interesante que adicásemos tan só cinco minutos a mobilizar as articulacións de pescozo e ombreiros, ambas as dúas entumeidas polas horas de sono. Isto acompañado cun almorzo no que incorporemos unha cullerada de sopeira de mel, sería de grande axuda para un día de boa enerxía.

ESTRÉS NA RÚA. Unha vez na rúa hai dúas opcións: coche ou transporte público. Unha gran maioría usa coche e de forma individual. Isto provoca que o número de coches sexa moi elevado, e a maior número de coches na estrada, maior estrés. Moita xente con presa e os primeiros impactos emocionais grávanse no corpo que empeza xa a estar tenso, incluso antes de chegar ao traballo. Un transporte público adecuado que leve a xente aos polígonos industriais, ou coche compartido por persoas do mesmo traballo reduciría enormemente a tensión coa que moita xente chega ao seu posto.

Vexamos agora que consecuencias se poden aplicar ás persoas que desempeñan o seu labouren



oficinas. Primeiro consideremos os elementos de traballo: Maioritariamente trabállose con ordenadores, o que implica os seguintes determinantes:

- As cadeiras e a forma de sentar.
- A posición da pantalla.
- O espazo disponible para teclear.
- A temperatura da zona.
- A luminosidade, tanto da sá como da pantalla do ordenador.

Pasemos agora ás recomendacións: en canto á cadeira e á postura que adoptar, en contra do que se cre habitualmente, debemos mudar frecuentemente a postura xa que é moi difícil manter a que se considera correcta mais aló de 15 minutos. Non debemos cruzar as pernas porque isto dificulta a circulación e, polo tanto, favorece a aparición de varices. A pantalla do ordenador debe colocarse de forma que quede paralela á altura dos ollos, coidando que o queixo non estea inclinado nin cara a arriba, nin cara a abaxio. O contraste debe ser baixo: probaremos distintas intensidades. Se notamos a vista cansa ou nos doe a cabeza, pode ser debido a un deficiente contraste. Moitos problemas cervicais son debidos a unha incorrecta colocación da pantalla ou a un contraste moi elevado, tendo tamén que descanzar periodicamente, algo que non se fai porque se considera que se perde tempo, pero á larga, a realidade é que se gaña. Os pulsos teñen que estar apoiados para evitar problemas de sobrecargas que poden derivar na coñecida como síndrome do túnel carpiano. A temperatura da sá debe estar entre 18 e 22 graos para que non se enfrie o corpo nin se chegue a producir somnolencia.

Finalmente, apuntar que a luz do contorno tamén ten importantes repercusiones, sobre todo a emitida polos fluorescentes, bastante prejudicial para a vista e que produce fatiga muscular, sobre todo na zona alta das costas, no pescozo e nos músculos da cara.●

Xurxo G. Ledo
jgledo@gmail.com



O mirador de Soutochoa, en Sober.

BENCOMER.

Peixes cantábricos

Restaurante O Asador
Rúa Melitón Cortiñas 15.
Viveiro.
Teléfono: 982 560 688.
Prezo medio p/p: 30 euros.

Viveiro, capital da comarca da Mariña lucense, é unha das vilas galegas que sempre contaron cun potente comercio e un coñadido sector servizos. Histórica parada e fonda de viaxeiros e mariños, foron moitos e soados os mesóns, tabernas e casas de comidas que ocuparon locais no interior do seu centro histórico. Hoxe en dia, ademais de manter a hexemoña comarcal como centro administrativo e económico, Viveiro é destino turístico de refe-

rencia no Cantábrico e conta cunha ampla e variada oferta hostaleira e gastronómica.

No seu vilego centro, entre as estreitas rúas de pedra atópase o Restaurante *O Asador*, un local de cociña tradicional no que a calidade do produto fresco, tantos os peixes e mariscos que lle proporciona o porto pesqueiro, como as excepcionais carnes que chegan desde a veciña Serra da Gañidoira, son os protagonistas. Da súa carta calquera peixe á brasa é excelente. Moi recomendábel o robalo, o sargo, así como a pescada reenchida de centolla e o pastel de escarapote. Nas carnes, o solombo da casa cuberto de foie e acompañado de patacas, verduras e ananás, ou o boi á brasa son apostas seguras. *O Asador* é pois un deses locais con boa relación calidade-prezo no que os comensais teñen certeza de que o seu goce quedou asegurado.●

Xosé Rey

VIÑOTECA.

Régoa 2006

Non hai moito sería correcto empezar falando deste Régoa do 2006 dicindo que é un Amandi e seguir co resto das súas características, pero no tempo que andamos, ou no tempo polo que transitán os viños das zonas máis importantes do mundo, aos que se sumarán os galegos case sen que a maioría dos consumidores se dean conta –de feito seguirán cos preconceptos de antano tempo depois de

que iso aconteza–, impone unha maior concreción.

O Régoa vén de Cadeiras, Sampil, Piñol, en Sober, Amandi, Ribeira Sacra, e se puidésemos nomeariamos o nome das viñas que lle deron orixe, neste caso cunhas espectaculares cepas de mencia e albariño en soocalcos de solos lousados e areosos que en vertiginosa pendente do 80 por cento chegan até as beiras do Sil. Penso achegarme por ali ás primeiras de cambio. Oito meses de crianza foi o tempo que pasaron en barricas troncocónicas de carballo de Allier nas que tamén fermentaron até os 14º que presenta.

Tinto ben cuberto de cor con aromas nítidos que nos chegan suavemente a xeito de froita vermella e de baías, de flor azul mesturada co regalize outras especias dunha madeira ben integrada neste ambiente que tamén se manifesta con algúns torrefactos, estes mesturados cos recordos terrosos do seu solo e un aire balísámico. Aúna potencia e frescor a partes iguais nunha boca de golosa frutalidade.

Tiven coñecemento deste viño na Viñoteca Bagos de Pontevedra onde Fernando me fixo a boca auga coa descripción do seu viñedo. Mais tranquilamente foi degustado grazas a Marina Cruces da Viñoteca de García situada na antiga rúa das Adegas, agora rúa Seixas, que pasa diante da catedral de Tui. Ali viños e tapas nun confortábel ambiente que os terceiros xoves de cada mes se enche de jazzen directo.●

Antonio Portela



GUIEIRO

1.346 DE CULTURA E ESPECTÁCULOS

ANOSA TERRA

12-18 DE FEBRERO DE 2009

O Centro Galego de Artes da Imaxe (CGAI) prosegue co longo ciclo dedicado á enteira filmografía de David Lean. Na imaxe, cartel de *Doutor Zhivago* (1965).



Coordinado por Gonzalo Vilas



Lois Obelleiro

Homenaxe a Lois Obelleiro

Lois Obelleiro, historiador e director do BNG falecido o ano pasado, recibirá unha homenaxe dos seus amigos e compañeiros o vindeiro domingo en Arcade, onde el nacería en 1951.

Obelleiro comezou a súa militancia na UPG en 1974 e participou activamente na creación do Sindicato Obrero Galego (SOG) e da Intersindical Nacional Galega (ING). Entre 1979 e 2000 foi concelleiro en Soutomaior.

Dentro do BNG, ocupou o cargo de secretario de organización, posto que deixou na última assemblea (decembro de 2006). Formaba parte do consello asesor da RTVG.

Lois Obelleiro tamén destaca como historiador. É coautor do manual *Historia de Galicia (A Nosa Terra Ediciones)* e máis recentemente do traballo *As Escolas de Fundación en Galiza*, onde resume a súa tese doutoral. Como profesor de ensino secundario colaborou en múltiples traballos de material didáctico.

No acto interveñen **Fernando Herrero**, do grupo municipal do BNG-Soutomaior; **Xosé Antonio Fernández Martínez**, do BNG-Soutomaior; **Bieito Alonso**, historiador; **Alberte Ansede**, secretario de Organización do BNG, e **Francisco Rodríguez**, secretario de Política Institucional do BNG.

Domingo, 15 febreiro, ás 18:00, no Multusos de Arcade.

ARTEIXO

→**TEATRO.** *Laberinto de ilusiones*. Teatro e maxia, co mago Román García. O venres 13, ás 20:30, no Centro Cívico Cultural.

O BARCO

→**MÚSICA.** *The Blows*. Actuación desta banda galega, que presenta o seu último disco *Upskirts*. O venres 13, ás 00:00, no Pub Baranda.

→**TEATRO.** *A bo a perso a de Sezú án*. O director Nuno Cardoso, un dos nomes destacados da nova escena de Portugal, conta cun equipo artístico galego-portugués para levar a escena a versión galega desta obra de Bertolt Brecht, primeira producción propia do CDG para a temporda 2008-2009. Oxes 12 (función escolar) e venres 13, no Teatro L'Auro Olmo.

BAIONA

→**MÚSICA.** *The 38 Beats*. Tres músicos galegos que, tras coincidir ali por motivos laborais, artellan unha das bandas de versions más contundentes de Madrid. O venres 13, ás 23:30, no Pub Marucho.

BETANZOS

→**TEATRO.** *Chicho e a Santa Compaña*. Comedia polo grupo Lambríaco Teatro. Este domingo 15, ás 20:30, na Aula Municipal de Cultura.

BOIRO

→**TEATRO.** *O Rei de Mares*. Obra infantil do grupo *The Pinga*, que está este venres 13, ás 20:00, na Casa da Cultura Ramón Martínez López.

BUEU

→**MÚSICA.** *Tito Alcedo e Nono García*. Dous grandes músicos gaditanos que recollen as influen-

ARTE

Obras mestras da Escola d'Haia con fondos do Museo Rijksmuseum

Obras mestras pertencentes á fabulosa colección do Rijksmuseum de Ámsterdam viñan por primeira vez a España grazas ao convenio de colaboración que asinaron Caixanova e o prestixioso museo holandés. 75 pezas emblemáticas da Escola da Haia (Den Haag) móstranse en Vigo desde o 12 de febreiro, para en meses vindouros facelo en Coruña.

A Escola da Haia é o nome que recibe o movemento pictórico holandés de finais do século XIX que, inspirado nos seus grandes paisajistas do século XVII e seguindo o onsell da Escola da Barbizon francesa, reivindicou o protagonismo das paisaxes rurais e as súas xentes sinxelas nos lenzos.

A cidade da Haia de finais do século XIX, ao contrario que Ámsterdam ou Róterdam, mantíña unha atmosfera semirural á que chegaron moitos artistas fuxindo dunha forma de vida acosada



Vaca refreñada na auga, lienzo de Willem Maris (c. 1885-95)

polo avance da industrialización. O alarde de novo realismo que podemos admirar na exposición tradúcese na beleza pictórica dos campesiños ou pescadores entregados aos seus labores, dos gansos pastando apaciblemente ou dos muiños en horizontes infinitos. Nunha primeira etapa fixeron con profusión de gris e marrón, polo que chegou a ser coñecida como a Escola Gris, ainda que máis tarde incorporaría a cor

e alcanzaría en ambos unha gran beleza.

Maris, Jozef Israëls, tamén chamado o Millet Holandés, Roelofs, Mesdag, ou Mauve, guíos dos primeiros pasos artísticos de Van Gogh, desenvolvendo as súas habilidades para o debuxo, son só algúns dos artistas que estarán presentes na mostra a través dos seus óleos e acuarelas.

Centro Social Caixanova de Vigo, até o 12 de abril.

cias da música brasileira, o blues e a música xitana de Django Reinhard. O domingo 15, ás 21:00, entradas a 6 euros, no Pub Aturuxo.

CALDAS DE REIS

→**MÚSICA.** *Franc3s*. Concerto deste trío galego para este venres 13, ás 24:00, na ZonaZero.

CAMBADOS

→**EXPO.** *Polo Salnés e con Ramón Cabanillas*. Exposición con mo-

tivo do año de Cabanillas. No Centro Comarcal do Salnés.

CARBALLIÑO

→**TEATRO.** *Aeroplano*s. Segue a exitosa xira galega da obra do grupo Lagarta, Lagarta. O venres 13, ás 22:30, no Auditorio Municipal.

CARBALLO

→**MÚSICA.** *Nubla*. A artista barcelonesa presenta en varios concertos o seu disco *Una maleta y un perro* (2008). Pop suave, intimista e con resonancias jazzísticas, mesturas co hip-hop e a electrónica de salón. Entradas a 8 euros. O domingo 15, na sala A Reserva.

→**TEATRO.** *Feitizo*. Espectáculo do mago Martín Camiña, que mestura a maxia, o humor e a participación do público, percorrendo os diferentes estilos na arte da ilusión. O venres 13, ás 21:00, no Pazo da Cultura.

CEDEIRA

→**TEATRO.** *Unha primavera para Aldara*. Unha obra escrita por Teresa Moura e representada pola compañía Teatro do Atlántico. O sábado 14, ás 20:00, no Auditorio Municipal.

CEE

→**TEATRO.** *Dakara*. No reino de Dakara xuntanse os grandes efectos da

maxia, proporcionados polo mago Dani García, este sábado 14, ás 19:00, no Salón de Actos do Concello.

ACORUÑA

→**CINE.** *Forum Metropolitan* o. Poden verse esta semana: *Keiner liebt mich* (Ninguén me quere) de Doris Dörrie, Alemaña, 1994, con Maria Schrader e Pierr Sanoussi. Unha empregada de aduanas non é feliz e decide tomar clases de suicidio e facer o seu propio ataúde. Xoves, 20:15. Venres, 20:15 e 22:45. Sábado, 17:15 e 20:15. Entradas a 3/2 euros, nos Cines Forum Metropolitano. No mesmo local, *La Antena*, de Esteban Sapir, Arxentina, 2007. Xoves, 20:30. Venres, 20:30 e 23:00. Sábado, ás 17:30 e 20:30.

→**CINE.** *Programación CGAI*.

Xoves 12

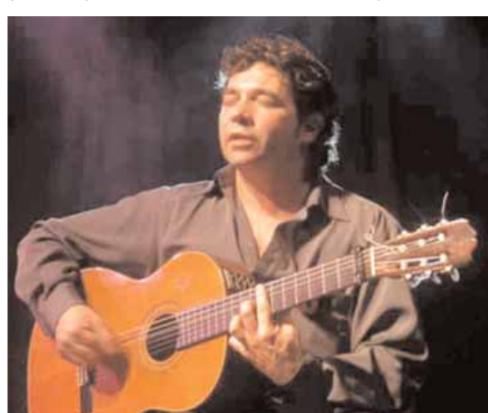
Fóra de serie
20:30 h. *El cant dels ocells*, Albert Serra, 2008.98 : Subtítulos en castelán. Presentación a cargo do seu autor, Albert Serra. Entrada gratuita.

Venres 13

David Lean
20:30 h. *Doutor Zhivago* (1965), 197. Subtítulos en castelán.

Sábado 14

CGAI Júnior
18:00 h. *Fábulas frenéticas*, (Fabrice Luang-Vijá e Cécilia Marreiros, 2003-2005); *A escola das áreas*, (Virginia



O guitarrista gaditano Nono García, que tocará en Bueu e no Porriño.



A vanguarda rusa de finais do XIX e inicios do século XX está amplamente representada na exposición que se pode ver en Ferrol.
Paisaxe urbana, 1910, de Olga Rozanova.

■ MÚSICA

María de Medeiros

Dentro do ciclo **Música Babel**, teremos por partida doble esta semana o concerto da cineasta, actriz e tamén cantante portuguesa María de Medeiros.

Máis coñecida pola súa faceta de actriz de cinema, forma parte dunha xeración de portugueses que non só foi arrollada pola música brasileira, senón que estivo verdadeiramente formada por artistas como Chico Buarque, Caetano Veloso, Milton Nascimento ou Gilberto Gil.

Nesta visita a Galiza presenta o seu último traballo *A little more blue*, primeiro en Vigo e logo no Teatro Rosalía Castro da Coruña, emmarcado aquí no ciclo **Música con raíces** da localidade.

A little more blue, lxeiramente máis azul, máis melancólico, un pouco á beira da celebración festiva dunha cultura chea de cores e contrastes. Este título dunha das canções compostas no exilio por **Caetano Veloso** corresponde sen dúbida ao espírito desta viaxe a través dun repertorio íntimo e fundamental. Unha homenaxe azul matizada pola distancia que nos separa dos anos revolucionarios, manchada pola nostalgia da cultura lusa.

A cantante presentase na súa xira galega, musicalmente acompañada por **Pascal Salmon** ao piano, **Edmundo Magalhaes** na percusión e **Rómulo Marques** no contrabaixo.

Sábado 14, no Centro Social Caixanova, Vigo. Domingo 15, no Teatro Rosalía, A Coruña.



María de Medeiros.

The Wailers

The Wailers formáronse en Kingston, Xamaica, no ano 1963, con Junior Marvin, Bob Marley, Peter Tosh, e outros, como membros iniciais.

Algunhas das mellorres temás foron gravados con Lee "Scratch" Perry e a súa banda de estudio, The Upsetters, e destas xurdiron os **Barrett brothers**, reclamados polos Wailers como apoio.

A banda orixinal rachou en 1974, buscando os seus membros a carreira en solitario. **Bob Marley** sigue con "The Wailers Band", formada polos xa citados Barrett Brothers. Eles acompañaron a Marley nos seus grandes "hits" dos anos 70, que o converteron nunha icona xamaicana e mundial. Esta banda, coas variacións lóxicas despois de tantos anos, é a que se presenta esta semana en Santiago, presentando o seu disco *Exodus*.

Sábado 14, no Multiusos do Sar, Santiago.

Curiá e Tomás Conde, 2002) 46'. Entrada gratuita.

19.00 h. David Lean

Doutor Zhivago (1965), 197'. Subtítulos en castelán.

Luns 16

Remontaxe: A Historia doméstica (Remontaxe de home movies)

20.30 h. **Dreamers** (Félix Viscarret, 1998); **Intimate Stranger** (Alan Berliner, 1991) 71'. Video. Subtítulos en castelán.

Martes 17

James Benning: 13 films

20.30 h. **Utopia** (1998), 91'. Subtítulos en galego. Presentación e coloquio coa presenza de James Benning e Alberte Pagán. Entrada gratuita.

Mércores 18

James Benning: 13 films

20.30 h. **11X14** (1976) 80'.

No Centro Galego de artes da Imaxe, Rúa Durán Loriga, 10.

→EXPO. **Continentes vivos**.

Unha exposición que convida a coñecer, respectar e protexer a biodiversidade do planeta no que vivimos. Para iso exhibense as especies representativas da fauna de diferentes zonas do planeta. Até o 3 de marzo, na *Domus*.

→EXPO. **Fotógrafos da Natureza**

2009. Un ano máis, Caixanova presenta no *Aquarium Finisterrae*, e por primeira vez en España, esta exposición de fotografías de natureza, unha das máis consolidadas internacionalmente.

→EXPO. **Pintura/Fotografía**. Reseña de varias exposiciones abertas na cidade:

Xanelas. Fotografías de Pedro I. Carámés, até o 15 de febreiro na Casa Ponte, Juan Flórez 95.

StudioStorms. Fotografías de Luis Lleó, até o 29 de marzo. *Galería Ana Vilaseca*.

Exposición **Noutrora**. Un grupo de veciñas de Atocha Alta recolle a his-

toria do seu barrio en 300 fotografías. Até fins de mes, na *Casa Museo Casares Quiroga*.

→EXPO. **A sombra habita da**. Exposición de artes plásticas e visuais, onde cohabitán e se interrelacionan distintos soportes artísticos, obra do vasco **José Luis Raymond**. Até o 28 de febreiro/09, no *Museo de Arte Contemporánea Unión Fenosa (MACUF)*.

→MÚSICA. **Álvaro Muras**. Un es-

trumento definido como funk-fusion instrumental é o que se interpreta neste proxecto musical, influído pola necesidade de crear algo diferente e orixinal. O venres 13, ás 23:00, no *Jazz Vides*. E o sábado 14, ás 23:00, actuación de **Michel Gonzalez Band**, grupo de sons latinos orixinario de Boston.

→MÚSICA. **Moondog Blues Party**. Co seu disco *O cadelo lunático*, o grupo colleitou xa uns cantos recoñecementos musicais,

como o premio *Talentos 2007*, de El País. O venres 13, ás 23:00, no *Garufa*. →MÚSICA. **Maria de Medeiros**. A actriz portuguesa debuta na música co seu primeiro traballo discográfico *A little more blue*, no que se mergulla na bossa nova e na samba de Veloso, en formato trío con piano e percusión. O domingo 15, ás 20:00, entradas entre 17 e 9 euros, no *Teatro Rosalla*.

→MÚSICA. **Música animada**. Unha actividade pensada para todas as idades, co obxectivo de facer que os máis pequenos viven as súas primeiras experiencias musicais dunha maneira lúdica. Este domingo 15, ás 12:30, *Vibrass de Quinteto de Metais do Círculo de Artesáns*. No MACUF.

→TEATRO. **Marusía**. Teatro infantil polo grupo **Teatro Babaluva S.L.**, estará en cartel o sábado 14, ás 19:00, e domingo 15 ás 12:30 e 19:00, no *Teatro del andamio*. O sábado 14, ás 22:45, entrada 5 euros, na *Sala Run Rum*.

FENE

→MÚSICA. **Julian Ross + Andrés Suárez**. Actuación dentro da programación *Vai de Camiño-Xacobeo*, será este sábado 14 de febreiro, ás 20:00, no Barrio de San Valentín, *Colexio Axunqueira*.

FERROL

→ACTOS. **Xornadas do Medio Mariño**. Teñen lugar no *Ateneo Ferrolán* ao longo deste mes. O xoves 12 e venres 13, ambas ás 18:30, haberá dúas conferencias sobre os cetáceos.

→EXPO. **As orixes da vanguarda rusa**. Algunhas das obras máis sobresalentes da vanguarda rusa de finais do XIX e inicios do século XX, de nomes como **Kandinski** ou **Malévich**. Até o 29 de marzo, na *Galería Sargadelos*.

→EXPO. **A autonomía galega nas caricaturas**. Exposición de caricaturas e humor de **Siro López** na prensa, ao longo dos anos de autonomía. Desde este xoves 12, no *Centro Cultural Carvalho Calero*.

→EXPO. **Museo naval**. Exposición permanente de barcos antigos, material de navegación, mapas... De martes a domingo, incluídos festivos, de 10:30 a 13:30, no *Centro Cultural Social de Herrerías*.

→MÚSICA. **Ossobucco**. Grupo de raíces arxentinas, formado en Madrid no 2002, e que agora presenta o seu álbum, producido por **Pablo Sbaraglia**. Están este xoves 12, ás 20:00, no *Salón de Actos do Ateneo Ferrolán*.

→MÚSICA. **Tangazz Trío**. O grupo está formado polo piano, trompeta e contrabaixo de tres músicos profesionais. Ofrecen unha visión personal dos clásicos tangos porteños aderezados co mellor do jazz standard. O sábado 14, ás 22:45, entrada 5 euros, na *Sala Run Rum*.



Imaxe da obra infantil *Marusía*, do grupo **Teatro Babaluva**.

■ TEATRO

Testosterona

Grupo Chévere

Chévere volvi a estrear na Sala Nasa cinco anos despois, vai ser con **Testosterona**, un proxecto de creación escénica e intervención cultural sobre identidade e construcción de xénero, que se puxo en marcha no mes de xullo de 2008. A obra estará en escena desde este xoves 12, data de estrea, até o 7 de marzo.

O primeiro resultado do proxecto foi un obradoiro para-teatral dirixido a mulleres que leva por título *Ser home por un día*, co que se quere acadar unha experiencia



O actor **Miguel de Lira**.

colectiva de emancipación de xénero. O segundo produto asociado ao proxecto é este espectáculo. Unha obra de teatro que cuestiona a división normativa da sociedade en dous性es e for-

mula a posibilidade dun xénero modifical e flexible.

Durante estes anos, o grupo traballou noutras frentes: o intento de *sitcom* á galega *Pepe O Inglés*, logo o proxecto de *A Cultura Circular*, investigación nos territorios do teatro científico (*Alá no fondo hai sitio abondo, SOS Planeta Terra, Innoescena*) e máis recentemente a co-producción dunha longametraxe (*Crebinsky, o filme*). Pero agora chegoules o momento, segundo contan, de voltar de novo a casa, a Sala NASA que o propio grupo fundou e xestiona.

Do xoves 12 de febreiro (estreia), até o sábado 7 de marzo, na Sala NASA, Santiago de Compostela.



TEATRO/HUMOR. *Corre Carmela que che ove.* Espectáculo de humor, saído do coñecido programa radiofónico. O venres 13, ás 20:30, entradas de 15 a 6 euros, no Teatro Jofre.

TEATRO. *Buscando a Hillary.* Comedia a ceda sobre o día a día dunha muller de hoxe. Pola compañía de *Blanca Marsillach*. O sábado 14, ás 20:30, entradas de 15 a 6 euros, no Teatro Jofre.

FOZ

TEATRO. Arte. Comedia pola compañía *Fulano, Mengano e Citano*, sobre a obra de *Yasmine Reza*, con dirección de *Celso Parada*. O venres 13, ás 21:00, na Sala Bahía.

LARACHA

MÚSICA. *Guru Deva.* Actuación da banda galega para este venres 13, ás 00:00, no Pub d'An-tón Rock Cafè.

LUGO

CINE. *A Gran Ilusión.* Dentro do novo Ciclo de Cine Antibelicismo de Caixa Galicia, esta obra clásica de Jean Renoir (1937). O martes 17, na Fundación Caixa Galicia.

EXPO. *A Ronda.* A exposición amosa o último traballo da Compañía de Teatro USC-Lugo, e recopila fotos de *Mario García Herradón* da montaxe da obra homónima de Arthur Schnitzler, dirixida polo dramaturgo Quico Cadaval. Até o 17 de marzo, na Facultade de Veterinaria.

EXPO. *Manuel Buja d.o.s.* Exposición que se poderá visitar até o 28 de febreiro, no Museo Provincial.

MÚSICA. *Héctor Lorenzo.*

Concerto do cantante compostelán, especializado na bossa-nova e en cancións propias de corte romántico e intimista. O sábado 14, ás 23:30, no Club Clavicémbalo.

MÚSICA. *Guru Deva.* A formación pop coruñesa actúa o venres 6, ás 23:30, na Sala Babel.

MÚSICA. *Concerto da Sociedad de Filarmónica.* A formación Dúo de Salzburgo (Yvonne Timoianu, violoncelo e Alexander Preda, piano) interpreta obras de: F.J. Haydn, F Schubert e J. Brahms. O luns 16, ás 20:30, no Salón Rexio do Círculo das Artes.

TEATRO. *Robinson e Crusoe.* Obra concebida como actividade para os escolares, a cargo da compañía *La Máquina*. O martes 17, ás 20:30, no Auditorio Municipal Gustavo Freire.

TEATRO/DANZA. *Ballet Clásico de Manchuria.* Fundouse en 1980 convirténdose pronto nunha das más importantes compañías de ballet clásico, con características da súa tradición, en China. Representan a peza *O Último emperador*. O venres 13, no Auditorio Municipal Gustavo Freire.

MONFORTE

TEATRO. *E ti, quien ves es en dó?* Obra dirixida e escrita por Candido Pazó, no grupo *Talía Teatro*. Este domingo 15, ás 19:00, no Edificio Multiusos.

NARÓN

MÚSICA. *Encontro de Cantautores.* Actuación dentro da programación *Vai de Camiño-Xacobeo*. Encontro de Cantautores, con: Car-

los Bau, París Joel, Pablo Rubén Fernández, César de Centi, Xurxo Mares, José Luis Paz, David Taboada e Fátima Braña. O domingo 15, ás 20:00, no Auditorio.

TEATRO. *Baila de la muerte* dito a s. Versión da obra escrita por Vidal Bolaño, pola compañía *Teatro de Ningures*. Este sábado 14, ás 20:00, no Pazo da Cultura.

OLEIROS

TEATRO. *As desventuras de Carme, Gelines e Don José.* Producción cómica do grupo San&San, coñecidos pola súa parilla de vellas rosmonas do programa Luar. O sábado 14, ás 20:30, no Auditorio Gabriel García Márquez.

OURENSE

EXPO. *Aberto e saturado.* Obras de Santiago Barreiros e



As vellas Gelines e Carme, do dúo San&San

PONTECALDELAS

MÚSICA. *Brothers in band - Tributo Dire Straits.* O grupo está especializado en versións da mítica formación rockeira. Actúan este sábado 14, ás 23:30, no Pub Leblón.

PONTEVEDRA

ACTIVIDADES. *XSalón do libro Infantil e Xuvenil.* Até o domingo 15 de febreiro terá lugar este xa asentado Salón, con actividades para os nenos, teatro, charlas, todas xirando arredor do tema común deste ano: o Amor. No Pazo da Cultura.

EXPO. *Fotografías e curtametraxes de Horacio Coppola.* A exposición compónese de 125 fotografías e 4 curtametraxes realizadas polo fotógrafo arxentino, responsa-



O laudista barroco Robert Barto está en Ourense, dentro do ciclo de música Pórtico do Paraíso.

A mostra *Oito_artistas.gal* enmarca nun programa da Vicerreitoría do Campus de Pontevedra da Universidade de Vigo consistente en facer unha exposición anual de 4 mozos e 4 mozas licenciados/as pola Facultade de Belas Artes de Pontevedra que teñen a oportunidade de amosar os seus proxectos artísticos en novos espazos expositivos peninsulares.

A mostra aberta até o 27 de febreiro na Sala X. Sala de Exposicións do Cam-

pus de Pontevedra e que se inaugura en Centro Cultural La Mercè de Girona o 12 de febreiro, conta con obras de Ignacio García Gómez del Valle, Jorge Migoya, Pablo Sande Tayo, María Blanco, Nuria Ruibal, Tamara Feijoo, Víctor Hugo e Sonia Tourón.

O proxecto está comisariado por Xosé M. Buxán Bran, profesor de BBAA. en Pontevedra e crítico de arte deste semanario.

Foto: Gómez del Valle, Confrontes, 2007.

ble da primeira ollada moderna na historia da imaxe arxentina. Até o 15 de marzo, no Museo de Pontevedra.

EXPO. *Oito_artistas.gal.* A mostra poderá visitarse dende o 20 de xaneiro a 22 de Marzo. Temáticas, técnicas e formatos diversos (vídeo, debuxo, escultura, fotografía, gravado...) conforman os traballos de varios/as de recién titulados en Belas Artes. Na Sala X (Facultade de Belas Artes).

EXPO. *Espazo Colección Caixa Nova.* A Colección de Arte Caixa Nova mostra en Pontevedra unha selección dos seus fondos da arte galega, dende o século XIX ata a actualidade. Até o 12 de abril, no Centro Social Caixa Nova.

EXPO. *Luisa Lambri.* A obra e espazos arquitectónicos de Álvaro Siza centra a obra da fotógrafa italiana Luisa Lambri. Até o 7 de marzo, na Fundación RAC, Padre Sarmiento, 41.

MÚSICA. *Coro de Maiores de Caixagalicia.* O Coro do Centro de Maiores de Caixa Galicia en Pontevedra actúa este venres 13, ás 21:00, aberto a socios e non socios, no local da A.V. San Roque.

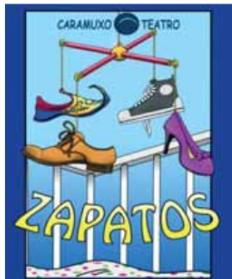
MÚSICA. *Aphonic.* Éste grupo rock de Vigo presenta o seu primeiro traballo discográfico, *Why It Sometimes Feels Good*. O venres 13, ás 23:00, na Sala Karma.

MÚSICA. *Nubla.* A artista barcelonesa presenta en varios concertos o seu disco *Una maleta y un perro* (2008). Pop suave, intimista e con resonancias jazzísticas, mesturas co hip-hop e a electrónica de salón. Entradas a 8 euros. O sábado 14, ás 23:00, na Sala Karma.

MÚSICA. *Todos os animais o caixón.* Mamá Cabra é un grupo de música infantil formado por sete músicos. O seu repertorio, ademais de temas propios, baséase a miúdo en poemas de autores coñecidos/as, adaptados ao folclore galego. O sábado 14, ás 12:00, no Pazo da Cultura.

TEATRO. *Unha de amor.* No marco do X Salón do Libro, a compañía viguesa Artello Teatro presenta esta fábula interpretada con sombras. O xoves 5, ás 18:30, no Pazo da Cultura. O venres 6, na mesma hora e lugar, *Zapatos*, de Caramuxo Teatro, narra todas esas historias que levan dentro os zapatos que xa non teñen dono.

TEATRO. *Concerto Desconcerto.* Unha peza onde os/as bailarins/as do grupo Entremans executarán a música a partir do movemento, recreando o espazo sonoro de cada escena. Este xoves 12, ás 20:30, e o venres 13, ás 11:30, no Auditorio M. Pazo da Cultura.



ZAPATOS, do grupo Caramuxo Teatro, é unha obra teatral dirixida específicamente para bebés, e que poderá verse esta semana nas Pontes.

AS PONTES

—TEATRO. **Zapatos**. Obra de **Caramuxo Teatro**, que conta esas historias que levan dentro os zapatos que xa non teñen dono. A montaxe é o novo espectáculo de teatro para bebés despois da boa acollida con *Glub, glub*.

O PORRÍÑO

—MÚSICA. **Tito Alcedo e Nono García**. Dous grandes músicos gaditanos que recollen as influencias da música brasileira e o blues pola parte de Nono e a música xitana de Django Reinhard a cargo de Tito. Este venres 13 as 23:00, entradas de 3 a 1'5 euros, no *Cafe Bar Liceum*.

REDONDELA

—TEATRO. **E tí, quen vese nendo?**. Obra dirixida e escrita por Candido Pazó, co grupo **Talía Teatro**. Este sábado 14 ás 20:30, no *Multiúso da Xunqueira*.

RIBADEO

—TEATRO. **A orixe dos ghazafellos**. Teatro para os máis novos/as, co grupo **Ghazafellos**. Este domingo 15, ás 17:30, no *Auditorio Municipal Hernán Naval*.

ARUA

—MÚSICA. **Misquios**. Un grupo de música de Ferrolterra que naceu en 2004 como prolongación doutra banda chamada a *NevDiva*. O sábado 14, ás 23:00, no *Catro Camiños*.

SAN SADURNIÑO

—TEATRO. **As desventuras de**



Talla de Pepe Amigo, exposta en Santiago.

macho, até o 28 de abril, na *Fundación Granell*.

Auga e cristal: reflexo da realidade, lenzos de Vanesa Amutio Bragado, até o 20 de febreiro, na galería *Auriol Arte*.

La sage femme, obra plástica da francesa Louise Bourgeois, até o 4 de marzo, na *Casa da Parra*.

—EXPO. **Retratos de auga**. Unha mostra de imaxes do fotógrafo compostelán **Fuco Reyes**, relacionadas co líquido elemento. Até o 3 de marzo, no *Museo do Pobo Galego*.

—EXPO. **A sombra da historia / Os proxectos que veñen**. Terceira e última mostra que o CGAC produce no marco de trabalho de **Proyecto-Edución**, organizado co MARCO de Vigo e a Fundación Luis Seoane. Até o 1 de marzo, no CGAC. Tamén permanece aberta a exposición de deseñadores, **En torno da Baskerville**, até o 1 de marzo.

—EXPO. **Portas de Iuz**. Unha a chega á arte e á cultura en Galicia nos 70. A década dos 70 constituíu en toda Europa un momento convulso culturalmente, con novas formas de cultura popular. Na mostra contémplose a súa peggada en Galiza en todas as facetas culturais. Até o 3 de maio, no CGAC.

—EXPO. **Antón Mozo**. Antolóxica da obra do pintor e escultor de Vímanzo, desaparecido hai un ano en plenitude da súa carreira. Até o 31 de marzo, no *Auditorio de Galicia*.

—EXPO. **Pel de mazá**. Tallas en pedra de granito de **Pepe Amigo**, expostas até o 25 de febreiro no pub *Paraiso Perdido*.

SANTIAGO

—EXPO. **Superficies Mínimas**. A exposición, que estará vixente até o 5 marzo, conformase coa obra de artistas como os galegos **Rubén Ramos Balsa**, **Damián Ucieda**, **Carlos Maciá** e **Montse Rego**, os portugueses **José Lourenço** e **Isaque Pinheiro** e os brasileiros **José Spaniol** e **Rosana Ricalde**. Na Galería *Goran Govorčin*.

—EXPO. **Exposicións de pintura**. Reseña de varias exposicións abertas na cidade: *Insomnio*, obras de Renata Otero, na Galería de arte Espacio48.

—EXPO. **Doñana: o refuxio dos mitos**, exposición do artista cubano Jorge Ca-



O Espazo Colección CaixaNova, situado habitualmente en Vigo, expone agora na sede da entidade financeira en Pontevedra co obxectivo de dar a coñecer a historia da arte galego desde o século XIX até a actualidade. A exposición presenta importantes obras de Villamil, Sotomayor, Llorens, Lligris, Eugenio Granell, Carlos Alcolea ou Rafael Úbeda, entre outras moitas propostas.



BOLSAS 09/10

FUNDACIÓN CAIXA GALICIA

Desenvolve o teu talento e continúa a formarte nas universidades máis prestixiosas do mundo. Hoxe con Caixa Galicia é posible. Ti o fas posible.



www.fundacioncaixagalicia.org



As Vingadoras, un espectáculo que mestura o teatral co circense, parodiando a serie homónima, ou case, da televisión dos anos 60. En Santiago, dentro do ciclo *Circo en Escena*.

→**MÚSICA. Concerto da RFG.** Conerto da Real Filharmonía no que interpretará obras de Prokofiev, Arriaga e Wilms, baixo a batuta do director finés Tuomas Ollila-Hannikainen e co violinista Daniel Hope como solista convitado. O xoves 12 ás 21:00, no Auditorio de Galicia.

→**MÚSICA. The Wallers.** O mítico grupo formado en 1963 por Bob Marley, Bunny Livingston e Peter Tosh estableceu o reggae xamaiquino como xénero internacionalmente popular. O núcleo da formación orixinal permanece prácticamente intacto e agora comezan unha xira mundial para conmemorar o 30 aniversario da publicación do seu álbum *Exodus*. O sábado 14, ás 19:00, entradas a 15-18 euros, no Multusos do Sar.

→**MÚSICA. The Muffs.** O trío californiano formado por Kim Shattuck, Ronnie Barnett e Roy McDonald visita España despois de trece anos. Punk-rock estadounidense, con sintonías pegadizas

propias do pop. O sábado 14, ás 21:30, entradas a 20-18 euros, na Sala NASA. E nesta mesma sala, o mércores 18 estará Bart Dave n'pop o'rt, un cantautor pop da costa oeste norteamericana que iniciou a súa carreira solitaria no 2002. Ás 23:00, entradas a 12, 10 ou 5 euros.

→**MÚSICA. Festival Galiza No se Vende.** Despois da mani do próximo domingo día 15, *Galiza Non se Vende* abre na Sala NASA o primeiro concerto da súa caravana itinerante e reivindicativa por unha política medioambiental más esixente e comprometida. A partir das 17:30 actuarán The Homen, Quempallou, Dakidarría e Os da Ría.

→**MÚSICA. Héctor Lorenzo.** Conerto do cantante compostelán, especializado na bossa-nova e en canções intimistas propias. O martes 17, ás 22:00, na Casa das Crechas.

→**MÚSICA. Michael González Band.** O jazzista latino procedente de Boston estará este mércores 18, ás 22:45, na Boniquita de Belém.

→**TEATRO. Testosterona.** Estrea



do Grupo Chévere cunha obra sobre a intercambiabilidade de xénero, na súa volta ás tablas despois de varios anos doutros proxectos. Estará en escena desde o xoves 12, até o 7 de marzo, en funcións ás 21:30, na Sala NASA:

→**TEATRO. Iliria.** Obra da Compañía do Elefante elegante, a partir da Noite de reisde W. Shakespeare. Na illa de Iliria o Duque Orsino more de amores por Olivia, pero a pesar das románticas cancións portuguesas que lle adica, o seu amor non é correspondido. O sábado 14, ás 18:00, na Sala Santart.

→**TEATRO. Circ o en Escena.** Dentro deste ciclo, o sábado 14, ás 20:30 e domingo 15 ás 19:00, estrea do espectáculo de clown *As vingadoras*, pola compañía Maquinaria Perada, dirixida por John Wright, e con Marian Bañobre e Isabel Risco. No Salón Teatro.

SARRIA

→**MÚSICA. Emilio Rúa + Joe Barna.** Actuación dentro da programación Vai de Camiño-Xacobeo, será este sábado 14, ás 20:00, na Casa da Cultura.

SILLEDA

→**EXPO. Nazón de Breogán.** A exposición promovida por Vicepre-

sidencia ven percorrendo os concellos desde hai dous anos, comemorando os 70 anos do plebiscito estatutario galego. Estará en Silleda até o 30 deste mes, na Casa de Cultura.

VIGO

→**CINE. I Festival de Curtametraxes de Bueu 2008.** Proxección das curtametraxes que participaron na primeira edición do Festival Internacional de Curtametraxes de Bueu do 2008. O xoves 12, ás 18:30, no Punto Xove da Concellería de Xuventude.

→**EXPO. Parellas.** A mostra inclúe pezas de autores como Leiro, Carlos Rial, Mónica Alonso, Susana Solano, José Manuel Broto ou Carmen Calvo, entre outros destacados artistas, da man dunhas pezas espectaculares en si mesmas, auténticas referencias na traxectoria dos seus autores. Até o 22 de febreiro, na Sala de Exposicións do Centro Cultural CaixaNova.

→**EXPO. Eduardo Blanco Amor.** A ollada do desexo.

CONVOCATORIAS

VII Certame de Teatro Infantil e Xuvenil Atenea 2009
Poderán participar e optar todos os grupos teatrais, non profesionais, vincellados a Colexios Públicos e Privados, a Sociedades Culturais ou Veciñais, que se correspondan coas categorías que se establecen nestas Bases.

Establecen catro categorías para a participación neste Certame:

A-Grupos de Teatro Infantil; B-Grupos de Teatro Primaria; C-Grupos de Teatro Xuvenil e D-Educación Especial.

A idade límite para participar como actor ou actriz será de 20 anos, salvo nos casos excepcionais que serán valorados polo xurado.

1- Cada grupo participante só poderá presentar unha obra.

2- Duración da representación de cada obra estará entre 20 e 75 minutos.

3- Haberá unha distinción especial para aqueles grupos que presenten unha obra inédita.

Todos os grupos que queiran participar deberán enviar as súas solicitudes ao Ateneo Ferrolán; enderezo: Rúa Magdalena, 202-204, Apdo.: 303. CP 15402- Ferrol. E-mail: secretaria@ateneoferrolan.org

Nas solicitudes farán constar os seguintes datos: nome do colexio ou entidade e persoa responsable cos datos correspondentes ao grupo presentado (nome do grupo, nome da obra, número de actores e idades, duración da obra e espazo necesario).

O prazo de presentación para a participación no Certame remata o 20 de marzo de 2009.

Co gallo de facilitar a asistencia e traballo do Xurado, xunto coa solicitude deberá achegarse



unha copia do texto da obra e tamén, unha gravación da obra en formato DVD.

A representación das obras, na súa primeira fase, terá lugar nos meses de marzo, abril e maio do 2009, dentro dun programa que estará en función do número de participantes. O Xurado fará unha selección de 2 grupos nas categorías A, B e C, así como na categoría D haberá un só grupo seleccionado. O Xurado valorará en cada representación os seguintes aparatados:

1-Mellor posta en escena; 2-Mellor representación.

O Xurado sera nomeado, de mutuo acordo, entre o Ateneo Ferrolán e Caixa Nova.

Dos grupos finalistas, como parte do Premio, poderán ser seleccionados para unha repre-

sentación o dia da entrega de Premios nun lugar a determinar pola Organización.

Tamen recibirán unha cantidade en metalílico, igual para todos polo importe de **douscientos cincuenta euros** (250.) que deberán ser destinados a adquisición de materiais para a formación e promoción das artes escénicas.

A asistencia a entrega de premios é obligatoria por parte dos representantes dos grupos adas.

II Premio de investigación Luis Cuadrado (Sanxenxo)

Convócase este premio para os traballos de estudio e investigación, desde calquera perspectiva (histórica, xurídica, administrativa, política, socio-cultural, literaria...) sobre o ámbito local de Sanxenxo, fomentando así o coñecemento do pasado, presente e futuro locais.

Poden participar persoas individuais ou equipos de persoas.

O premio está dotado con **1.500 euros**, así como a posible publicación do traballo.

Os traballos poderán estar escritos en lingua galega ou castelán, e deberán ser inéditos e sen premios anteriores. Terán una extensión mínima de 50 paxs., e deberán presentarse de 4 a 6 copias e exemplar en soporte de Word.

Nos traballos non figurarán datos persoais, tan só o título e un sobre pechado cos datos autorais e o nome do título no sobre.

O prazo de presentación rematará o dia **30 de xuño de 2009**.

Os traballos dirixiránse á **Librería Nós (Sanxenxo)**, que expedirá o xustificante da entrega.

O xurado estará nomeado pola devandita Librería, organizadora do Premio. O seu fallo darase a coñecer no mes de agosto. Os autores

ceden os dereitos sobre a obra premiada á Librería Nós.

Corenta e catro aniversario dos quintos do 65 de Vigo

Estimado compaño/a da quinta do 65:

Temos a honra de organizar o 44 aniversario dos quintos do 65, na fermosa Cidade de Vigo onde se nos foi encomeñado ditar evento o ano pasado durante o almorzo celebrado en Cambados (Casa Rosita) co motivo do 43 aniversario.

Dita celebración farase o **14 de Marzo**, tendo o seu punto de xuntanza na Igrexa Parroquial de San Miguel de Bouzas ás **13:15 horas** (situada a final da Avenida de Orilla Mar, pasados os estaleiros da construcción naval) para escoltar a misa solemne dos compañeiro/fiéis finados.

Unha vez acabada a misa farase unha tirada de foguetes anuncianto a nosa xuntanza para a continuación facer a foto como sempre, todos xuntos, e de seguido desplazáremos ao lugar onde degustaremos un xantar amenizado por un conxunto musical, que terá no seu centro Ferial de Coto Grande, situado preto do Aeroporto de Peinador.

As tarxetas para xustificar a túa participación serán retiradas nos lugares de costume, e o seu custo por persoa é de **65 euros**.

Se che interesa participar, pedimosche encarecidamente que retires a tarxeta, ou nos informes da túa participación **antes do dia 9 de Marzo**, agradeceríamos cho de antemán.

Para poder entrar ao comedor fai falla a tarxeta de invitación, non te esquezas.

Nota: Para calquera aclaración chamar: Amandor Barros (60790811) e Antonio Bouza (68597240).



A **Arousa Party-09** vaise celebrar en Vilanova, dende o 13 ao domingo 15. Os participantes deberán levar o equipo e cableado. A entrada é gratuita, coa inscripción previa na web: <http://www.arousa-party.com>

Obra gráfica 1933-1973. A exposición pretende, a través dun discurso estético contextualizado polos referentes históricos contemporáneos ao autor, dar a coñecer a ollada particular do escritor, a súa personalidade, querenzas e actitudes. Até o 15 de marzo, no *Verbum, Casa das Palabras*.

→**EXPO. Obras mestras da Escola d'A Haia con fondos do Museo Rijksmuseum.** Colección do prestixioso museo holandés, con obras de autores desta escola realista e ruralista. Até o 12 de abril, no *Centro Social CaixaNova*.

→**EXPO. Lugrís. Vixae a mundo de Ulysses Fynagle.** Haverá visitas guiadas pola exposición, e tamén pola cidade de Vigo (desde o 9 de xaneiro) a cargo dunha monitora especializada, polos lugares chave do pintor na cidade. Até o 22 de febreiro, no *Museo Municipal Quiñones de León*.

→**EXPO. Scriptorium Verbum-diente.** Mostra do laborioso proceso de creación dun códice, e aim-

portancia que tivo Galicia neste campo. Até xuño do 2009, no *Verbum, Casa das Palabras*.

→**MÚSICA. Transilvanians.** A mestura da música reggae coa estética do cine de terror de serie B. A banda Transilvanians presenta en concerto o seu primeiro *Horror Reggae in the Air*. Este xoves 12, ás 22:30, entradas a 43 euros, en *La Fábrica de Chocolate*.

→**MÚSICA. Bruno T. Ford.** Concierto deste guitarrista alemán afincado en Galiza. O venres 13, ás 23:00, na *Sala Contrabando*. E o sábado 14, ás 23:00, *Swingpol*, temas orixinais en inglés e en galego e revisión novidosa de standards, neste grupo de Santiago.

→**MÚSICA. Aið.** A rapeira víguesa presenta en concerto o seu primeiro disco *Jugando* que sae á venda esta mesma semana. Este venres 13, ás 23:59, entradas a 6 euros, en *Lalguana Club*.

→**MÚSICA. Nubla.** A artista barcelonesa presenta en varios concertos o seu disco *Una maleta y un pe-*



O cantante norteamericano Josh Rouse.

rro(2008) Pop suave, intimista e con resonancias jazzísticas, mesturas co hip-hop e a electrónica de salón. Entradas a 8 euros. O venres 13, ás 23:00, en *La Fábrica de Chocolate*.

→**MÚSICA. Ectoplasmia.** Cun álbum no mercado chamado *Amor por Paranormal*, practican un pop en castelán de raíces británicas. Estarán o venres 13, ás 22:00, en *La Casa de Arriba*.

→**MÚSICA. L'Avalanche.** Os franco-espáñoles, presentanse como trío, fortemente enraizados na actual corrente de revisionismo da chanson francesa. O sábado 14, ás 22:00, entradas a 5 euros, en *La Fábrica de Chocolate*.

→**MÚSICA. María de Me deiros.** A actriz portuguesa debuta na música co seu primeiro traballo discográfico *A little more blue*, no que se mergulla na bossa nova e na samba de Veloso, en formato trío con piano e percusión. O sábado 14, ás 20:00, entradas entre 17 e 9 euros, no *Teatro-Sala de Concertos de CaixaNova*.

→**MÚSICA. Josh Rouse.** O ciclo *Vanguardas Sonoras 09* tráenos a Josh Rouse en concerto, coa actuación deste mozo estadounidense, autor de cancións dun pop envolvente e pousado. O martes 17, ás 20:30, no *Teatro Salesianos*.

→**TEATRO. Dame vele no.** Un avó e unha avoa moi especiais, preocupados pola súa descendencia, tentan comunicarse con ela dende o

Anuncios de balde.

Poden facelos chegar a:
Apartado 1.371, 36200-Vigo
Tel: 986 222 405
Fax: 986 223 101
E-mail: guieiro@anosaterra.com.
Poden adxuntar unha foto.
Pregáse avisar da desactualización dos anuncios.

ANUNCIOS DE BALDE

CASAS

■ **Alugo piso** 3 hab. 2 baños, exterior. Amoblado. Molbo estado. Santiago de Compostela. Tfno: 679.236.477

■ **Traspásase Café** no centro de Gondomar en pleno funcionamento. Tel: 635.626.113, (mañáns).

■ **En Ribadeo, véndense apartamento** 2 cuartos, garaxe e rocho. 54 m². Con calefacción eléctrica, móbles de madeira maciza e roupellos encaxados. Situado na zona do Parque de San Francisco. Estado impecable. Prezo 97.500 euros. Teléfono: 672.434.757.

■ **Alúgase casa** no Porto do Cabo (Cedeira) todo o ano non sendo nos meses de xullo e agosto. Tel. 676 727.518.

■ **Casa para aluguer** de fin de semana ou vacacionas, situada á beira do río Miño en Seixas (Caminha). Tel. 690.645.063

■ **Ecoturismo na Serra do Suído.** Web: www.fotorural.com/portomartino. Tel. 667.755.745

■ **MÚSICA**

■ **Véndese trompeta "Júpiter 51 b 410"** lacada. Por 240€. Teléfono: 656.26.23.85

■ **Vendo guitarra** do trinque, feita por un artesán, sin estrear. A bó prezo. Teléfono: 986.23.02.42

■ **Compro calquera** material relacionado con "Fuxan os Vientos". Tel: 981.35.09.52. A partir de 21.00 horas (Uxío).

quila. Fins de semana de venres a domingo por 110 euros para todos. Tel: 667.293.752.

■ **Guitarra che ter un albergue turístico** na derredura etapa do Camiño de Santiago?. Conxunto histórico en pedra 600 metros. Finca 2.000 metros. Semirrestaurado. Información en Tel.: 609.641.720. Ismael Pardo.

■ **Alúgase casa** no Porto do Cabo (Cedeira) todo o ano, agás meses de xullo e agosto. Tel. 676.727.518.

■ **Casa para aluguer** de fin de semana ou vacacionas, situada á beira do río Miño en Seixas (Caminha). Tel. 690.645.063

■ **Para pasear cans,** ofrécese persoal na zona de Santiago de Compostela. Razón: Xabier. Teléfono: 664.754.764. De 18 horas a 20 horas. CE: gallaecia2008@hotmail.com. Agás os sábados.

■ **Clases de Xadrez.** O Club Xadrez Algalia imparte clases de xadrez de niveis iniciación e avanzado nos Centros Socio culturais Cidade Vella e Aurelio Aguirre en Santiago de Compostela. Máis información nos teléfonos: 664.387.133 / 981.93.82.63

■ **Fanxe plantacións,** podas, limpeza de fincas e montes, desbroces

manual e mecánico, calquer traballo agrícola. Tfno: 686.75.31.05 (Carlos).

■ **Ten vostede unha empresa** que quere dar a coñecer ao mundo entero? Especialista en deseño ofrecese para confeccionar páxinas web a bó prezo. Tel: 695.921.704.

■ **Ofrécese electricista,** fontaneiro. Responsable e con rapidez. Tel.: 608.527.989

■ **Busco rapaza** entre 30/40 anos que viva en Galiza e fale gallego para relación de parella. Honestidade e sinceridade. pedrolopez_35@yahoo.es

■ **Vendo cueiros lavables** de segunda mao a bó prezo. Aforam lixo e dinheiro. Tel: 656.321.305

■ **Licenciado en Xeografía e Historia** imparte clases particulares a domicilio en Santiago e cercanías. Todas as materias de letras. Tel: 687.581.137

■ **Vendo moble cama** de 90, con armarios, estantes e mesa extraíble debaixo. Tel: 986.417.582 / 669.903.948

■ **Fanxe traballos** sobre apelidos dos galegos/as censados en Galicia dende o 2001 de todos os concellos. Xabier: 664.754.764 (18 a 20:00) Mail: gallaecia2008@hotmail.com

■ **Busco relación** cunha muller que lle goste falar gallego, de 38/43 anos. Preferiblemente da comarca de Ourense. Chamal ao 650.930.216.

■ **Facemos traballos** en pedra: escultura, artesanía, construcción, reformas, restauración. Teléfono: 698.163.989

■ **A Federación de Asociaciones de Personas Xordas de Galicia (FAXPG)** ofrece cursos de lingua de signos. www.faxpg.es/cursos.lse@faxpg.es. Tel: 687.050.926 / 687.051.258.

■ **Ofrécese rapaza** para cuidar ancianos e nenos. Con experiencia e título. Polas mañás e fins de semana. En Santiago e comarca. Tel: 617.407.697.

■ **Véndense móbeis e maquinaria de café** en bo estado (só tres anos de uso). Tel: 986.438.339

■ **Véndese Citroën CX, diesel.** Ano 1993. 500€, negociábeis. Tel: 658.781.450 / 667.202.371

■ **Poña aquí GRATIS o seu anuncio, facendoo chegar a:**

Apartado 1.371, 36200-Vigo
Tel: 986 222 405
Fax: 986 223 101
E-mail: guieiro@anosaterra.com

Xosé Vallnás



Kate Winslet en 'Olektor.'

MELINDA SUE GORDON



Danny Boyle, Freida Pinto e Dev Patel, de 'Slumdog millionaire'. MARIO ANZUONI/REUTERS

ENCARTEL.**Olektor**

Dirixe: Stephen Daldry.
Intérpretes: Kate Winslet,
Ralph Fiennes.
Drama. EEUU, 2008

Ao final a Winslet non opta aos Oscar polo seu reencontro con Leonardo DiCaprio en *Revolutionary Road*, senón por estoutro filme rodado ás ordes do director de *Billy Elliot* e *As horas*. Un proxecto ao que Daldry chegaba de rebote, logo da prematura morte de Anthony Minghella, o cineasta que inicialmente dirixiu a versión cinematográfica da novela homónima do alemán Bernhard Schlink. Non sabemos o que tería sido este relato de feridas emocionais, ambientado nas purgas contra os colaboradores nazis na Alemaña de posguerra, en mans do director d'*O paciente inglés* ou *Breaking & Entering*. En mans de Daldry a historia lese entre liñas cun equilibrado ton intimista.

Intre de *Venres 13*.

JOHN P. JOHNSON

Slumdog millionaire

Dirixe: Danny Boyle.
Intérpretes: Dev Patel,
Freida Pinto.
Drama. Gran Bretaña, 2008

O director de *Trainspotting* regresa fondo de armario en Bollywood. Por aí anda a nova proposta do inglés Boyle, logo do fracaso metafísico da kubrickiana *Sunshine*. Asúa nova fita, coainestimábel colaboración da realizadora india Loveleen Tandan, conta a historia dun rapaz de Mumbai ao que se lle complica a existencia despois de ganhar o "Queres ser millonario?" indio. Unha das grandes favoritas para a noite dos Oscar, ainda que quedase sen candidaturas no apartado interpretativo.

Venres 13

Dirixe: Marcus Nispel.
Intérpretes: Derek Mears,
Jared Padalecki.
Terror. EEUU, 2009

Logo de atoparle novo pulo comercial aos halloweense ás ma-

tanzas texanas, tócalle a vez á saga do asasino sobrenatural de *Crystal Lake*. O director do remake d'*A matanza de Texas*, o alemán Nispel, encárgase de remozar *Venres 13* para as novas xeracións, 30 anos despois de que se iniciase a saga máis longeva do xénero—sáen me unhas dez entregas ou así. Produce a compañía dotámén cineasta—é un dícir—Michael Bay, director de *Armageddon*, *Pearl Harbour* ou *Transformers*, compañía, por certo, que anda xa metida na posta ao dia de *Pesadelo en Elm Street*. Sangue e vísceras, que din os clásicos, cun acabado plástico de última xeración na liña das mostras modernas do xénero. Non fa falta mentir a calculada elección da data de estrea.

A historia completa dos meus fracasos sexuais

Dirixe: Chris Wait.
Documental. Gran Bretaña, 2008

Agora que Woody Allen abandounou a primeira persoa de singular, hai que buscarlle herdeiros até debaixo das pedras. Hai anos que Nani Moretti e Edward Burns renunciaron xa a ese rol, así que agora encontrámoslos no subsoto das producións inde-

pendentes. Algo do vello Allen, que se deleitaba narrando nos con énfase psicanalítica as súas desventuras erótico-emotivas, hai neste curioso diario amoroso en clave documental no que realidade e a comedia romántica bizarra danse a man para amosarnos as coitas amorosas do seu director, un Wait que, dendeixa, opta a arrebatarlle, en clave intimista, o título de cineasta narcisista por excelencia ao noso ben querido Michael Moore. *Amateurismo* ben entendido.

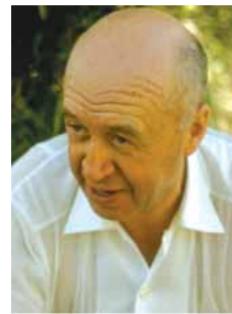
A teta asustada

Dirixe: Claudia Llosa.
Intérpretes: Magaly Solier,
Susi Sánchez.
Drama. Perú, 2008

Arealizadora peruana Llosa estreia novo filme, con producción española, logo da boa acollida festivaleira da súa primeira fita, *Madeinusa*. De novo recorre a certo realismo máxico e ao imaxinario popular andino para narrar unha historia de reconciliación e axuste de contas co pasado turbulento do país a través dunha estraña, e ficticia, enfermidade que afecta as mulleres violadas durante os anos da violencia política extrema na serra

Magaly Solier, protagonista de *A teta asustada*.

andina. Un mal que se transmite de nais a filas a través do leite materno, pasando dunha xeración a outra o medo. Para os curiosos que xea repararon na combinación Perú-Llosa, Claudia é sobriña de Luis Llosa, o realizador peruviano afincado en Hollywood: *O especialista*, *Anaconda* e outras atrocidades; e si, os dous están relacionados con Vargas Llosa. Luis é o autor de *Conversas na catedral* son curmáns. De feito, Luis deixou de lado as explosións, hai un par de anos, para dirixir a adaptación cinematográfica d'*A festa do chivo*, de Mario, protagonizada por Isabella Rossellini.

DVD. VENDA.

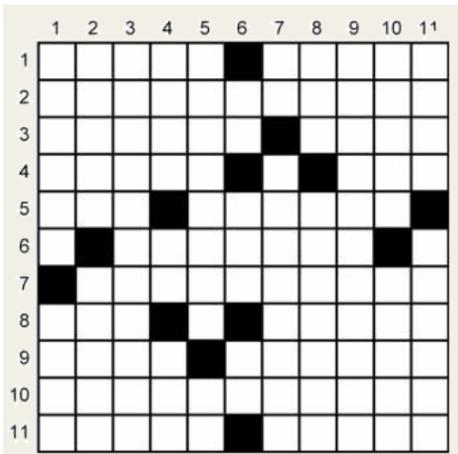
Otto Preminger, director de 'Tempestade sobre Washington'.

Tempestade sobre Washington

Dirixe: Otto Preminger.
Intérpretes: Henry Fonda,
Charles Laughton.
Ficción política. EEUU, 1962

Con Barack Obama acabado de instalar na Casa Branca, non vén mal revisar unha das mellores análises cinematográficas sobre as altas esferas da vida política norteamericana. Preminger viña de dirixir *Anatomía dun asasinato*, e non tardaría moito en meterse en faena c'*O Rapto de Bunny Lake*, cando dirixiu esta intensa intriga de ficción política sobre a batalla aberta, logo de que o novo presidente reformista dos EEUU—xa saben, estamos en plena era Kennedy—designe como secretario de Estado a un controvertido intelectual con tendencias sospeitosamente esquerdistas. Unha das grandes mostras do liberalismo político do Hollywood clásico, os dos Kramer, Brooks e compañía. Sensacional Laughton, no que foi o seu último filme, como demagogo líder da oposición ultra no Senado ao novo ministro. ●

CRUCIGRAMA



Horizontais:

1- Nome feminino de orixe latino, equivalente a "Casiana". Atopar, dar co que se buscaba. 2- Terro ou recinto destinado a estacionar os vehículos. 3- Fitas, películas de cine. Árbore (Eperua decandra), de gran tamaño e aparecida madeira, que medra nas Filipinas. 4- Dar con algo. Pazo galego de famosos xardíns. 5- Naquel lugar. Zamarra, antiga peza de vestir masculina de mangas e faldóns longos. 6- Recinto militar. 7- Bandeira pequena, usada para sinals ou indicacións. "..., punta,..." , cantaron Os Resentidos. 8- Ao revés, entregar. A pesar de, así e todo. 9- Cor do mar. Situado encima de algo, empoleirado. 10- Individuo ou organización armado coma nun exército, sen selo legalmente. 11- Frequentemente, sinónimo de islámico. Persigue e importuna con insistencia.

Verticais:

1- Túnica longa, de orixe oriental, aberta por diante e con amplas mangas, que vai desde o pescoco ata a metade da perna. O que se fai coas bestas en Sabucedo e outros curros. 2- Líquido oleoso e medicinal que se obtén das sementes de perexil. Mercado público nos países de Oriente Próximo. 3- O efecto de lixarse ou mollarse cun líquido, en pequenas cantidades. 4- Co alcume de "A doce", traía toliño a Jack Lemmon no filme homónimo. Unidade. Sindicato vasco. 5- Locución co sentido de "respecto a" (dúas verbas). Forma átona do pronome de primeira persoa. 6- Camión. Asamblea das Rexións Europeas. Afirmación. 7- Ao revés, concede. Determina, marca unha norma ou lei. 8- Comité Olímpico Internacional. Mestura de deporte e danza que en España popularizara Eva Nasarre. 9- Composto químico, o sal do ácido hipocloroso. 10- Resultado e acción de labrar superficialmente un terreo, especialmente de centeo ou millo, para poder quitar as malas herbas. Felices e contentas. 11- Pomba silvestre, nunha das súas variantes vocálicas. Díse así da ave que canta.

SOLUCIONES

o a o	
Anceladesas, 11-Flor de Canaria	
Ad-Estuplilla, 8-COI/Aerobic, 9-Hipodromo, 10-	
Imamutubas, 5-Aerea, 6-Me-6-APAE, 7-15-1-	
1-Cetina, 2-Aspe, 2-Apoli, 3-Solicitudes, 4-1-	
2-Atletas, 3-Abecedario, 4-Patin, 5-Azul Subido, 6-	
7-Tape, 8-COCA, 9-LC-Cesped, 10-Numeros, 11-Cba-	
12-Abecedario, 13-	
14-Casa, 15-Arte, 16-Zapatos, 17-Filmes, 18-1-	
19-Abecedario, 20-	
21-11-Abecedario,	
22-Verde, 23-Verde, 24-Verde, 25-Verde	

d i f i c i l	
3 4 8 9 6 5 2 1 7	
5 6 1 4 7 2 3 8 9	
7 9 2 8 3 1 6 4 5	
1 7 4 3 8 9 5 6 2	
6 3 9 5 2 4 1 7 8	
2 8 5 7 1 6 4 9 3	
4 1 7 6 5 3 9 2 4	
8 5 6 2 4 7 8 3 1	
4 2 3 1 9 8 7 5 6	

XADREZ

Corus 2009

Do 17 de xaneiro ao 1 de febreiro celebrouse na cidade holandesa de Wijk Aan Zee a 71 edición do torneo Corus, que é un dos máis prestixiosos do mundo. A última ronda do grupo "A" chegouse cun emocionante séxtuplo empate entre Magnus Carlsen, Timur Radjabov, Levon Aronian, Sergei Karjakin, Lenier Dominguez e Sergei Movsesian. Os empates de Radjabov, Aronian e Movsesian fixeron que as partidas do sueco M. Carlsen contra o chino Wang Yue, e a do cubano L. Dominguez contra o ucraniano S. Karjakin cobrasen unha gran expectación. Carlsen perdeu un xogo no que tina vantaxe e Lenier forzou ata o máximo un valente ataque que non puído coa tenaz defensa de Karjakin, que se alzou coa vitoria final do torneo. No grupo "B" o vencedor foi o italiano Fabiano Caruana, e o menorquín Paco Vallejo acadou o sexto posto.

■ Domínguez Perez, Lenier 2717

■ Karjakin, Sergey 2706

Corus A Wijk aan Zee NED (13) 01.02.2009, C90: Apertura siciliana. Variante Najdorf.

Unha boa parte destes xogadores estarán en España, no fortísimo torneo cidade de Linares, do 18 de febreiro ao 8 de marzo. 1.e4 c5 2.Cf3 d6 3.d4 cxd4 4.Cxd4 Cf6 5.Cc3 a6 6.Ae3 Cg4 7.Ac1 Cf6 8.Ae3 Cg4 9.Ag5 h6 10.Ah4 g5 11.Ag3 Ag7 12.h3 Cf6 13.De2 Cc6

14.Cx6 bxc6 15.e5 dxe5 16.Axe5 0-0

17.g4 a5 18.h4! Lenier sacrifica un peón para abrir liñas contra o enroque rival

18...Axg4 19.f3 Af5 20.hxg5 hxg5

21.De3 a4 22.Dxg5 Ag6 23.Ad3 a3!

[...Axd3? 24.0-0-0+ -] 24.b4 [24.0-0-0]

24...Db6 os movementos defensivos

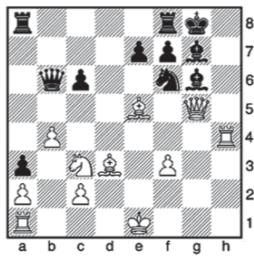
son únicos 25.Th4 [25.Re2??] Diagrama

25...Ch7!= 26.Txh7 Rxh7 27.0-0-0-

Dxb4 28.Th1+ Rg8 29.Axg7? [29.Axg6

fxg6 30.Dxg6 Tf6 31.Qh7+ Rf8 32.Ce4

Td8 33.f4 Ah6 34.Dh8+ Rf7 35.Cg5+



Axg5 36.Dh5+ Tg6 37.fxg5 Dd2+ 38.Rb1 Dxg5! 29...Rxg7 30.Dh6+ Rf6 31.Ce4+ Re6 e o rei negro fux 32.Td1 Db2+ 33.Rd2 Rd7 34.Df4 Tfd8 35.Re2 Re8 36.Th1 Ta5 37.Dc7 Tad5 38.Re3 Rf8 [38...Txd3+!] 39.c3 [39.Dxg6] 39...Txd3+ 40.Rf4 f6 41.Th8+ Rf0 0-1.

SUDOKU

	1	9			difícil
9	5	6		7	
	1			2	
2	5	7			
			4		8
	4	3		5	6
2			1		
	4		3	9	
8		5		7	

1	6	3	9		doado
	3	4	7	6	1
4	5				
	2	8		1	4
6	8		2	7	9
	5	1		4	7
9	7		2	3	8
	5	7	1		6
5					4

Encher os cadrinhos cos números do 1 ao 9, sen repetir ningún cadro, nin liña, nin ringleira.

AUTODEFINIDO

Reprodució feilemente e con garantía de autenticidade	Cádaleito	Corpo paramilitar nazi	Corisco, chuva con sarabia e vento forte	Un	Cofete con follia recollible	Tren que nunca da chegado	Xogada do billar	Criar os ovos	Ave palmipedá doméstica	Corta unha tea oblicuamente
Admiración demasia dada polo ou algúen										
Elegias de Antiguo sistema de Transportación Supervisores Aéreos				Tire cara adiante	Anos despois de Cristo					
Calcio		Aves (Alauda arvensis)	Antigo cementerio compostelano							
Movimento cara arriba					Ouro A 1ª letra				A tele Galega	Enfermo
Que xa se foron				11ª letra do alfabeto grego	Costado dun navío					
Relativo ao pensamento						A metade dun "Bacalao"	De esa persoa			Abandonan o lugar
Número 1	Donos de barcos	Eto'a sen un balón								
Carreoxo, transportou									Sodio Letra dobré	
Amarra			Destaque Nº 500							
Roda para tirar auga dun pozo								Ao revés dentro del		



Xan Carballa

O presidente do PP galego sempre está de viaxe nos momentos críticos do seu partido. É un xeito de facer. Cando a moción de censura en Mos, el estaba fóra e polo tanto non

O DIRIXENTE FUXITIVO

tiña nada que decir. Cando hai que borrar das listas a Luís Carrera, fai unha rolda

de prensa coa tarxeta de embarque do avión na man para poñer o Atlántico por medio, non sexa que teña que escocitar a rexouba de Baltar, ao que lle tivo que reponer a cabeza que antes lle quitara. E cando se trata de

manter acceso o incendio que provocou co seu trascordo sobre a lei de Normalización Lingüística, tamén o colle lixiando co voto emigrante en Buenos Aires e deixá os seus sós na manifestación de Santiago.●

1.346
anosaterra

Fóra do triángulo máxico, Xinzo, Verín e Laza tamén hai entroido. No Morrazo as comparsas utilizan a música para facer un repaso satírico da actualidade. Os Xarán Gallo Mángallo de Marín –os más antigos– son dende o ano sesenta e catro o fuste dos políticos. Manuel Rodríguez, un dos cofundadores, leva semanas preparando o entroido.

Manuel Rodríguez, de Xarán Gallo Mángallo

'Antes había que levarlle as coplas ao Goberno Civil'

Alberte Rivero

O nome de Xarán Gallo tomárono dun paragüeiro que cantaba temas en sentido semántico pero con ritmo musical, polas ruas de Marín. Comenzaron a ensaiar no ano sesenta e dous e no sesenta e catro actuaron no entroido con temas que, primeiramente, tiveron que pasar a penneira da censura. Manuel Rodríguez foi un dos fundadores, a carpintaría que rexentaba era, e é o improvisado estudio musical de creación e disfrute do entroido. Unha guitarra cofeada polo propio Manolo e as corinetas entroideras serven de fondo musical, para que baixo o ritmo de temas coñecidos tomen forma letradas cargadas de ironía e crítica: "de doble vez, de socarronería no fondo de humor gallego". Coincidindo co centenario aniversario elaboraron un CD con temas creados nos sesenta, más bucólicos que os actuais que son más acedos e incisivos, ao carecer de cortapisas. **No pasado, foi todo más complicado?**

Polo menos para nós. Tiñamos que mandarlle os temas compostos ao Goberno Civil de Pontevedra, para pasáralos a censura. Dende ali enviávánoslos corregidos, praticamente a maioría tachados, non nos deixaban pasar unha, todo o que non entendían tachábano. **Pero para todo hai solución?**

Home claro. Despois, á hora de actuar, recurrímos, na maioria dos casos, ao texto inicial, por que cando cantabamos en Bueu ou en Pontevedra ou en Marín non viña a censura a revisar o que dicíamos en directo. **Tamén houbo censura por defecto?**

Se a do Goberno Civil tiña exceso de celo, tamén a tivemos por defecto, pero neste caso era de broma. Lembro que a primeiros dos oitenta fixemos os temas, presentámoslos no Concello e o, daquelas, alcalde díxonos que non dicían case nada, que tiñamos que facer outros que aquello non servía para nada. Non fondo era unha broma, pero o alcalde entendía que nos metíamos pouco con el e co resto dos políticos, que lle debíamos dar más leña.

Van chegar ás vodas de ouro.

Este ano cumplimos centenario e cinco, seguimos coa mesma ilusión que ao primeiro. Eu teño setenta e cinco anos pero levo xa varias semanas ensaiando e preparándome para o entroido. A parte, para nós o xuntarnos e actuar é unha festa, poriso se-

guro que se Deus nos dá saúde chegaremos ás vodas de prata e ao que faga falta.

A política e o sexo sempre triunfan no entroido?

Ter que meterse cos que mandan, iso sempre gusta e ten acepción. Pero hai temas sociais que tamén gustan moito. Lembro que no noventa e sete falamos dos "mancon-tros" e os telefonos móbiles si-guen sendo tema de actualidade, xa que se abusa deles. Curiosamente na comparsa, ainda que pareza

incríbel, hai persoas que non temos móbil.

Xa teñen preparada a turné deste ano?

Non difire moito das doutros anos. Actuaremos en Bueu, onde non lle fallamos nos concerta e cinco anos que temos de existencia, e tamén estaremos en Pontevedra, en Marín e noutros lugares, por que cal-

quer taberna é o mellor escenario para unha actuación de entroido da nosa comparsa. Non esquezas que, no fondo, o importante nestas festas é pasalo ben.●



Colección Esencias

Edicións A NOSA TERRA



A RESISTENCIA
ANTIFRANQUISTA
EN GALIZA

Xosé Enrique Acuña



Galicia será
neofalante
ou non será
(galegofalante)"



IN THE GHETTO

Belén Regueira

Resulta fácil sentirse chea de razón fronte ao discurso de Galicia Bilingüe. Os seus argumentos non resisten a realidade e, aínda por riba, van revestidos dunha retórica involuntariamente autoparódica. Só conseguén mobilizar 2.500 persoas malia a sobredimensión da súa presenza mediática e ao uso do *guest starring*. E, porén, teimamos en concederelles o protagonismo que tan obstinadamente buscan. Incomprendibilmente, hai quien decide darles polo pau asumindo o discurso bélico, a estratezia acción-reacción, o nosoutros-vosoutros, os sentimientos de agravio e o vitimismo.

O perigoso para o futuro do galego non son os galegófobos, que sempre existiron, senón a falta dun novo discurso sobre a lingua. Un discurso positivo e atractivo que debe aspirar a chegar aos centros comerciais, aos afterhours ao Facebook. Inutilmente, miramos cara ás institucións buscándoo, e mentres, o resistencialismo e a autocompracencia ameazan con ir deixando a lingua indixena no discurso de fin de año do presidente e no infinitivo convxugado.

Para empezar, podíamos recuperar aquela idea do orgullo neofalante. Convíria que os que non podemos presumir de usuarios de toda a vida investiguemos que nos seduciu a nós deste idioma vello e peleón, porque nos próximos anos o vernáculo vai ter que sacar a bailar moitos escépticos cada día.

A este ritmo, Galicia será neofalante ou non será (galegofalante). Os 17 de maio e os 12 de febreiro poden servir para máis que felicitarnos o aniversario. ●